

Вяса

Махабхарата

Велико сказание за потомците на
Бхарата

КРАТКО СЪДЪРЖАНИЕ

В град Хастинапур царува потомъкът на рода Бхарата – цар Панду. Умира, оставяйки петима невръстни сина. Слепият му брат Дритарашра наследява трона и става настойник на децата му. Дритарашра също има наследници – една дъщеря и сто сина. По името на баща си децата на Панду в поемата се наричат пандави, а децата на Дритарашра, по името на свой праядо – каурави. Растат и се възпитават заедно. Но скоро пандавите започват да превъзхождат кауравите по храброст и военно изкуство. Особено се отличава в стрелбата с лък третият брат – Арджуна.

Постепенно съперничеството прераства във вражда и омраза. Настъпва време престолът да бъде предаден на най-старшия от пандавите – Юдишира. Обаче кауравите не искат така лесно да отстъпят царството. Изпращат петимата братя с майка им на празненство в съседен град, като предварително поръчват на свой слуга да им построи къща от насмолен дървета и растения и при удобен случай да ги изгори живи. Пандавите откриват заговора и се спасяват чрез подземен тунел. Заживяват в горите като отшелници.

По време на своите странствувания узнават, че цар Друпада устройва сгледа за съпруг на дъщеря си Драупади. Който успее да пусне стрела от един огромен лък, ще стане царски зет. Това не се удава на никого от стеклите се Царе освен на Арджуна. Майката решава Драупади да бъде обща съпруга на петимата братя.

Научавайки, че пандавите са живи и здрави, при това сродени със съседен цар, Дритарашра се помирява с тях и им отстъпва половината царство. Те си построяват нова столица, успешно воюват със съседите и държавата им расте. Расте и завистта на кауравите. Най-старшият от тях – Дурьодан – предлага на най-големия от пандавите – Юдишира, да играят на зарове. Увлечен от хазарта, Юдишира не открива, че го мамат и проиграва цялото царство, братята си и общата съпруга. Пандавите са принудени да отидат в изгнание за цели тринайсет години. Кауравите обещават да им върнат царството, ако прекарат последната година от изгнанието в родината си, без да бъдат познати от никого.

Дванайсет тежки години прекарват пандавите в дълбоките диви лесовете. На тринайсетата стават слуги при цар Бирата. Когато кауравите нападат земите на тоя цар и отвлечат стадата му, петимата братя успешно отблъсват грабителския им набег и предявяват законните си искания

за възвръщане на царството. Кауравите се отказват от дадената дума. Войната става неизбежна. Двете страни събират за съюзници едва ли не всички индийски царе.

Великата битка се разразява на Курукшетре – поле, на стотина километра северно от днешния Делхи, и трае осемнайсет дни. Пандавите побеждават. От войската на кауравите оцеляват само трима воина. Обаче една нощ те се промъкват в лагера на заспалите си противници и започват поголовно клане. Спасяват се само петимата братя. На престола в Хастинапур отново се възкачва най-старшият от пандавите – Юдишира. Неговата войска покорява целия свят. Но петимата братя не виждат щастие в победата, която е била постигната с толкова кръв. Духовно потресени от нечуваните кръвопролития, те се оттеглят доброволно в ново изгнание, тоя път до края на живота си. От свещената планина Меру се преселват направо в рая... Епопеята е разделена на осемнайсет книги, всяка книга – на сказания, а сказанията – на глави. Тук превеждаме изцяло сказанието за Нал и Дамаянти от книга трета, което в оригинала се нарича „Сказание за Нал“. Изпуснато е само едно изброяване на множество дървета, които и без това още не са идентифицирани от специалистите. Сказанието за Шакунтала е извлекено от по-голямото „Сказание за произхода“ в книга първа. „Сказание за Астика“ носи същото заглавие в оригинала (книга първа). Изпускаме някои повторения на основния разказ, както и глави, в които се изброяват имена на змии или на жреци. Делението на песни навсякъде е от нас.

Имената и понятията, които се нуждаят от обяснение, се дават в края на книгата по азбучен ред едновременно за двете поеми.

ПРОЛОГ

Джанмеджая каза:

Разказвай ми, мъдрецо, и пей за древна слава. Започнеш ли, певецо, реди, недей престава, защото тая песен душата ми услажда, но жажда не насища, а ражда нова жажда.

Вейшампаян каза:

Добре, ще ти разкажа великата поема, защото, който с дело подобно се наема

и който слуша, влиза във царството на Брама.

Награда по-голяма от тая нийде няма

„Махабхарата“ редом със ведите се смята за книга най-достойна за четене и свята.

Човека наставлява – търчейки след полезни неща, да не попадне духът му в тъмни бездни.

Извежда го на пътя, към божа прошка водещ, дори да е извършил убийство на зародиш.

С поуките си тая поема величава душата най-жестока дори очовечава.

И никой пълководец, жадувайки победи, войските си не може на походи поведе,

преди „Махабхарата“ покорно да изслуша. А инак побеждава в морето и на суша.

Богатство тя донася, предпазва от беди, и средство е жена ти момче да ти роди.

Ще трябва да я слуша с усърдие голямо наследникът на трона, а също и жена му.

Разказана отколе, разказва се отново, и бъдните ще слушат премъдрото й слово.

Че който я разказва и слуша я, томува синът се подчинява, слугата му слугува.

На тоя мъж грехът му прощава се изцяло,

па бил извършен с думи, със мисъл или с тяло.

Разказвай или слушай сказанието наше, та болката и даже смъртта не ще те плаши.

Мъдрецът го създаде чрез него да прослави изпълнения с доблест и сила род Пандави.

И както Хималая богата е с елмази, и както океанът на дъното си пази

съкровища от перли, така „Махабхарата“ с елмазите на много легенди е богата.

Дори и не изцяло, а част да изредите от нея, благословът достига до дедите.

Мъдрецът Бяс я писа през цели три години, за ден единствен даже не спря да си почине.

Каквото има в тая велика епопея,
и другаде го има. Каквото няма в нея,
приятелю, да знаеш, че никъде го няма. Изслушай я, та равен стани на бога Брама.

СКАЗАНИЕ ЗА АСТИКА

ПЕСЕН ПЪРВА

Раждането на змиите и на техния изстребител – птицата Гаруда.

Сута каза:

В доброто златно време – века на Деваюга живяха две красиви сестри, една от друга

по-прелестни и с форми божествени. Едната наричаше се Кадру, а другата Вината.

На мъдрия Кашапа съпруги бяха двете – светец и врач, по сила другар на боговете.

Веднъж аскетът нещо зарадван бе и весел и каза на жените, че дар им би поднесъл,

каквото пожелаят. От радост рипна всяка, че вече ще получи това, което чака.

Зарадваната Кадру поиска да добие деца, по сила равни – хиляда сина змии.

Вината пожела си двоица само рожби, но те да превъзхождат по сила и заложби

родените от Кадру. Мъдрецът рече: „Бива.“ И всяка поклони се, покорна и щастлива.

– Вардете се, та здрави потомци да родите – настави ги аскетът и върна се в горите.

Със две яйца Вината и Кадру със хиляда сдобиха се след време – от своя мъж награда,

Положиха ги в делви усърдните слугини. И мътиха се дълго. След петстотин години

изскочиха отвътре на Кадру синовете. Яйцата на Вината белееха и двете

без признаци, че нещо от тях ще се излюпи. Засрамена, Вината от яд едното счупи.

Разбра, че още трябва яйцето да се мъти – развит наполовина показва се синът ѝ.

И не синовно – ядно погледна той към нея. За нейната жестока

прибързаност прокле я:

– От завист, че сестра ти роди потомци здрави, прибърза, алчна майко, та изрод ме направи.

Какво ти е виновна съперницата? Нека робиня на сестра си да бъдеш ти пет века!

От туй ще те избави синът ти, майко, дето е още неизлюпен. Затуй пази яйцето!

И чакай търпеливо. След петстотин години ще дойде той и всички по сила ще надмине.

Изрече туй и хвъркна в небето. Всяка заран в зори се появява – на слънцето коларин.

След петстотин години, на всички за почуда, от другия зародиш излюпи се Гаруда –

една огромна птица, орлица страховита, и още нестрошила яйцето, глад изпита.

И литна, за да пита божествените сили каква храна за нея са те определили.

ПЕСЕН ВТОРА

Кадру проклина децата си и заробва сестра си.

Сута каза:

Додето се излюпи Гаруда – прокълната, – пет века на сестра си робиня бе Вината.

А как попадна в робство, сега ще разберете. По сестрински все още разхождайки се, двете

красавици видяха към тях да приближава самият кон на Индра, на име Учешрава,

роден от океана, когато бе разбита водата, за да бликне напитката амрита.

Попита Кадру: – Сестро, какъв на цвят е този прославен кон, на който не друг, а бог се вози?

– Разбира се, че бял е – отвърна й веднага Вината и подхвърли, че в туй се обзалага.

– Добре, на бас тогава – с усмивка злонамерна отвърна й сестра й. – На коня му е черна

опашката. Облогът такъв да бъде, мила: в робиня се превръща, която е сгрешила.

Басираха се. В къщи се върнаха тогава и рекоха: – Ще видим коя от нас е права,

когато станем утре. – Но Кадру своята челяд събра и за да могат облога да спечелят,

започна да наставя хилядата си сина:

– Спасете ме, че инак ще стана на робиня,

В хиляда черни косми, деца, се превърнете, по бялата опашка на царя на конете

нощеска полепнете, та утре аз да мога

в робиня да превърна сестра си чрез облога.

Отказаха децата за нейна изненада

и Кадру прокълна ги да найдет смърт на клада:

– Сред жертвения огън на царя Джанмеджая родът ви змийски нека да си намери края!

Проклятието нейно дочу самият Брама и с другите безсмъртни рещиха, че голяма

опасност представляват за хора и за други невинни твари тия множества се влечуги.

И одобриха всички на майката словата, изречени от нея по воля на съдбата.

Понеже вече беше отровното гъмжило човеците и всички животни застрашило,

на мъдрия Кашапа бог Брама подари способности да може отрова да цери.

Когато се разсъмна и светъл ден настана, запътиха се двете сестри към океана

да видят там отблизо какъв е Учешрава на цвят, та да отсъдят коя била е права.

И ето – необятен бучеше океанът,

от хълмите на вечно вълнение обхванат,

повдиган изотдолу от риби-исполини и китове, които сред бездните му сини

преследваха да глътнат каквото им попадне, поглъщани самите от други по-грамадни.

Препълнен с крокодили и всякакви животни, едно от друго дете позли са и страхотни,

ревеше океанът, за хора недостъпен, че бисер и брилянти таи под своя тътен.

Владетел на реките, вместилище на змии, обител на Варуна, в

недрата му се крие

подземен огън, който ту спада, ту подема и избликва над вълните, подобно дъх на демон.

Бучеше океанът, връстник на вековете, за смъртните ужасен, красив за боговете.

Свещен, понеже даде свещената амрита – безсмъртие да вкусва тоз, който я опита.

Ревеше океанът с рева на всички скрити животни вътре в него, страшейки ги самите,

че могат след минута да срещнат своята смърт сред бездните на тоя безкраен водовърт.

От вятъра полюшван, танцуваше, с игриви движения повдигнал вълните белогриви

нагоре, сякаш вдига ръцете си – едната и другата след нея, по такта на свирнята.

Бушуваше и спеше великата грамада, според това – луната нараства или спада.

Водите му са мътни – глиган сред тях се мята, а всъщност богът Вишну и търси там земята.

Велик като небето, бучеше океанът – стремяха се в прегръдка взаимна да се хванат.

И Кадру и Вината над водната стихия политнаха. Наскоро се спуснаха в ония

места сред океана, където Учешрава, роден от морска пяна, сред пяна обитава.

Жребецът появи се, от вълнов гребен носен, от горе бял до долу, и нийде черен косъм.

В опашката му само тъмнееха хиляда напълно черни нишки, за обща изненада.

Родените от Кадру хиляда сина змии послушали я бяха, та туй дано измие

греха им и да падне присъдата й строга. Нещастната Вината, изгубила облога,

робува на сестра си пет века чак, додето излитна най-подире Гаруда от яйцето.

ПЕСЕН ТРЕТА

Как боговете получиха напитката на безсмъртието – амрита.

Сута каза:

Роди се Учешрава, когато бе разбита водата, за да бликне напитката амрита –

безсмъртие дарила на всяко божество. Узнайте как добиха амрита и с какво.

Виши се планината на име Меру, дето златистото си чело опряла е в небето –

от изгрев да посрещне лъчите полегати
на слънцето и долу при нас да ги препрати.

Тоз, който стъпи горе, безсмъртните ще срещне, гандхарви ще намери, но не и хора грешни.

Реки я мият бистри, дървесен цвят я кичи и въздухът над нея ечи от песни птичи.

Събрани боговете от цялото небе седяха на върха ѝ, а той обсипан бе

от камъни безценни. Мълвяха, че амрита е нужно да добият. Но как? Това се пита.

Замислени стояха. Бог Вишну – Нараяна, разкри им, че ще трябва да бият океана.

Ще удрят боговете и демоните яко водите океански и както върху мляко,

разбивано с бутало, явява се сметана, отгоре ще изплава напитката мечтана.

Край нея ще получим и пяна лековита. Разбийте океана, ще имате амрита!

– Да бием океана, но де такваз бухалка, която по размери не ще изглежда жалка?

– Това е планината, наречена Мандара. Ще трябва да се вдигне и там да се закара.

Грамадна и висока, красят я върховете, самите украсени от облачни букети.

Но колкото високо стърчи масивът горен, и толкова дълбоко в земята вбива корен.

Безсилни боговете, разбирайки, че няма да могат да я вдигнат,

отидоха при Брама

и Вишну да им кажат, че всичко е излишно и трябва помощ висша.

Тогава Брама с Вишну

поръчаха на Шеша – крепител на земята, велик отшелник змийски, чиято сила свята

позната е, да вдигне планинските грамади. И Шеша за минута от корена извади

великата Мандара с дърветата, с тревата и с дивите животни. Доволни, божествата

я вдигнаха на рамо и тръгнаха да бият със нея океана – амрита да добият.

Великият владетел на водните простори не се разсърди, даже любезно отговори,

че тая силна болка готов е да изпита, но дял и той да вземе от тяхната амрита.

И цар я-костенурка, връз който закрепена държи се да не рухне огромната вселена,

повикаха да бъде със якото си тяло опора, та Мандара да стане на бутало.

Цар Костенур доплува. На плочите му здрави бог Индра планината изправена постави.

Васуки – царя змийски, послужи за въже: увиха планината безсмъртните мъже.

Опашката на змея държаха божествата,

а демоните – те пък отпред, откъм главата.

И почнаха да теглят: едните, после тия. Въртеше се Мандара и правеше пихтия

от водните талази. Из ноздрите на змея изригваше пушилка, кълбеше се и в нея

светкавици трещяха, та падаше порой връз демоните морни, припадащи от зной.

А пък от планината се късаха цветя – на рой връз боговете изсипваше ги тя.

Трещеше надалече такъв гръмовен екот, какъвто от небето не чувал е човекът.

Под тоя бич гигантски, над бездната зашибал, намериха милиони животни своята гибел –

от сферата надводна, от сферата подводна и дето обитават самата преизподня.

А горе в планината удари камък в камък, дърво в дърво удари и лумна синкав пламък,

и слонове и птици започна Да обгаря, и лъвовете, и всички, живеещи в Мандара.

Видя пожара Индра и с буен дъжд обля го. Животните избави и стори друго благо:

когато се изсипа, дъждът извлече сока на билки и дървета. И рукна по посока

на океана, дето при лудото въртене

се смеси и разбърка с водите му солени,

превърнали се вече отгоре на каймак. Обаче от амрита ни помен, нито знак.

Тогава боговете отидоха при Брама:

– До смърт се уморихме, амрита още няма.

И рече Брама: – Вишну, придай им още сили, защото прекратяват, преди да са добили

безсмъртната напитка. И рече Вишну: – Бива! И всеки бог усети, че сили пак добива.

Заудряха отново по млечните води. Тогаз от океана Луната се роди.

Сияеше с отблясък спокоен и приятен ликът ѝ ясен, както лицето на приятел.

Разбивана неспирно, водата млечносиня

роди Лакшми – по хубост най-първата богиня.

След нея от каймака и пяната изплава жребецът на жребците, на име Учешправа.

Просветна дълбината, от ярък лъч пробита, и камъкът Костуба, направен от амрита,

сияен и безценен, изплава и застана

да виси на гърдите на Вишну-Нараяна.

Накрая в лик човешки от кипналата бездна и богът Данвантари – лечителят – излезна.

Държеше бяла делва, напълнена с амрита, безсмъртната напитка, след дълъг труд добита.

Към делвата тогава затича се безброя

на демоните с алчна гълчава: – Тя е моя!

Всевиждащият Вишну завчас ги укроти: в жена превъплъти се с пленителни черти

и демоните алчни смириха се веднага

и върнаха ѝ кротко съда с безценна влага.

ПЕСЕН ЧЕТВЪРТА

Битката на боговете и демоните заради напитката
на безсмъртието.

Сута каза:

С движения изящни девойката красива започна равномерно амрита да разлива

на всеки бог, но капка от нея не отля на демоните. Страшно от туй ги заболя.

И грабнаха доспехи, надали зов за битка. Уплашен, Вишну вдигна безценната напитка

и хукна да я скрие. Край него се стълпиха смутени боговете и бързо я изпиха.

Когато боговете стъписаха се плахо,

един коварен демон – наричаха го Раху –

прие лика на господ и в групата нахълта, Но Слънцето с Луната видяха го, че гълта

амрита и додето живителната течност

бе в гърлото му още, лишиха го от вечност.

Бог Вишну с диска огнен отрязва му главата и тя като се свлече, разтърси трите свята.

Превърна се в планета и в орбити враждебни край Слънцето с Луната върти се и ги дебне –

до днеска по небето така се преобръща, че двете поотделно и заедно поглъща.

След туй край океана се сбиха двата стана: велико и ужасно побоище настана.

Посипаха се пики, трещяха боздугани. Могъщи, боговете напиха, ругани

от демонската паплач. Отхвъркваха далеч главите, покосени от диск или от меч,

и шлемовете златни, все още върху тях, топяха се от зноя на боя долу в прах.

Вишаха се грамади от демони убити – така се червенят по залез планините.

Додето във телата желязото се впива, разрязваше небето гълчавата им дива:

– Коли, нападай, бягай! В гърба мушни го скришно! И всичко туй,

додето яви се богът Вишну.

Помисли, че е време да грабне вече диска. И щом помисли само, неказал, че го иска,

въртейки се, свистейки, на пръста му застана блестящ и остър, дискът на име Сударшана,

излят от огън сякаш, когото вража сила във бой не е възпряла или пък отразила.

Оръжието хванал, бог Вишну заработи със яките си мишци, подобни на хоботи.

Запращаше неспирно към вражеската рат страшилището, дето събаря даже град,

и то, пламтейки, с огън олизваше тълпите от демони. Над тия, които са убити,

Поспирваше За Малко, препило кръв мъртвешка, и почваше отново зловеща въртележка.

Но демоните живи не знаеха уплаха. Жадуващи победа, в небето се добраха.

Оттам връз боговете замяха скали, трешейки като облак, когато град вали.

И зъбери гигантски с дървета върху тях се свличаха, вселили у боговете страх.

От падащите мъртви, от падащите живи тресеше се земята с гори, с полета, с ниви.

Тогава богът Вишну прибегна към стрелите, чиито остриета със злато са покрити.

Изстреля ги. Засенчи небесните предели, дробейки канарите, преди да са успели

земята да достигнат. И диска Сударшана запрати Вишну горе. Тогава в океана

се скри и под земята войската нечестива. Разбита, там и днеска все още се укрива.

Божественото войнство след битката откара на старото й място грамадата Мандара.

И връчиха на Вишну напитката амрита – в чертога му да бъде от демоните скрита.

ПЕСЕН ПЕТА

Възхвала на Гаруда от боговете.

Сута каза:

Орлицата Гаруда, яйцето си разбила без майчина намеса, политна огнекрила

нагоре към небето. И тамошните твари уплашени, че тоя пожар ще ги обжари,

изтичаха при Агни. Замолиха се: – Боже на огъня, смали се, че пламъкът ти може

на пепел да ни стори. Растящото ти тяло крила от жар и жупел над нас е разпростряло.

– Грешите – рече Агни. – От страх и от възбуда не виждате, че туй е могъщият Гаруда,

когого за спасител Вината е родила,

на змиите противник и мой другар по сила.

Безсмъртните тогава отдадоха прослава на птицата, каквато по право заслужава:

– О птицо, бог-владетел на птиците крилати, на слънцето си равна. Съдбата те изпрати

защита да ни бъдеш. Духът ти не познава печал и устоява на хула и прослава.

О птицо, ти си Индра. И Брама си, и Шива, и всичко, дето иде и дето си отива.

С очи на жрец и господ от висината своя движението гледаш, а също и покоя.

Гаруда, ти си трайност, Гаруда, ти си вечност, Гаруда, ти си още самата бързотечност.

В нечакана минута гневът ти разрушава света и го захвърля сред бездна от жарава.

Гаруда, о причинност, о следствие – Гаруда, о полет и верига, о волност и принуда.

Не е успял и няма светът да те надвие. О птицо, за защита на теб се молим ние.

Изслушвайки ги, тая орлица огнекрила от тяхната възхвала получи още сила.

ПЕСЕН ШЕСТА

Гаруда решава да открадне амритата.

Сута каза:

Гаруда се понесе над водната пустиня – към майка си Вината, която бе робиня

на Кадру. И видя я, че тя в поклони пада, очаквайки сестра й какво ще заповяда.

И Кадру рече тъй, че Гаруда да я слуша:

– О мила, в океана, на чуден кът от суша

живеят много змии. Нали съм майка тяхна, на гости занеси ме. – И тя сестра си яхна.

Понесе я Вината с усилия големи. Поръча на Гаруда той змиите да вземе.

Издигна се Гаруда и слънцето зажари върху гърба му тия студенок-ръвни твари.

Изпаднаха от зноя в безчувствие. Тогава

от страх въздаде Кадру на Индра бог прослава:

– О бог на боговете, съпруг хилядоок

на прелестната Шачи, стани сега поток –

живителната влага на струите ти хладни по спечената кожа на змиите да падне.

Ти можеш да приемеш какъвто искаш облик, но мъдрите ти викат „възвишеният облак“.

О Индра, ти си влага, гасяща всяка жажда. О Индра, ти си огън, но огънят се ражда

от мълнии дъждовни. И океан си ти. И слънце си, което негаснещо блести.

Ти жертвите приемаш, които ти въздава светът за своето благо. О, Индра, ти си слава.

Затуй в самите веци за теб похвални песни и химни са редени, властителю небесни.

Изслуша Индра тая прочувствена възхвала и с облаци потули небето като хала.

Един заблъска други, а трети пък захлипа. Порой върху земята огромен се изсипа.

Дори и в небесата такъв потоп настана, че те се разиграха подобно океана.

И змиите, щастливи от тая милост божа, поглъщаха отново живот с уста и кожа.

Пристигна с тях Гаруда на остров чуден, дивен, звънящ от птичи песни, от цветен дъжд обливан,

осеян от басейни, редувани с ливади. Сандалови дървета над лото-сови вади

целуваха небето. Градина райска. В нея влечугите играха, додето им додея.

И рекоха: – Гаруда, я другаде носи ни. Ти виждаш надалече от небесата сини –

навярно има нейде дори по-хубав кът, където само бистри потоци ди текат.

Замисли се Гаруда и майка си тогава помоли: – Обясни ми, какво ме задължава

прищевките да слушам и всякакви услуги да върша, щом поискат проклетите влечуги?

– Сестра ми ме направи робиня чрез измама – отвърна му Вината. Потъна в скръб голяма

Гаруда и отиде при змиите. Замоли:

– О, вий, дългоезични, кажете ми, какво ли от мене бихте взели, та мама да успее от робство да избавя, и себе си край нея?

Не чакаха Гаруда повторно да ги пита, отвърнаха му: – Дай ни напитката амрита!

Гаруда се сбогува със майка си Вината. Макар и убедена Вината в здравината

на неговите мишци, изрече нежно тази благословия: – Нека бог Вятър да опази

крилете ти, о сине. Бог Огън пък – главата. А Месецът – гърба ти. А Слънцето – снагата.

А аз пък ще те чакам с надежда, сине мил, успешно да изпълниш, каквото си решил.

Изслуша я Гаруда синовно, след което по-бързо и от мисъл политна към небето.

ПЕСЕН СЕДМА

Боговете се подготвят за битка с Гаруда.

Сута каза:

Тогава на небето сред божите чертози явиха се поличби, вещаещи угрози.

На жезъла на Индра – прославения, дето светкавиците пали, помръкна острието.

За страх и за почуда се случваше по пладне звезда на небосвода да лумне и да падне.

Не беше рядка гледка сред общата тревога оръжие за битка да вдига бог на бога.

Такова нещо – своите да удряш като вражи, не стана през войната със демоните даже.

Бог Индра към земята не прати дъжд, а кръв. Небето грее синьо, а трясва гръм такъв,

каквото не издава дори и буря лете. Слана попари всички венци на боговете.

Вихрушка извъртя се, отвред праха подгони и почна да го сипе по божите корони.

С короните помръкна, с венците им повяхна осанката и даже самата слава тяхна.

Попита Индра своя наставник Брихаспати:

– Защо и кой в небето нещастие допрати?

Не виждам вража сила да иде, а пък гледам, че бедствия обсипват чертозите ни вредом.

– Ти сам ги предизвика, когато подигра се, безгрижно лекомислен, с пигмеите-монаси.

Задава се бедата, от миг на миг по-близка: орлицата Гаруда, способна както иска

вида си да променя, пристига да ни вземе амритата и ние не можем да я спрем.

Смутен тогава Индра намери боговете, оставени на стража, и каза им: – Пазете

Гаруда да не вземе напитката насила. А неговата сила да знаете, че смила

каквото се изпречи. – И всеки воин с ловка ръка започна мигом за битка подготовка.

Облякоха се в брони от злато изковани. Метален кръг се склучи –
напитката да брани,
начело с Индра. Всеки нарамил беше пика или пък меч размахал, от
който огън блика.

Просветваха секири, стърчаха боздугани, по силата и ръста на вои-
на подбрани.

Войска такава нийде не може да се срещне: съставена изцяло от во-
ини безгрешни.

Решителни стояха, за битката готови. Лицата им пламтяха, подобно
на огньовете.

И цялото им войнство, от слънцето огряно, блестеше, сякаш беше
от общ метал изляно.

ПЕСЕН ОСМА

Грехът на Индра към отшелниците-пигмеи.

Шонак каза:

Какво е сбъркал Индра? Каква му е вината, та тръпне пред Гаруда,
родена от Вината?

Защо такава силна уплаха го обхвана? Кажете ми, щом го има разка-
зано в Пурана.

Суга каза:

Описва се в Пурана простъпката на бога. Сега ще ти я кажа накрат-
ко, както мога.

Жадуваше Кашапа за рожба. Затова запали жертвен огън и тръгна
за дърва.

Помагаха му всички край огъня да шета: пустинниците святи,
монасите-джуджета,

и даже Индра вдигна на своите рамена вързоп дърва с размери на
цяла планина.

Не му тежеше никак, вървеше с лека стъпка, та дребните монаси
без малко с крак не стъпка.

Големи като палец, те бяха и постали – на пост и на молитва живо-
та си отдали.

Към огъня понесли единствено листо, с голямата си тежест измъч-
ваше ги то,

защото бяха влезли във кален отпечатък от кравешко копито, не
можейки отгатаък

да минат. Индра прихна и почна да се смее, прекрачвайки отгоре над жалките пигмеи.

Но тая гордост – рожба на сляпата му сила – дотолкова дълбоко ги беше разгневила,

че нещо предприеха, което разтревожи всесилния властител и повелител божи.

Над жертвения огън възливайки масла, в молитвите си всяко джудженце възжела:

– За мъст над бога Индра съдбата тъй да стори, че по-могъщ от него да дойде Индра втори.

Да има страшен образ, да може да го сменя. Да може да се движи по цялата вселена

по-бързо и от мисъл. И още тоя ден

чрез наште святи химни да бъде той роден.

Уплашеният Индра помоли за защита Кашапа и светецът пигмеите попита

дали са произнесли такваз благословия.

– Да бъде както кажеш – отвърнаха ония.

Кашапа им задума: – Най-мъдри на земята, бог Индра е създаден да властва в трите свята

по заповед на Брама. Недейте иска втори, че значи туй на Брама властта да се оспори.

Но тъй като сте святи самите и не бива изречената дума от вас да е лъжлива,

ще има втори Индра, и с по-голяма сила, но той да бъде птица-орлица огнекрила.

Смилете се над Индра, о праведници святи, самият той да моля за милост ме изпрати.

Отвърнаха: – Молитви за втори властелин отправяхме, а ти пък се молеше за син.

И нека да се сбъднат чрез твоя син и двете молитви – той да бъде дори от боговете

по-силен. – И тогава, изкъпана, жената на мъдрия Кашапа – богинята Вината,

до него приближи се в най-подходящо време, когато у жените пониква плод от семе.

И каза ѝ Кашапа: – Ще бъдеш ти честита. Ще имаш двама сина. Светът ще ги почита.

Внимателно носи ги: единият от наште потомци ще се слави сред

тварите летящи

тъй както богът Индра в селенията божи. И птичия си образ да сменя той ще може.

На Индра каза: – Моите потомци ще изпратя при тебе да ти бъдат помощници и братя.

Не ще изтръгне никой на твоята власт юздите. А ти недей обижда с надменност мъдреците,

защото притежават оръжието слово,

а словото наказва от всичко най-сурово.

Замина богът Индра спокоен към небето, че първото му място остава неотнето.

Вината с двама сина сдоби се, от които единият остана със тяло неразвито –

на слънцето предвестник, в зори се появява А другият – Гаруда. За неговата слава

сега ще ти разкажа, потомъко на Бригу Изслушай ме, а после на други разкажи го.

ПЕСЕН ДЕВЕТА

Битката на Гаруда с боговете.

Сута каза:

Събраната от Индра войска великолепна, съгледала Гаруда, уплашена потрепна.

И воините даже заудряха в заблуда по своите другари, а не върху Гаруда.

Метяха ги крилата, разкъсваше ги клонът. От ноктите прегърнат, от клюна му целунат,

загиваше веднага тоз, който се противи. Да може да разпръсне останалите живи,

Гаруда като вятър крилете си размята

и вдигна прах, та с него затули трите свята.

В мъгла потъна всичко и божата армада не можеше да вижда врага и да напада.

Бог Индра заповяда и в миг вихрушка бурна, изпратена от бога на вятъра, се втурна

и облака разпръсна. Връз птицата от всяка посока боговете се втурнаха в атака.

Притисната натясно, тя писъци нададе, напомнящи за екот от облачни грамади.

Самата като облак се вдигна над главите на воините божи, които страховити

захвърляха отдолу към нея боздугани
и дискове, със форма на слънце изковани.

Гаруда не потрепна, посрещайки пороя от копия и пики, а с ноктите и своя

всесилен клюн громеше и гонеше врага си подобно облак, който не дъжд, а кърви ръси.

Небесната армада напълно бе разбита. Гаруда се отправи към делвата с амрита.

Но там пламтеше огън. Раздухваха го хали. Самото слънце сякаш от него се подпали.

Стъписан пред пожара, тогава царят-птица, комуто са дарени крила за колесница,

отвори многобройни уста по своето тяло,¹ изпи реките земни. В небето запламтяло

водата им изсипа и огънят угасна. Тогава тази птица грамадна и ужасна

смали се в златна птичка – да влезе във онази потайна клетка, дето амритата се пази.

ПЕСЕН ДЕСЕТА

Гаруда се завръща при змиите с амрита.

Сута каза:

Промуши се Гаруда до мястото с амрита тъй както в океана пенлив поток връхлита,

тъй както лъч небесен в отверстие се стрелва. Но беше недостъпна жадуваната делва.

Пред нея се въртеше огромен кръг с ножове, които бяха остро наточени – готови

на късове да срежат по-бързо от бръсначи тоз, който се опита отта-тък да прекрачи.

Сред спиците Гаруда намери цепнатина, смали си още малко

1. В оригинала: на деветдесет места по деветдесет уста.

размерите и мина.

Оттатък колелото стояха двойка кобри
на стража, без да мигнат с очите си злокобни.

На всяка из устата кълба от огън бликат, сред огъня проблясва свет-
кавица – езикът.

Погледне ли те само коя да е от тях,
на пепел те превръща. Затуй засипа с прах
очите им Гаруда и хищниците слепи додето да прогледнат, телата
им разцепи.

Стремително се втурна, амритата открадна, събори колелото и лит-
на – пак грамадна,

блестяща като слънце, отнасяща амрита на змиите, обаче сама не я
опита.

Гаруда среща Вишну, летейки по небето. Всевишният властител
доволен бе, задето

Гаруда не изгълта амритата веднага – макар и похитител, изгода в
туй не влага.

– Поискай дар от мене – му рече Нараяна. Гаруда каза: – Искам над
тебе да застана.

Безсмъртен нека бъда и вечно млад, но тия неща да ги получа, ам-
рита без да пия.

А ти какво желаш? – И Вишну тая птица избра си да го вози на-
место колесница.

Лица й нарисова бог Вишну-Нараяна
на своя флаг и рече: – Над мене ти застана.

Тогава богът Индра, обхванат от полуда след сторената кражба,
настигайки Гаруда,

гърмящия си жезъл връз птицата стовари. Засмя се само царят на
хвъркащите твари:

– Мъдреца аз почитам, от костите на който, властителю небесен,
направено е твойто

оръжие гръмливо, но моите пера

за него са преграда. – Всевишният разбра,

че тук се крие сила, каквато втора няма, и каза: – Птицо, нека дру-
гари бъдем двама.

Каж ми, покажи ми каква е твоята сила. Гаруда рече: – Инак не
бих се съгласила,

защото не подхожда дори и на герои самички да говорят за подви-
зите свои,

но щом си ми приятел и питаш за добро, узнай, че мога даже с единствено перо

земята да повдигна, а също трите свята, и тебе с твоя жезъл, о бог на божествата.

И мога да ви нося, летейки из простора, където си поискам, не се-щайки умора.

– Признавам твоята сила – отвърна Индра. – Нека приятели да бъдем от тоя ден довека.

Но щом не ти е нужна амритата, върни я, че станат ли безсмъртни творения ония

влечуги, то тежко ни. – Не мога да я дам – отвърна му Гаруда. – Но ти вземи я сам,

когато им я връча, преди да са отпили от нея и добили безсмъртие и сили.

– Добре – отвърна Индра. – Сега кажи в отплата какво да те дарувам, тъй както брат на брата.

Гаруда си припомни тогава за вината на змиите, които от майка му Вината

направиха робиня, и каза: – Нямам други молби, предай ми само дара да ям влечуги.

Бог Индра съгласи се и птицата узна какво ще трябва вече да дири за храна.

Отлитна и намери на Кадру синовете:

– Донесох ви амрита, сега се изкъпете,

а после се напийте, щом искате, до гуша. Съсџда ще оставя върху тревата куша.

Получихте каквато желяехте отплата, от днеска си възвръща Вина-та свободата.

Безчислената паплач на радостните змии отиде да се моли. Додето се измие

и свърши както трябва постъпките обрядни, бог Индра бе сполучил съсџда да открадне.

Влечугите, разбрали, че сигур божествата наказват ги за нещо, заб-лизаха тревата,

където бе стояла съдината с амрита,

с надеждата да лизнат поне по капка скрита.

Тревата беше остра и змиите я триха така с езици алчни, че чак ги раздвоиха.

И днеска са такива. А кушата се счита растение свещено след

допира с амрита.

А птицата Гаруда се радва на прослава и с майка си Вината в гората обитава,

където непрестанно влечугите избива за радост и утеха на майката щастлива.

ПЕСЕН ЕДИНАЙСЕТА

Как змията отшелник Шеша стана крепител на земята.

Шонак каза:

За змийското потомство, от Кадру прокълнато, изслушах, разказва-
чо. Но питам те, когато

научиха, че висне проклятие зловещо да бъдат изгорени, не сториха
ли нещо?

Сута каза:

Отшелник стана Шеша и постеше за божа угода, сякаш беше без
тяло – само кожа.

Влечугите напуснал, изникваше навред по сборищата святи, дос-
тойни за аскет.

Ядеше само въздух, живееше в хралупи, готов чрез още мъки бла-
женство да изкупи.

Усърдния пустинник съгледа богът Брама и каза му: – О Шеша, су-
ровост тъй голяма,

макар и да е свята, обижда съществата. Кажете какво отдавна тежи ти
на душата.

Покаяникът Шеша отвърна тъй на бога:

– О боже, моите братя са грешни и не мога
да гледам как открито безсилният, под иго, на силния се кланя, а
тайно клевети го.

Убивам своето тяло – когато го напусна, да нямам нищо общо със
тая паплач гнусна.

Отвърна Брама: – Зная, че змийското потомство прославя се начес-
то със своето вероломство.

От майка прокълнати, над вас опасност тегне, но знай, че всички
змии тя няма да засегне.

За тях не се измъчвай. Кажете каква награда от мене ще поискаш, че

с право ти се пада

отплата, о светецо, с добри дела погълнат. Желанията твои от мен ще се изпълнят.

Отвърна Шеша: – Тъкмо това ми е награда: далеч от злите, диря за своя дух отрада.

Владетелят на всички творения възпря го:

– О Шеша, ти си длъжен да сториш общо благо.

Нареждам ти: поддържай с главата си земята, защото нестабилна подрипва и се мята

с гори, с полета, с къщи, с морета, с океани. Подпри я – неподвижно на място да застане.

– Да бъде тъй, о Брама, баща на съществата. Приемам. Постави ми земята на главата.

– Въмкни се ти под нея – бог Брама отговори. – Отверстие земята сама ще ти отвори.

И слезе под земята крепителката-змия. И права оттогава с главата си крепи я.

Застана неподвижна земята ни – богиня, изправена сред морска си-нееща пустиня.

ПЕСЕН ДВНАЙСЕТА

Нова опасност надвисва над змиите.

Приключенията на Утанка. Кражбата на обещите.

Утанка уговаря цар Джанмеджая да изтреби змийския род.

Шонак каза:

Научих много нещо, мъдрецо, но не зная влечугите защо е преследвал Джанмеджая,

тоз тигър сред царете, та искал е дори

на жертвен огън всички до крак да изгори?

Сута каза:

Търпение се иска. Поемата велика

до подвига ще стигне, извършен от Астика.

Но слушай постепенно, глава подир глава, какво и как се случи и где преди това.

Животът благонравен и мъдрата беседа прославиха по всички земи брамина Веда.

Живееха в дома му троица ученика. Веднъж на път потегли

мъдрецът и повика

Утанка – най-добрия, и дълго го наставя домашните да гледа и всичко да доставя.

С усърдие Утанка и с преданост присъща се грижеше за всичко в учителската къща,

Но сбраха се жените от къщата и взеха за него да намекуват, че искала утеха

самотната съпруга. Най-подходящо време било за госпожата сега да вземе семе.

Отвърна той: – Не мога да сторя туй, непитал дали ми разрешава премъдрият учител.

Мъдрецът се завърна и както се полага, за всичко се научи от хората веднага.

Утанка той прегърна и тъй му рече: – Сине, достойно си ми служил през толкова години.

В отплата, ученико, аз пускам те оттука да тръгнеш по земята към своята сполука.

– И аз да дам в отплата, мъдрецо, позволи ми, голямата си обич и таксите дължими.

По образа премъдър премина тъмна сянка:

– Не искам да ми плащаш, а още стой, Утанка.

Послуша го Утанка и ден и друг остана, но караше да дирят на таксите замяна –

подарък или нещо за къщата да стори. Дотегна на мъдреца и той му отговори:

– Отивай при жена ми и питай я, младеж, Каквото тя заръча, това ще донесеш.

Жената на мъдреца, когато го изслуша, отвърна: – Ученико, иди при цар Пауша.

Опитай се от него да вземеш обещаните, безценните, с които царичката се кити.

И връщай се обратно, че тук след четри дена ще има празник. Искам да бъда украсена

със тях и да завижда край мене който мине, особено жените на другите брамини.

На път пое Утанка. Съгледа той с уплаха – огромен бик на пътя, огромен мъж го яха.

Ездачът се обърна към него с гръмък вик:

– Утанка, я опитай тора на моя бик.

Утанка се отказа. Кому храна такава
се нрави. Она вика: – Изяж го без забава.

Не ти желая злото, да знаеш, момко млади – учителят ти също на
времето го яде.

Тогаз момчето хапна и пийна от това, което бе излишно за бичите
черва.

Потегли пак и скоро намери се пред трона на цар Пауша – воин, за-
щитник на закона.

Приветства го и рече: – Освен с благословия, с молба пред тебе па-
дам, о царю, изпълни я.

Отвърна цар Пауша: – Наслада няма друга по-хубава – да сториш
на свят човек услуга.

Каква ти е молбата, кажи, човече святи?

– Предай ми обещите, украса на жена ти.

Тях иска вместо такса учителят ми Веда. Учуден цар Пауша послуш-
ника изгледа:

– Царицата попитай във нейните покои, тя може да изпълни желя-
нията твои.

Отиде там Утанка, но стаята голяма напразно заоглежда – царицата
я няма.

Завърна се и рече: – За цар и храбър воин измамата, Пауша, е белег
недостоеен.

Покоите са празни. – Спомни си, момко мил – Пауша го попита, –
дали си се умил.

Нечистият не може царицата да види, а не че някой иска сега да те
обиди.

От вярност не желяе жена ми да се мерне
пред хората, по външност или по мисли скверни.

Припомни си Утанка и нищо не укри:

– След ядене по пътя се мих надве-натри.

– Видя ли, млади момко. Законите забрави – не бива да се мием
вървейки или прави.

Засрами се Утанка, поука той си взе: с лице към изток седна, изми
ръце, нозе.

С вода беззвучна после грижливо се изкъпа, в приятната ѝ влага по-
тъвайки до пъпа.

Три пъти пийна. Дважди лицето си изтри. В покоите тогава царица-
та откри.

Когато го съгледа, изправи се честита:

– Какво за теб да сторя? – любезно го попита.

– Свали си обещите. За тях пристигнах тука. Учителят ги иска в отплата за наука.

Царицата си рече, че тоя момък строен изглежда по обносики за всеки дар достоен.

Доволна обещите свали си, но преди момчето да ги вземе, тя го предупреди:

– Към тях стреми се царят на змиите Такшака. Внимателно носи ги, че инак зло те чака.

– Такшака, господарко, не може ме надви – отвърна й Утанка и тръгна да върви.

Забърза да зарадва съпругата на Веда. По пътя си внезапно един монах съгледа,

Ту виждаше го ясно, ту в някаква мъглява и призрачна осанка, която се стопява.

Когато чу наблизко вода да блика свежа, остави обещите на камъче младежа

и почна да се мие, решил да не повтаря немарата, която изложи го пред царя.

А скитникът това и очакваше – веднага отмъкна обещите и втурна се да бяга.

Утанка беше пъргав и с няколко подскока се метна връз крадеца наблизо до потока.

Но оня се превърна в ръцете му на змия и шумгна се в земята – иди, че улови я.

Пред зейналата дупка, погълнала злодея, Утанка не застана, а скочи вътре в нея.

Защото тая змия не беше като всяка – а царят повелител на змиите – Такшака.

Преследвайки го долу в подземните недра, послушникът Утанка пред две тъкачки спря.

Тъчаха те, вгълбени над работата своя, и черни нишки с бели редуваха в разбоя.

Зад тях пък шест момчета въртяха колело, разбирайки без грешка кому е ред дошло.

Видя и конник едър – осанката му цяла сияеше. Утанка въздаде им възхваля:

Хвала ви, шест момчета, безспир кръга въртящи с дванайсет спици. Ничком покланям се пред ваште

старания. Тъкачки, хвала ви, че тъчете на хората съдбите, а и на световете.

Хвала на тоз владетел с осанка величава, че правдата сред много лъжи той отличава,

и не на колесница, ами на кон се мята – синът на океана, властител в трите свята!

Мъжът му рече: – Момко, възхвалата ме трогна. Кажи, с какво желаш пък аз да ти помогна?

– Над змиите да властвам! Такшака да догоня!

– Добре. Духни тогава през задника на коня.

Момчето го послуша. Веднага щом задуха, от ноздрите, устата, ушите и търбуха

на коня лумна огън и тъмен дим заплава, та всеки кът опуши на змийската държава.

Уплаши се Такшака в бърлогата си доле. Излезе с обещите, – Вземи си ги – замоли.

Макар че ги получи, посърна огорчен Утанка, щом се сети, че празничният ден

е днеска, а до къщи е толкова далече.

– На моя кон метни се – великият му рече.

И само след минута намери се Утанка в учителската къща. Нещастната стопанка

пред своето огледало изкъпана седеше, за празнична разходка косата си да реше.

Но де ги обещите? Към бедното момче проклетие понечи от яд да изрече.

Но ето че го зърна да иде с обещите на царската съпруга. Самите те. Самите!

Пое ги госпожата. – Едва не те проклех. Но щастие си имал. Желая ти успех.

– Добре дошъл, Утанка – учителят му рече.

– Защо се тъй забави? – Такшака ми попречи.

Побягна с обещите във змийската държава. Подгоних го. Съгледах тъкачки две тогава.

Кои са те, вгълбени над работата своя
и черни нишки с бели редуващи в разбоя?

Видях и шест момчета, въртящи колело
с дванайсет спици. Туй пък какво ще е било?

Учителю премъдри, кажи ми кой е оня огромен мъж, комуто

грамаден бе и коня?

И кой е този, който ми викна с гръмък вик: „Утанка, я опитай тора на моя бик.

Не ти желая злото, да знаеш, момко млади – учителят ти също на времето го яде“.

Послушах го. Очаквам умението твое – мъдрецо, разтълкувай по-ред кое какво е.

– Добре. Узнай кои са тъкачките в разбоя: движението – тая, оная пък – покоя.

Творението – тая, оная пък – законът, та белите им нишки и черните се гонят.

Момчетата – това са сезоните, шестте. А всяка спица – месец. Дванадесет са те.

А пък мъжът е Индра. Бог Индра бе и оная върху бика на пътя. Бикът, а също коня

е слонът Айравата – на слоновете цар, когото Индра яха – всесветски господар.

Торът му е амрита – безсмъртие дарява, затуй те върна читав от змийската държава.

Приятел ми е Индра и силата му свята била ти е закрила. Поемай по земята,

младежо, обходи я от края чак до края и щастие да найдеш и радост ти желая.

И пак пое Утанка на път, решил на всяка цена да отмъщава жестоко на Такшака.

Пристигна в Хастинапур, където Джанмеджая царуваше, и рече: – Властителю, желая

все тъй да побеждаваш в сраженията смело,
но ти край тях забравяш да свършиш друго дело,
по-важно и голямо, каквото подобава,
о първи сред царете, на царската ти слава.

– Народа си съм бранил в труда да е спокоен, и воинската каста – с дълга на първи воин.

Но щом е нужно, сине, да сторя нещо ново, готов съм да изслушам премъдрото ти слово.

– Ти трябва да изпълниш, о царю, дълг синовен. Баща ти от Такшака злодейски бе отровен.

Пресветлият владетел, невинно чист без друго, когато го ухапа проклетото влечуго,

на късове сдоби се, тъй както се сдробява от гръм ударен дънер сред някоя дъбрава.

Такшака го извърши, че дивата му сила с неимоверна гордост го беше упоила.

Дошло е време вече, о цар ю Джанмеджая.

да палнеш огън жертвен и там да хвърлиш тая

отровна сган пълзяща и царя й Такшака – възмездие синовно баща ти да дочака.

А и на мен услуга ще сториш ти, че тази гадина продължава жестоко да ме мрази

и сума пречки стори, за да не дам награда на моя поучител, каквато му се пада.

Възпламна Джанмеджая тогаз от ярост дива, тъй както жертвен огън, когато се налива

топено масло в него. Съветниците свика и всичко за баща си узна от ученика.

ПЕСЕН ТРИНАЙСЕТА

Разказ за това как е загинал бащата на Джанмеджая цар Парикшит.

Сута каза:

Потомъкът на Панду, добрият Парикшит, достоен за рода си по дело и по вид,

на дядо си се метна – ламтеше да ловува. Излезе ли в гората, тежкогорко томува,

в когото се прицели такъв стрелец небивал, било то антилопа, глиган или пък бивол.

Улучи антилопа веднаж и с лък на кръста заброди да я дири нашир и длъж из гъста

гора, тъй както Шива, пронизал лопатар за жертвения огън пред божия олтар.

За първи път се случи на царя Парикшит ловът да се изплъзне така недоубит.

И тоя знак бе лошо знамение, което показваше, че скоро ще иде на небето.

Преследвайки лова си, потънал в пот и прах, попадна на краварник

и там видя монах –

отшелник беден, който се хранеше със пяна, на сучещи телета по бърните събрана.

Измъчен, морен, гладен, докосвайки с лъка си отшелника, задума ловецът думи къси:

– Брамине, аз съм царят. Улучих антилопа. Не си ли я съгледал или пък чул да тропа?

Отшелникът обаче не щя да се обърне, събирайки си пяна по телешките бърни –

такъв му бе обетът, отдаден с клетва богу: мълчание да пази, и пасеше го строго.

Но царят се ядоса. Повдигна мъртва змия, на старческото рамо с лъка си закрепил я.

А старецът – ни дума. Ни лоша, ни добра. Засрамен тръгна царят към гъстата гора.

За столицата своя потегли с крачки бавни. Отшелникът стоеше на място, без да шавне.

Синът на тоз отшелник се казваше Шрингин. Живееше момчето в дома на друг брамин –

наставник негов мъдър. И както всяка рожба, минаваше понявга баща си да спохожда.

И днес така направи, но срещна свой връстник на име Криша, който веднага скочи с вик

и смях към него: – Слушай, достойни ми Шрингине, проклетата ти гордост ще трябва да загине.

С баща си все се пъчиш и с неговата слава, но днеска мъртва змия врата му увенчава.

Когато ний, децата на другите брамини, говорим, ти ще пазиш мълчание, Шрингине.

Защото сме достойни. А ти кажи какво си, щом гледаш мълчаливо баща ти труп да носи.

Макар че по характер момчето беше благо, гневеше се понявга. И тука овладя го

велика ярост. Викна: – Кажи ми всичко, Криша Каква е тая змия? – Сега ще ти опиша.

И Криша му разказа историята срамна Изслуша го момчето, от гняв и болка пламна.

ПЕСЕН ЧЕТИРИНАЙСЕТА

Продължение на разказа. Юношата Шрингин

проклина Парикшит да загине от ухапването
на змийския цар.

Сута каза:

С кръвясали от ярост очи момчето клето замръзна право, сякаш
подпираше небето.

За малко се ослуша – вода наблизко блика. Докосна я и ядно прокля-
тие извика:

– Престъпният и грешен властител, който прави постъпки, позоря-
щи достойните каурави,

и който не зачита жреците белокози,

а мята мъртва змия, отшелник да я носи –

от змия да загине, и то от най-голяма: Такшака да го прати след се-
дем дни при Яма.

Отиде при баща си Шрингин и го завари с умрялата гадина върху
плещите стари.

Отново разгневи се на царя и изплака:

– Проклех злодея, тате. След седем дни Такшака

при Яма ще го прати. От змия да загине тоз, който мята змии по
честните брамини.

Вместо да се зарадва, отшелникът печално отвърна му: – О сине,
това не е похвално.

Монахът не проклина, а знае да прощава. В имотите на царя и в
царската държава

живеем всички ние под негова закрила, която от безбройни злини
ни е спасила.

Без царската защита отшелникът не може спокойно да последва
внушението боже.

В делата благородни и святи имат, сине, еднакъв дял царете с усър-
дните брамини.

Цар Парикшит ни пази тъй както подобава на цар, и то достоен за
дядовската слава.

Без друго гладен, морен, не знаейки за моя обет да не говоря, из-
върши царят тоя

неволен грях и с него законите потъпка,

но аз не го проклинам за днешната постъпка.

Неопитен и нервен, ти зина, та прокле го. Неправедно постъпи, Шрингине, спрямо него.

ПЕСЕН ПЕТНАЙСЕТА

Последици от проклятието на Шрингин.

Сута каза:

Засегна се момчето и рече: – Нека даже и грях да съм извършил,, но знай: каквото каже

синът ти, па макар и неопитен и млад, не се шегува – дума не взема той назад.

Бащата каза: – Зная, че истината свята говориш и че сила тя влива ти в словата.

До днеска тая сила не ти е изменила – проклятието твое ще има пълна сила.

Но даже и на възраст, синът се поучава от татко си – да стане достоен за прослава,

А ти при туй си малък – дете си пред баща си, макар и да се учиш при святите монаси.

Дори велики духом изпадат в гняв свиреп, така че що остава, момчето ми, до теб.

Сърцето ти е, сине, младежко и припряно, затуй ще те наставям, дорде е още рано.

Живей, храни се с билки, с гулии и треви, смирявай си сърцето, момче, не се гневи.

Гневът от нас успява в минута да отнеме светата добродетел, градена много време.

Смирените последвай. Макар привидно слаби, светът е техен – нивга не ги посичат саби.

Процавай, обуздаван страстта си и накрая ще имаш място близко до бога Брама в рая.

И аз каквото мога, сега ще сторя с миром – на царя тъй ще кажа: – О царю мой, намирам,

че моят син от младост, незрял за ум и разум, детински е изсипал връз тебе гняв напразен.

Повика свой послушник браминът и го прати да иде с тия думи във царските палати.

Когато се събраха придворните и сума съветници край трона, послушникът задума:

– О царю на царете, във твоята държава живее постник, който по святост надвишава

пресвятите брамини. Връз него метна ти умряла змия. Крогък, мъдрецът ти прости.

Ала синът му, царю, синът му прокълна те – след седем дни Такшака при Яма да те прати.

Не знаеше бащата, затуй не обузда

сина си. Днес е късно. За страшната беда

ме прати да ти кажа, та знаейки за нея, живота си да вардиш, о царю, от злодея.

Послушникът завърши. Владетелят след тая ужасна вест за своята постъпка се разкая.

И двойно натъжи го, и двойно огорчи вестта, че оня постник заклет бил да мълчи.

Измъчваше се царят не толкоз от уплаха за своята смърт, а дето обидил бе монаха.

На пратеника каза да иде при мъдреца с покана, че го вика владетелят в двореца.

А после всички свои съветници събра, способен да приеме идеята добра,

отдето и да иде, щом в полза е за трона. Поръча да изидат дворец върху колона,

усилена охрана отвсякъде да пази,

та змия да не може при царя да пролази.

Препълни се дворецът от лекари с лекарства. Монаси надойдоха от най-далечни царства,

които пеят мантри – срещу отрова химни. Не можеше и вятър да влезе, щом му скимне.

Така укри се царят и своята държава по старому започна оттам да управлява.

След седем дни Кашапа – лечител, най-добрия от всички, който може от най-отровна змия

човека да избави, узнал, че днес Такшака на царя ще посегне, потегли, без да чака.

Помисли: „Ще избавя невинния владетел, богатство ще получа, ще сторя добродетел“.

Вървеше тъй мъдрецът, вгълбен във своята цел, но срещна го

Такшака, сега коварно взел

лика на стар отшелник, и рече му: – Защо си забързал, о брамине, какво насам те носи?

Кашапа каза:

Такшака ще ухапе владетеля ни днеска,
та аз ще го лекувам от смъртната му треска.

Владетелят, потомък на славните пандави, достоен е, брамине, от смърт да се избави.

Такшака каза:

Че как ще го избавиш? От мен лекарство няма. Това съм аз, Такшака – съюзникът на Яма.

Кашапа каза:

Ти тровиш, аз лекувам отровените хора, Познанието-сила е моята опора.

ПЕСЕН ШЕСТНАЙСЕТА Такшака ухапва Парикшит.

Такшака каза:

Щом можеш да лекуваш ухапване, Кашапа, това дърво пред тебе тогава ще ухапя,

да видя с твоите химни и баяния разни ще може ли от пепел отново да порасне.

Кашапа каза:

На пепел направи го със своята отрова, дървото ще разлисти след туй корона нова.

Сута каза:

Език заби Такшака в смокинята и тя от корена догоре веднага запламтя.

– Е – рече царят змийски, – мъдрецо, помогни й, върни я към живота чрез твоите магии.

Кашапа поизчака и каза му, зашепил от гаснещата клада все още топла пепел:

– Науката, Такшака, надмогва всяка змия! Смокинята пониква. О царю, погледни я.

Порасна стръкче, после листенце затрепери., а после и корона – зелена, едропера.

Такшака рече: – Виждам, че с формули свещени умееш да

надвиваш такива като мене.

Но питам те, мъдрецо, кажи каква награда очакваш ти от царя, обречен да пострада

от мене и да иде във царството на Яма? Та аз ще ти предложа награда по-голяма.

Лечителю, върни се – за теб е по-добре: и без това на царя е писано да мре.

Не ще помогнат твоите магии и митарства, а гръмката ти слава по всички земни царства

и даже в трите свята това ще помрачи, тъй както ясно слънце, лишено от лъчи.

Кашапа каза: – Искам да стана аз богат. Платиш ли ми по царски, обръщам се назад,

отивам си и няма дори да стъпя там. Такшака каза: – Двойно богатство ще ти дам.

Замисли се Кашапа. Чрез силата си свята на врач и прорицател намери, че съдбата

на царя е решена – не ще я възпрепятства. И тръгна си обратно с големите богатства –

награда от Такшака. Към столичната крепост потегли царят змийски, нагърчен от свирепост.

Разбра по пътя още, че пази там голяма охрана и ще трябва единствено с измама

да мине край жреците, кадещи билки димни и пеещи неспирно срещу отрова химни.

Товага група змии превърна в беловласи брамини и им каза: – Отивайте, монаси,

и царя поздравете, приведени одве, цветя му подарете, вода и плодове.

Отидоха и царят не сети се, че в тия подаръци се крие губителна магия.

Изпрати ги и свика придворните: – Елате да вдигнем плодовете на тия старци святи.

Сановниците взеха, след тях и Парикшит. Изскочи дребен червей, в плода на царя скрит,

С очичките си черни владетеля погледна. Гадинката нищожна, на цвят червенотемна,

повдигна царят с пръсти и рече тъй: – На запад отблясъците сетни на слънцето се стапят

и вече се не плаша от змийската отрова. Но нека да се сбъдне речта на оногова –

ще кръстим тоя червей Такшака, о велможи, и той да ме ухапе, та в гроб да ме положи.

Съветниците царски, с подбуда от самата съдба, единодушно приеха му шегата.

На шията си царят положи посред смях гадинката и рече: – Изкупих своя грях.

Но в миг смехът му весел в безумие премина, че беше близо царят до своята кончина.

Нищожната гадинка превърна се на змия, огромна по размери, защото бе самия

Такшака. Увъртя се по царевото тяло и в гривните си яки пристегна го изцяло.

Владетелят угасна сред гърчове напразни, които всъщност бяха от присмеха му спазми.

Съветници, придворни, министри и велможи изплашени забиха глави, кой дето може.

Над тях Такшака литна и те полека-лека загледаха след него. Оставил бе пътека,

разделяща на равни полвини небесата, тъй както път си правят жените на косата.

Но хукнаха отново сред паника безумна – от змийската отрова дворецът в огън лумна.

Додето се избавят от буйните пожари, палатът рухна, сякаш връз него гръм удари.

И нейде там отдолу в руините зарит, лежеше, неизбягнал съдбата, Парикшит.

Съветниците царски, брамините и жреца изпратиха достойно до оня свят мъртвеца.

И жителите градски, събрани до един, решиха цар да бъде по-малкият му син.

И младият владетел, на име Джанмеджая, възкачи се на трона. Помъдър цар не зная.

ПЕСЕН СЕДЕМНАЙСЕТА

Джанмеджая решава да изгори змиите.

Сута каза:

Към злобните влечуги възпламнал от омраза, повика Джанмеджая придворните и каза:

– На клادا ще ги хвърля, ала преди да почна, желая да изслушам историята точна

за татковата гибел, макар да е печална.

В противен случай няма аз кладата да пална.

Съветниците мъдри с усърдие голямо напълно справедливо възхва-
лиха баща му:

– Родителят ти, царю, човек с душа открита, обичаше народа и бе-
ше му защита.

Пазител непреклонен на четирите касти,

не даваше да пламнат сред тях размирни страсти.

Не цар със добродетел, присъща на владетел, а всъщност царят бе-
ше самата добродетел.

Към него никой нийде не хранеше омраза, към никого и царят ом-
раза не показва.

Подкрепяше сираци, вдовици, инвалиди, не давайки на никой зло-
дей да ги обиди.

Красив като Луната, пътуваща по свода, баща ти беше, царю, люби-
мец на народа.

Потомък бе последен на славните каурави, затуй, каквито после
добри дела да прави,

не можеше съдбата по други път да тласне – че Парикшит туй зна-
чи: „човекът, който гасне“.

Воюваше със меча, когато се налага,

а вечно и успешно срещу шестте ни врага,

а именно: гневливост, скъперничество, леност, чрезмерна похотли-
вост, пиянство и надменност.

И тъй шейсет години, додето свърши срока, предвиден от съдбата.
И змията жестока

тогава го ухапа. Това му беше края.

И ти дойде на трона, о царю Джанмеджая.

Макар и още малък, превърна се в опора на цялата държава и всич-
ките й хора.

Отвърна Джанмеджая: – В рода ни всеки цар добро е вършил, бил е обичан господар,

но искам аз за тоя подробности да зная. Кажете ми, велможи, а кой е чул оная

беседа на Кашапа и злюбния Такшака, когато те били са сами сред пущинака?

Такшака е подкупил лечителя с пари, та той да не отиде баща ми да цери,

и она се е върнал – така поне твърдите.

Но кой е бил свидетел на всичко в дън горите?

Придворните тогава направиха поклони и казаха: – Отгоре в смокиновите клони

един човек си чупел за огъня дърва. Кашапа и Такшака не знаели това.

От змийската отрова дървото запламтяло, а вътре, то се знае, и неговото тяло

превърнало се в пепел. След туй го съживила на мъдрия Кашапа лечителната сила,

когато и дървото поникнало отново.

Та всичко туй узнахме от неговото слово.

Разказахме ти всичко, о лъве сред царете. Сега стори каквото сърцето те подсети.

От мъка Джанмеджая сурово се навъси, ръцете си закърши и пръстите в яда си.

Очите му, подобни на лотосови листи, зарониха надолу поточета сребристи.

Съзве се. После каза: – Изслушайте какво е и после изпълнете решението мое:

предлагам ви веднага и при това на всяка цена да се накаже престъпника Такшака.

Защото, ако беше ухапал той баща ми и просто да си иде, а не с пари да мами

лечителя Кашапа, не щеше да загине баща ми посред пепел и дворцови руини.

Безспорно би го вдигнал от треската Кашапа. Такшака му попречи, горен от злоба сляпа.

Защото той не губи и нищо не печели от туй, дали са живи, или пък са умрели

ухапаните, щом е изпълнил спрямо тях проклятието. Те са платили

своя грях.

Но своя грях Такшака тепърва ще плати. Убил чрез огън, нека връз огън запламти!

ПЕСЕН ОСЕМНАЙСЕТА Съветът на змиите.

Сута каза:

Васуки, царят змийски, след майчината клетва повика всички змии, та с тях да се съветва

за средство да избягнат предречената клада, че пламне ли, родът им завинаги пропада.

Той каза им: – О змии, различни клетви има, но има между всички една необорима:

проклетие от майка. И знайте – няма начин гневът да ви не стигне, когато той е майчин.

И днеска, щом си спомня за клетвата на мама, която произнесе в присъствие на Брама,

сърцето ми трепере. И Брама не възпре я, което значи – гибел очаква ни от нея.

Но нека да помислим, додето има време,

с какво да подпомогнем нещастното си племе,

та жертвеният огън на царя Джанмеджая изцяло да пропадне или поне накрая.

Така и боговете направиха съвет на времето, когато издирваха навред

Изчезналия огън, и бяха упорити – откриха го накрая, че свети в пещерите.

След тия думи почна на змиите съветът. Един през друг мълвяха каквото се досетят:

– Добре е да отидем във образ на брамини при царя Джанмеджая, да кажем: „Приеми ни

молбите, не изгаряй нещастните влечуги.“ Но тутакси връз тия нахвърляха се други,

минаващи за умни във змийската държава:

– Съветници ще станем на царя и тогава,

когато ни попита да почва ли да пали приготвената клада, ще кажем: „Едва ли.“

И пречки ще посочим и разни светотатства, ще кажем, че самата съдба го възпрепятства.

И той ще го отложи. А още по-добре е жреца да ухапем. Когато той умре

и няма кой да води край кладата обряда, тогава, то се знае, и кладата отпада.

Ще трябва да ухапем и който му помага. По тоя път целта ни постига се веднага.

Но други възразиха: – Идея неразумна, а също и опасна в главите ваши хрумна.

Убийството не носи добро, а зло то няма предел, когато някой убие жрец на Брама.

В нещастиято трябва едно да ни теши и то е – чистотата на нашите души.

А всяка беззаконност, насилие и смут света събарят само, съзидан с много труд.

– На облаци да станем – мълвяха други змии, връз огъня да ливнем порой, та да измие

и помена му даже. – А най-добре ще бъде жреците да издебнем, та техните съсъди

потайно да задигнем. – Четвърти закрещяха:

– Да плъзнем сред народа, вселявайки уплаха

и както ний умеем, по змийски безпощадни, да хапем безразборно каквото ни попадне.

– Обрядните предмети със тор да оскверниме, тогава ще изгубят свещеното си име.

– Жреци да станем царски. От царя такси скъпи ще вземем и ще бъде принуден да постъпи

тъй, както пожелаем, попаднал в наша власт.

– Каква ти власт е тая – просъска други глас.

В басейна да го вържем, когато гол се къпе, тогава власт над него ще имаш, брате скъпи.

И учените змии след всичките поуки предложиха накрая на своя цар Васуки:

– Разсъдихме, решихме, че други изход няма, освен да се изпрати във царството на Яма

с отрова Джанмеджая. Решихме го, защото, умре ли Джанмеджая, умира с него злото

творение, гласящо смъртта на всички змии. Каквото заповядаш,

това ще сторим ние.

Към своя повелител погледнах с надежда,
но той поклати тъжно глава: – Не ми изглежда

разумна нито тая възможност, ни оная. Какво да се направи, самият аз не зная

и туй ме мъчи много, защото аз съм царят – последниците тежки връз мен ще се стоварят.

Тогава Елапатра, една премъдра змия, им каза: – Тоя огън е наша ория,

съдбата го предвижда и нищо не гаси го – не можем да отхвърлим всевечното й иго.

Самият Джанмеджая ако поиска даже, от кладата не може и той да се откаже.

Нешастие съдбата за нас е отредила, ще трябва да подирим от нея и закрила.

Когато нашта майка ядосана прокле ни,

от страх се бях пригушил на нейните колени

и чух, че боговете възкликнаха: – О Брама, не сме видели друга жестокост по-голяма.

Освен самата Кадру, коя ли майка може така да няма милост. Защо, кажи ни, боже,

не я възпря, когато децата си проклина? Отвърна богът Брама: – Не спрях я по причина,

че змиите са вредни и тяхното гъмжило в невиджани размери се беше умножило.

Но само злите змии ще си намерят края на жертвения огън на царя Джанмеджая.

Смъртта си ще избягнат смирените, добрите. А кой ще ги избави? Един от мъдреците,

известен по земята на младо и на старо, надмогнал всички страсти, наречен Джараткару,

ще има син – Астика, и той ще спре обряда, избавяйки добрите от жертвената клада.

Безсмъртните тогава от Брама пожелаха да чуят за жената, която от монаха

ще трябва да зачене, та син да му роди, спасител-прекратител на змийските беди.

И каза богът Брама коя ще е жената – на двамата еднакви ще бъдат имената.

Монахът Джараткару ще вземе за съпруга жената Джараткару, не ще приеме друга.

– Да бъде тъй – решиха и тръгна всеки бог, а също тъй и Брама, към райския чертог.

Това дочух тогава. И тъй, Васуки, царю, сега до тебе виждам сестра ти Джараткару.

Отдай я, щом потърси отшелникът девойка, с която да направят спасителната двойка.

Зарадваха се много нещастните влечуги, а радостта на царя надмина всички други.

Сестра си Джараткару със грижи огради, каквито тя не беше сънувала преди.

И прати съгледвачи да следват по петите аскета Джараткару: – При мен да дотърчите,

когато пожелае мъдрецът да се жени – въпрос е да сме живи или пък изгорени.

ПЕСЕН ДЕВЕТНАЙСЕТА

Джараткару среща прадедите си и решава да се ожени.

Шонак каза:

Ти рече, о мъдрецо, че бил е Джараткару известен по земята на младо и на старо.

На що се е дължала голямата му слава? А името му нещо дали не означава?

Сута каза:

Да, „джара“ значи нещо, което се смалява,

а „кару“ пък – суровост. Монахът имал здрава

снага и много едра, но с пости непрестанни смалявал я, додето за името си стане

достоеен най-подире. А също и жената на име Джараткару е праведна и свята.

Но слушай за монаха. Той беше вечен странник. Ношуваше, където го свари слънчев заник.

Във извори свещени топеше живи мощи и в подвизи, каквито не са видени още.

Изсъхнал, както бива на някой дъб кората, намери Джараткару дедите си в гората.

Висяха те над пропаст, държейки се едва за тънко снопче суха проскубана трева.

Едно стъбленце само крепеше ги, а мишка, от ямата излязла, гризеше тая нишка.

Отиде Джараткару при тях и ги попита: – Защо сте окачени над бездна страховита

и само жалко стръкче крепи ви, а и него със острите си зъби гризачката гризе го.

Останало е малко и вий ще полетите към зейналата яма надолу със главите.

С какво да ви избавя от тая участ клета? Едната четвъртина или едната трета

от моите заслуги, или пък, ако щете, изцяло ви ги давам – чрез тях се избавете.

Отвърнаха дедите: – Недей се и опитва, светецо, да помогнеш чрез пост и чрез молитва.

И ние сме аскети и с подвизи такива богати сме, но вече родът ни си отива.

А който без потомство останал е, пропада във ада, та и ние увиснахме над ада.

Надвеси ни съдбата и оттогаз насетне не може вече нищо в ума ни да просветне, затуй не те познахме, а сигур твойта слава се носи по земята и нека продължава.

Достоен си за нея, защото ни почете,
от мъките ни трогнат. Изслушай ни, аскете.

Монаси бяхме ние и спазвайки най-строго обетите, творяхме дела угодни богу.

Добре, но не родихме, за разлика от други, достатъчно потомци. От нашите заслуги

остана тънка нишка, но все едно, я няма, че скоро ще се скъса над зиналата яма.

Синът ни Джараткару единствен продължава рода ни, ала колко животоц му остава.

И той пустинник стана, изучи всички веди, чрез своя аскетизъм до пропаст ни доведе.

Жена не си подири, деца не си роди, а ето че погубва и своите деди.

Случайно ако нейде го срещнеш, о блажени, кажи му да намери жена и се ожени.

Защото, о брамине, разкъсаното снопче
от стръкчета, в които над бездната се вкопчи
родът ни и увисна, това са влакънцата на нашто родословно растение – децата.

А мишката, това е безмилостното време, което ги прегрива. Не можем да го спрем.

Прегризало е всички. Остана ни единичка, и то наполовина проядена тревичка.

Синът ни Джараткару. Последната надежда. Увиснахме на него. Но времето изглежда,

че в царството на Яма бездетен ще го прати, защото мисли само дела да върши святи,
а всъщност е безчувствен човек и малодушен, на уставите само и догмите послушен.

Отшелничество, пости, молитви, книги, химии в другите велики дела на несравними

е това – да си родител. Тъй думат всички хора. Кажи на Джараткару, на нашата опора,

че трябва, за да бъдат дедите му спасени, жена да си намери, дете да му зачене.

Отвърна им монахът през сълзи: – Аз съм тук, самият Джараткару, виновният ви внук.

О праотци, жестоко сина си накажете,
уж праведник, а всъщност най-грешен от мъжете.

Възкликнаха дедите: – Съдбата е добра, че тука те доведе. Защо не си избра

жена до днеска, сине, та прати ни над ада? – Защото смятах в рая да ида за награда,

задего съм надвивал желанието и страсти.

Но тук като ви срещнах и зърнах над каква сте

погибел закрепени, отвръщам своя разум

от всеки подвиг, който с аскетство е белязан.

Жена ще си намеря, но искам на жената и на мъжа да бъдат еднакви имената,

което да показва, че не десница мъжка ще търси за опора у мен и за издръжка,

а както милостиня на просяка се дава, така при мене идва. И взел я

бих тогава.

А друга не желая. – След тия свои думи заскита Джараткару по сборища и друми.

Но нийде не намери съпруга Джараткару, че тялото му беше съсушено и старо.

Отчаян най-подире в гората, в гъсталака се мушна Джараткару и викна, та заплака;

– Дедите си погубих. Горко ми, о, горко ми. Дочуйте ме, о птици, животни, насекоми.

Коего е подвижно, което се не движи, да чуе, да помогне на тежки-те ми грижи!

Заклет аскет доскоро, от кът на кът се местя и търся да намеря девойка за невеста

по воля на дедите, че адът ще ги глътне, понеже съм последен и свършва с мен родът ни.

Комуто се намира за женене мома, при мене да я прати, че цялата земя

обходих, а невеста да найда все не мога. На просяка отдайте съпруга, ради бога.

Да носи мойто име, но без да се осланя на мене – че съм беден и няма да я храня.

Да дойде като лепта към моята прося. Пратете я, о твари. Към всички ви вопия.

Веднага с тия думи агентите-влечуги дотичаха при царя. Васуки, щом дочу ги,

сестра си издокара с най-хубави премени и тръгна за монаха в гората да я жени.

ПЕСЕН ДВАЙСЕТА

Джараткару се оженва и скоро изоставя жена си.

Сута каза:

Хареса Джараткару девойката на змея,
че беше дивнобедра. Хареса, но не взе я –

от своята рядка бедност пред нея се засрами. Досети се Васуки и каза му: – Сестра ми

се казва като тебе, монахо, и от мене за зестра тя ще има, когато се ожени,

покои най-обширни с трапеза най-богата – съпругът ѝ не ще си помръдне и ръката.

Спокоен Джараткару се съгласи и с нея отиде да живее в палатите на змея.

Под звуците на химни я хвана за ръка – съпруга по закона тя стана му така.

Под скъпо покривало очакваше ги ложе – до себе си съпругът съпругата положи.

И каза ѝ: – Веднага от тебе ще си ходя, извършиш ли каквото не ми е по угода.

Помни го, ако искаш да бъда твой съпруг. Сгреша ли, безвъзвратно отивам си отгук.

Невестата потули в душата ѝ какво е и рече: – Ще изпълня желанието твое.

И вечно да не сбърка уплашена, горкана, започна да му служи като на бяла врана.

Усетила, че иде за нея благо време, когато у жените пониква плод от семе,

изкъпа се тъй, както по ведите се иска, отиде при мъжа си и стана с него близка.

Зародиш като огън у нея запламтя – пламтеше на светеца у нея светостта.

Зародишът растеше подобно на луната, когато не е щърба, а пълна и налята.

Великият отшелник на нейните колени заспа веднаж, притворил зеиници уморени.

И чак до залез слънце държеше го сънят в обятията свои. Угасваше денят.

Жената се уплаши, че миг по миг отлитва часът и ще изпусне вечерната молитва.

Аскети като него в обрядите са твърди.

Но може пък разбуден и зле да се разсърди.

Кое е по-престъпно, започна да се чуди: закона да не спази? Гнева му да разбуди?

Накрая тя разсъди, че първото от тях – закона да потъпче – е по-престъпен грях.

И рече сладкодумно на своя мъж, излегнат подобно бога Агни: – Стани, че вече тегнат

на слънцето лъчите към сумрачния запад и в трепета на сетни

сияния се стапят,

Възлей вода светена, срещни с молитва мрака. Минута много страшна и сладостна те чака.

Светецът Джараткару събуди се и с гневна гримаса към жена си извърна се и ревна:

– Змеице, тия думи за мене са обида.

Тъй както съм пристигнал, така и ще си ида.

От мене по е слабо небесното светило – преди да се събудя, едва ли би се скрило,

а щеше да ме чака. Това е моя вяра, която ти отхвърли. Повеля има стара:

тоз, който е обиден, с обидчика не може повече да живее, а камо ли на ложе.

Уплашена задума жената Джараткару:

– Не исках да ти сторя обида, господарю,
а вдигнах те да кажеш молитвата си. – Да, но жена си да напусне решил бе той отрано

и рече: – Казах вече. При мене отказ няма. Така и отначало реших-ме с тебе двама.

Живях щастливо тука. Отивам си сега. Кажи го на Васуки и трябва без тъга

от къщи да изпратиш пустинник като мене. Съпругата му скръсти ръцете си сломени,

молитвено погледна светеца във лицето, събрала малко смелост и много страх в сърцето:

– Пазителю на всички закони и обряди, недей напуска тази, която ти отдаде

душата си, снагата, била е с тебе мила и никога и в нищо не се е провинила.

При брат си как ще ида, кажи ми, о блажени, когато, за да имам наследник, ме ожени

и всички змии чакат спасение от него. Надяват се на мойто потомство, ала де го?

Не трябва, о съпруже, напразен да е бракът, от който избавител роднините ми чакат.

Мъдрец ли си, когато си тръгнал да си ходиш, оставил в мене само неясния зародиш?

Тогава Джараткару, светец, богат на слава, отвърна й достойно и както подобава

в минута като тая: – Оставям те щастлива. Синът ти, който в твоята
 утроба се развива,
 ще бъде като огън всемоушен и целебен,
 на всички по земята ще бъде той потребен,
 че най-добре ще знае да вниква и постига премъдростите, скрити в
 божествената книга.
 Издумал тъй, монахът отправи се отново в горите – да започне ски-
 талчество сурово.

ПЕСЕН ДВАЙСЕТ И ПЪРВА Раждането на Астика.

Сута каза:

Замина си монахът и тутакси жена му при брата си отиде. Изпадна-
 ла в голямо
 униние, разправи за случката докрая. Васуки и от нея повече се
 отчая:

– О сестро, нали знаеш повелята на Брама. От тебе син се чака.
 Спасител други няма
 за змийското ни племе. Не те ли оплоди мъжът ти, да избави рода
 ни от беди?

Да пита брат сестра си така не подобава, но делото е важно за цяла-
 та държава.

Съпруга ти го зная, че твар е саможива, и няма да го гоня, че знае
 да излива

в проклятие гнева си и току-виж, пострада родът ни по-ужасно, от-
 колкото на клада.

Кажи ми всичко, сестро, та тръна изтръгни, в сърцето ми дълбоко
 забит от много дни.

Тогава Джараткару – от всички най-добрата змеица – тъй задума, за
 щастие на брата:

– Попитах го, о братко, ще имам ли дете. Посочвайки ми скута, из-
 думаша: „То расте!“

Какъвто и да бъде, не съм го чула даже шегувайки се, дума лъжли-
 ва да ми каже,

та камо ли когато в беда ме изоставя, ще вземе да ме лъже богатият
 на слава?

Той каза ми: „Не бой се, а знай, че тоя наш потомък ще сияе, от

слънце по-блестящ.“

Така че да излитнат тъгите, брате мили, които в твоят царско сърце са се вгнездили.

– Да бъде тъй! – извика зарадваната змия, сестра си запрегръща и с дарове дари я.

И с още по-големи блаженства от преди я огради, та силен потомък да роди.

И почна да нараства сияйното й бреме по-бързо от луната през новолунно време.

. Когато появи се блаженият отрок на свят, мълвяха всички, че туй е син на бог.

Отдъхнаха спокойно дедите на баща му, увиснали над ада на тънко стръкче само.

Отдъхнаха спокойно и майчини роднини, че жертвената клуда сега ще ги отмине.

И раснесе момчето в палата на Васуки, над водите вгълбено и техните поуки.

Макар и още малък, блестеше с добродетел, по чувства беше съдържан, умът му беше светъл.

И стана той известен под името Астика, защото тъй баща му на времето извика

към бременната майка, суров и тържествуващ. И викаха му всички Астика (Съществуващ).

Растеше много силен и хубав като Шива, да радва всички змии и майка си щастлива.

ПЕСЕН ДВАЙСЕТ И ВТОРА Великото изгаряне на змиите.

Сута каза:

Когато Джанмеджая, потомък на Бхарата, намисли да изтреби влечугите в отплата

задето умъртвиха баща му Парикшит, съветниците свика и с поглед страховит

към жреца охранител и жреца изпълнител така задума тоя премъдър повелител:

– Злосторникът Такшака на оня свят изпрати баща ми без причина. На помощ ми елате,

кажете как да хвърля Такшака върху клада с роднините му вкупом, защото им се пада.

Горен от змийски огън, баща ми си замина. Сред огън нека бъде и тяхната кончина.

Жреците казаха:

О царю Джанмеджая, за лек на твойта рана предвиждат боговете и пише го в Пурана,
че предстои велико изгаряне на змии. Отлично правилата познаваме му ние.

И всеки тълкувател на текстовете смята, че ти единствен можеш, о царю на земята,

стопанин да му бъдеш за чест на боговете. Да лумне жертвен огън!
Влечуги, треперете!

Сута каза:

При тия техни думи съгледа вече царят бушуващи езици Такшака да обгарят

и рече: – Ще го сторя, щом бог ми го възлага, а вие пригответе предметите веднага.

Жреците познавачи избраха равнина, приветна за окото, богата на храна,

с неща великолепни нагиздиха олтаря

и после посветиха във тайнствата му царя.

Брамини многобройни край жертвената клада насядаха удобно и тъкмо за обряда

предвиденото време задаваше се вече, поличба появи се, че нещо ще попречи.

Зидарят на олтара – мъдрец, прочел Пурана, им каза: – Тая местност не е добре избрана,

а също тъй е лоша насрочената дата – брамин ще ни прекъсне обряда по средата.

Дочу го Джанмеджая и строго заповяда човек да не пропуснат до жертвената клада.

И лумнаха езици сред съсък и прашене насред олтаря, както във книгите свещени

предвижда се. Жреците, кръвясали от димни кълба и в дрехи черни, редяха своите химни,

възливайки топени масла върху жарава, влечугите зовейки от змийската държава

във гърлото на Агни да скочат до една. И всички, позовани натам

по имена,

започнаха да падат над огъня, увити една о друга, сплели опашките с главите.

Кафяви, бели, сини, безумни от уплаха, сред пламъци свистящи самите те свистяха.

До змията, която и слона надвишава,
се сгърчва друга – дребна като ухо на крава.

Прилични на тояги с крайници железни, една преварва друга сред огъня да влезне,

макар и ужасена. И трупат се милиони връз пламъка, към който проклятие ги гони.

Наливаха жреците масла в огньовете бесни и ужас във душите на змиите чрез песни.

Потече по земята река от змийско сало и въздухът сгъсти се от дъх на изгоряло.

Крещяха тия, дето се свличаха в жарава, крещяха тия, дето редът им приближава.

Такшака щом научи, че вече Джанмеджая подготвил е обряда, напълно се отчая

и в царството на Индра избяга – да не могат огньовете да го стигнат.

Изслуша всичко богът

и рече му доволен: – За теб опасност няма, че аз омилостивих отдавна бога Брама –

сърцето ти не бива от туй да се тревожи. И заживя Такшака в селищата божи.

А кладата пламтеше, не знаеше насита. Уплаши се Васуки, че неговата свита

все повече редее, олизвана с езика

на кладата. Тогава сестра си той повика

и каза й: – Сестрице, край нас е запламтяло небето и полето, гори и мойто тяло.

Замаян съм, обърквам световните посоки, една посока имам – в огньовете високи.

И нямам власт над други, над себе си – съвсем. Умирам, но и всички влечуги ще умрем

наскоро и ще свърши завинаги родът ни, че иска Джанмеджая чрез огън да го глътне.

О сестро, милиони на кладата умряха. Дойде часът, за който те дадох на монаха.

Астика да прекъсне свещените обряди, че него го почитат и старци белобради.

Кажи му да направи тоз огън да угасне, та мене да избави и моите подвластни.

ПЕСЕН ДВАЙСЕТ И ТРЕТА Астика се отправя към мястото на жертвоприношението.

Сута каза:

Замолена от брат си, змеицата повика
сина си и му каза: – Изслушай ме, Астика.

На времето Васуки в гората ме изпрати не току-тъй да стана съпру-
га на баща ти,

а даде ме нарочно. Сега часът настава
да сториш подвиг, нужен на змийската държава.

Астика каза:

Добре, ще ви помогна. Но ти кажи все пак каква била е точно целта
на твой брак.

Сута каза:

Желаейки доброто на своите роднини, задума Джараткару: – Известно ти е, сине,

че змиите от майка били са прокълнати чрез огън Джанмеджая при
Яма да ги прати.

С проклятието нейно се съгласил и Брама. Васуки все си мислел за
идещата драма.

Когато боговете добивали амрита
и брат ми им помагал, помолих за защита.

Доволни боговете, че вече са добили безсмъртната напитка, над не-
го се смиили.

Завели го при Брама, извели го отпред и рекли: – Праотецо, скърби
Васуки клет

за своя род и моли за милост и пощада.

И Брама казал: – Няма изцяло да пострада
родът ви. Джараткару – монахът и жената, еднакви по заслуги, ед-
накви в имената,

ще имат син – спасител на вас, о прокълнати. И станах аз тогава

съпруга на баща ти.

Сега настъпи време за твоя подвиг, сине. Към кладата побързай, спасителю, спаси ни.

Към вуйчо си тогава обърна се Астика.

В замрелия властител животът пак заблика.

– Не се страхувай, царю на змийската държава. От майчината клетва сега ще те избавя.

Не съм до днеска лъгал дори и на шега и няма да излъжа, о царю, и сега.

При огъня ще ида и царя Джанмеджая с прославящи и благи слова ще полаская.

Това ще му хареса и той ще заповяда, макар и незавършен, да прекратят обряда.

Васуки каза: – Смътно дочувам твоите думи. Умирам. Сипе Брама възмездие върху ми.

– Недей се плаши – рече Астика. – Тоя жупел и пламък, който Брама връз змиите е струпал,

ада

след малко ще угасне. Страху ви ще разсея от кладата, а също и пелелта от нея.

Жаравата цвъртяща и пламъците върли от царевото тяло Астика ги прехвърли

във своето и забърза към жертвенатаклада, загрижен да не стигнат до края на обряда.

Съгледа там олтара сияен и жреците, които като огън сияеха самите.

И тъй като вратарят в олтара го не пусна, започна да възхвалява обряда с реч изкусна.

Въведен бе Астика, макар и непоканен, възхвалявайки жреците и техния стопанин.

ПЕСЕН ДВАЙСЕТ И ЧЕТВЪРТА

Астика възхвалява жертвоприношението.

Джанмеджая му обещава дар.

Астика каза:

О царю Джанмеджая, потомък на Бхарата, носител на корона, ти

сам си най-добрата

корона на рода си, издигнал най-голяма и най-свещена клада, каквато само Брама,

Луната и Варуна са правили в Пряга! О богове, съдбата към нас да бъде блага.

Известно е, че Индра издигнал е сто кладни, на тях е равна тая, която ти подкладе,

но сто по сто да сложим към тях, о Джанмеджая, тогава чак ще могат да мерят ръст по тая.

Жреците твои служат, тъй както се полага. О богове, да бъде към нас съдбата блага.

Наука няма, дето на тях е непозната,

о царю Джанмеджая, потомък на Бхарата.

На твоите брамини учител им е Вяса, а по-добър не зная и в трите свята аз.

Бог Агни, който вечно изпитва глад и жажда за жертви, твоите жертви най-лакомо изяжда.

Народът ти, о царю, на тебе се обляга. О богове, да бъде към нас съдбата блага.

Ни в тоя свят, ни в оня на тебе равен няма, или си Юдишира, или самият Яма,

или самият Индра с тризъбеца в ръка – народите, о царю, почитат те така.

Надмогнал гняв и страсти, с делата си велики достигна ти певеца на подвига – Валмики.

Душата ти, о царю, не знае язва скришна – по своята добродетел ти равен си на Кришна.

От воините Рама за твой другар приляга. О богове, да бъде към нас съдбата блага.

Сута каза:

Затрогват, Джанмеджая усети, че допада хвалбата на жреците и на самата клада.

И каза: – О брамини, това момче е младо, а по-добре говори дори от мъдър дядо.

Награда заслужава за качества такива. Съвет ми дайте – бива това или не бива?

Отвърнаха жреците: – Дори дете, браминът достоен е за почит. А щом е ненадминат

в науките и мъдър, макар и млад, тогава то двоен дар и почит от

царя заслужава.

И тъкмо Джанмеджая да каже на Астика: „Избирай дар“, тогава ядосан се развика

браминът-заклинател: – С дара да се почака, че в огъня ни още не е дошъл Такшака!

Джанмеджая каза:

Такшака примамете, вложете всички сили, че тая клада всъщност затуй сме извисили.

Жреците казаха:

Във книгите свещени и в пламъците ние четеме, че Такшака при Индра бог се крие.

Великият властител му дал закрила в рая и казал: „Тука няма да може Джанмеджая

със огън да те стигне.“

Сута каза:

Смутен накара царят жреците своите химни високо да повтарят.

И жрецьт заклинател завика в изнемога, така че да примами и змията, и бога.

И ето – в колесница, от облаци увита, яви се богът Индра и цялата му свита

от нимфи и гандхарви. Под връхната му дреха Такшака се таеше и диреше утеха.

От страх не се показа. Желаящ гибелта му, извика Джанмеджая с възнение голямо:

– Щом крие се при Индра омразната ми змия, то в огъня хвърлете и Индра бог самия!

Жреците казаха:

Владетелю, Такшака от страх пред тебе стене, дочуваме наблизомогъщото свистене

на неговото тяло. Защитникът му вече напусна го. Такшака от скута му се свлече

и носи се, помамен от святите ни песни, изпускайки от злоба и страх въздишки бесни.

След малко ще надвисне над жертвената клада. Обряда ще завърши, така че дай награда

на този, от когото изслушахме похвали. Владетел за достоен брамин пари не жали.

Джанмеджая каза:

Избирай дар в отплата за мъдрата прослава. Бих дал дори каквото

не бива да се дава,

на тебе, момко млади, по детски миловиден. Не ще ми се досвиди,
защото си ми свиден.

Сута каза:

А в тоя миг Такшака, на пръстени грамадни нагърчен, бе надвиснал
над кладата да падне.

Астика рече: – Царю, избирам дар: обрядът да спре и други змии в
жарта да не попадат.

Погледна Джанмеджая момчето и начена с душа опечалена, до дъ-
но огорчена:

– Преклонно ти се моля, момче, недей го прави. Поискай диаманти,
сребро поискай, крави,

владения обширни на теб да са подвластни, но жертвения огън не
искай да угасне.

Астика рече:

– Царю, ни злато, ни сребро желая, а да сторя на майка си добро,
от гибел да избавя и своите роднини, така че тая кладата ще трябва да
изстине.

Замоли Джанмеджая отново и отново Астика да отстъпи, но той от
свойто слово

докрай не се отказа, потомукмо на Бригу. Брамините тогава извика-
ха: – Дари го!

Че който обещал е на някой жрец на Брама подарък, той го дава –
назад пътека няма.

ПЕСЕН ДВАЙСЕТ И ПЕТА

Астика прекратява жертвоприношението.

Сута каза:

Додето Джанмеджая даруваше Астика, влечуги неброими се гърче-
ха в езика

на кладата, подобни на пламъци самите, различни по снагите и
броя на главите.

Едни – десетоглави, а други – седмоглави, а трети петоглави. Дебе-
ли, тънколяви

и равни по размери на цял планински хребет, пристигаха покорно в
жарта да се изтребят.

Единствено Такшака над огнената кладата застинал неподвижно,

висеше, без да пада.

Шонак каза:

Защо така се случи – жреци от род изгъкнат Такшака да не могат в жаравата да смъкнат?

Сута каза:

Защото, щом увисна сред дим и сред искри, Астика му извика, и то трикратно: „Спри!“

След тоя вик Такшака застина, както прави пастирът, озовал се сред стадото от крави.

Тогава Джанмеджая по мъдрите съвети на своите брамини извика: – Прекратете

обряда. Нека бъде Астика както иска, наситихме се доста и тъй от гибел змийска.

И нека да се сбъднат словата на зидаря. Угасва мойта клада и моят гняв догаря.

При тия царски думи, под сетния отблясък на кладата, от всички страни отекна плясък

на длани в знак на радост. Самият Джанмеджая, тоз тигър сред царете, доволен бе от края

на делото и всички брамини надари богато, пребогато. В това число дори

зидарят, който още в началото предрече,
че млад брамин ще дойде на царя да попречи.

Изпрати Джанмеджая момчето по закон
и рече: – Ще принасям наскоро в жертва кон.

Ела и жрец бъди ми. Сега носи си здраве. Астика съгласи се, към къщи се отправи.

И близките си свари от щастие обзети. Разказа им за всичко, смири им се в нозете.

И всички оцелели от жертвената клада завикаха: – Мъдрецо, избирай си награда,

защото твоят подвиг отплата заслужава, каквато пожелаеш от змийската държава.

Астика каза:

Премъдрите брамини, а с тях и всички други, които ще разказват за моите заслуги,

това да ги предпазва от вашите жила!

Змиите казаха:

Да бъде туй, което Астика пожела!

СКАЗАНИЕ ЗА ШАКУНТАЛА

Сута каза:

И тоя разказ даже накратко преразказан, предпазва те да нямаш пред змиите боязън.

Влечуго щом съгледаш, издумай тия думи: „Бъди щастлива, змийо, не хвърляй се върху ми,

защото за Астика сказанието зная –

тоз, който ви избави от царя Джанмеджая.

Закрилят ме словата за неговото дело. Помни, че вашто племе така му се е клело.“

И тя ще си отиде. Не стори ли го, тази, която те ухапе и клетвата не спази,

главата ѝ на много парчета да се пръсне, тъй както плод, отбрулен през есените късни.

Това Астика стори. А после се ожени. Додето остарее, прекара дни блажени.

Роди деца и внуци, след туй премина в рая. Разказах ти за него легендата докрая...

Книга първа (Адипарва), гл. 3–53

ПЕСЕН ПЪРВА

Цар Духшанта заминава на лов.

Вейшампаян каза:

Великият Духшанта владееше земите

от варварската област до островите, мити

от пяната шумлива на морските талази, зад чийто гръб имане от бисери се пази.

През неговото време държавата порасте. Не беше се и чуло за смесване на касти.

Във рудника въртеше копач рудокопачът. Селякът, пък ореше, уверен, че го тачат

за честното му дело. Тогаз мъжете млади стремяха се към строго умерени наслади.

Не скитаха гладници, а всички бяха сити. И бяха непознато явление крадците.

Уверен, че премъдри управници го водят, не се боеше даже от болести народът.

Валеше дъжд редовно и раждаше земята по неговото време реколта най-богата.

Самият той бе силен и можеше Мандара – планинската верига – из корен да изкара.

В стрелбата с лък и в боя със тежки боздугани едва ли друг би могъл срещу му да се брани.

По сила брат на Вишну. Небесното светило със блясъка си даже не би го затъмнило.

И брат на Океана, когато е гневлив, и колкото Земята той беше търпелив.

Могъщият владетел веднъж на лов замина, препуснал посред свита от воини мнозина.

Звънтяха боздугани, стърчаха остриета и слънчевия блясък дробяха на парчета.

И викове войнишки ечаха извисени
над цвиленето конско и слонското мучене.

И тропот на копита, на шини и главини, и гръм на барабани, и звек на раковини.

Жените хубавици от дворцовите ложи следяха възхитени героя, който може

вразите да отблъсва от своята държава и звънката си слава самин да изковава.

От техните балкони цветята като дъжд се сипеха отгоре връз царствения мъж.

И шестваше Духшанта. И вред, където мине, той биваше достойно възхвалван от брамини.

На лов за антилопи Духшанта се отправи. Народът го изпрати, желеайки му здраве,

и върна се, когато монархът разреши му. Владетелят политна след туй неударжимо

на своята колесница – съперник на Гаруда, разтърсвайки небето с препусканица луда.

И спря се най-подире Доволен сред гората безлюдна, но на дивеч и хищници богата.

Смутиха я Духшанта и неговата свита: тук рухне антилопа, а там

сърна убита.

Във тигрите, които наблизо са дошли, забива нож Духшанта, а в другите – стрели.

Подгонени от пики, от мечове и сопи, лишени от водачи, стада от антилопи

търчаха към реката, но тя пък беше суха. Измъчвани от жажда, ревяха, та ги чува

и жителите горски, та с воините гладни започнаха да колят каквото им попадне.

Животни прежаднели по сипеите голи се свличаха, умрели, преди да ги заколи

ловецът – вече хищник. И лумнаха огньовете. Войниците ядяха месата и сурови.

Додето труп на дивеч разрязваха ловците, наведени над него, загиваха самите

от слоновете горски, препускащи на цели стада – ранени, бесни, от страх обезумели.

Подобно тъмен облак безбройни царски войни връхлитаха гората, изсипвайки поройни

потоци от желязо, сред чийто водовърт каквото завъртя се, намери своята смърт.

ПЕСЕН ВТОРА

Цар Духшанта търси светеца Канва.

Вейшампаян каза:

След дълъг лов Духшанта усети, че отпада и морен, гладен, с коня пресичайки ливада,

попадна в друга местност. Просветнаха из нея отшелнишки колиби.

И тутакси повея

ветрец прохладен, който донесе аромата на цъфнали дървета. Ухаеше самата

природа край подслона на старците блажени, огласяна от песни на птици и жужене

на пчелен рой. Щурецът подсвирва ти оттука, оттатък кукувица за дълги дни ти кука.

Не можеш да съгледаш край таз обител свята дърво, което клони не свежда към земята

от тежък плод или пък от цвят и от пчели, а камо ли да зърнеш трънаци и бодли.

Сред тоя лес, подобен на райската обител, вървеше цар Духшанта, стрелец и покорител

на вражи пълководци и вражи градове. Полюшваха се клони и дъжд от цветове

се сипеше върху му. Дървета до небето се вдигаха на стража навсякъде, където

преминеше Духшанта. А песен гласовита на птичи хор вървеше край него като свита.

Лианите, преплели въжета в плетки редки, изпъстриха гората със сводести беседки.

Дървета, извисени над гъстата им стряха, като самото знаме на Индра шумоляха.

Владетелят вървеше, зарадван, че намира отрада за духа си. Появаше зефира,

сгъстен от аромати, и галеше стъблата

с любовен порив, сякаш да смъкне облеклата

от цвят и от тичинки и скоро да положи избраната невеста в съпружеското ложе.

Великият владетел и вражи поробител пред себе си съгледа отшелнишка обител,

по-хубава от всяка. Във сребърен съсед гореше вечен огън пред нея, а отвъд

бълбукаше реката, в чиито бистри вади и хищниците даже живееха без свади.

Бе ласкава реката, като да беше майка

на всички земни твари., Отекне вик на чайка

и кръсък на маймуна се смеси с рев на мечка, промушила сред мрака на храстите пътечка.

И слонове протътнат с топуркащи походки надолу – да наквасят хоботите си кротки

в реката, лъкатушно край острови разляна, посипана отгоре от цвят дървесен като пяна.

Пропяваха пауни, безумни от възторг във тоя кът, подобен на божия чертог

на Вишну-Нараяна, край който Ганг протича. Над тоя ромон речен, над тая песен птича

се носеха молитви и химни на монаси, безгрешни от петите до

белите си власи.

И влезе цар Духшанта с душа пречиста в тая монашеска обител, приличаща на рая.

На воините каза: – На края на гората ще чакате, додето се срещна тука с брата

мъдрец на име Канва, потомък на Кашапа. И свитата замръзна, в покорството си сляпа.

Владетелят забрави за своята умора, отличията царски свали и само с хора

най-близки се отправи към святата обител да види там мъдреца пустинник и блюстител

на висшите закони, достигнал до победа

над всички мирски страсти. Под химни от Ригведа,

изпълнени достойно от вещи познавачи, великият владетел през прага му прекрачи.

С прославени брамини бе пълен манастирът. Четците своите химни редяха, без да спират,

съгласно правилата – ту тихо, ту високо. Духът им бе безкраен, покорството – дълбоко.

И стих от Самаведа или Атхарваведа звучеше мелодично, така че двата реда

се сливаха в приятна и неделима гама, и цялата обител бе сякаш дом на Брама.

Освен с певци на веди, служители на бога, бе пълно с познавачи на логиката строга.

Додето царят бива владетел на държава, то философът има властта да разсъждава,

доказва и отрича, сравнявайки нещата. На тях им бе учител по мъдрост Локаята.

Във реч на философи, монаси, астролози, учители, прависти се вслушва дълго този

цар, тигър сред царете: все люде, победили човешката суетност с духовните си сили.

Връз пейки самоделни седяха те честити. Не можеше Духшанта с очи да се насити

на тая сладка гледка. Откъсна се накрая, макар и с труд, от този същински кът от рая

и с близките си хора отправи се тогава в килията, която мъдрецът обитава.

ПЕСЕН ТРЕТА

Цар Духшанта среща Шакунтала и я залюбва.
Шакунтала му изповядва историята си.

Вейшампаян каза:

Съветниците свои пред тясната килия възпря Духшанта. Вътре надникна той самия.

Но нямаше го Канва. Тогава пак почука владетелят и викна: – Хей, празно ли е тука?

При тоя вик от мрака на хижата изплава девица – като мрака самата черноглава

и хубава, тъй както богинята Лакшми. На царя поклони се и той се изуми,

че расо на отшелник такава хубост крие. Девојката му даде вода да се измие

и питаше го вече за неговото здраве, отде е той, какъв е и тук какво ще прави.

Изгледа ѝ снагата изящна и висока владетелят и каза: – О, чуй, лотосоока,

наричам се Духшанта, владетел съм и воин. Светеца Канва търся, защото по-достоен

ще стана, щом го зърна, и духом по-богат. Къде е тоя старец най-праведен и свят?

Шакунтала каза:

Баща ми е в гората да дири плодове. Почакай го, ще дойде подир минута-две.

Вейшампаян каза:

Загледа се Духшанта към тая дивнобедре девојка, към която била е много щедра

природата: събрала ведно с усмивка звънка движения изящни, снага висока, тънка,

очи лукаво нежни – две листчета от лотос, и всичко туй увито в смирение и кротост.

Смутен от хубостта и, затрупа я с въпроси:

– Коя си, о красива отшелничко? Защо си

прокудена в гората с килиите, където, веднага щом те зърнах, открадна ми сърцето?

Стани съпруга моя. Макар че имам власт

не само над страната, но и над своята страст,
 пред тебе я изгубих. Стани ми ти съпруга. Сърцето ми до днеска не
 е желало друга.

Не е търчало също така и по жените на моите подвластни или на
 мъдреците,

а камо ли да дири жени от други раси. О ти, с бедра-хоботи, открий
 ми се коя си.

До днеска бях владетел, но днеска ме плени и роб съм ти, най-див-
 на от всичките жени.

Усмехната и двойно от хубост заблестяла, когато го изслуша, от-
 върна Шакунтала:

– Владетелю могъщи, аз щерка съм на Канва, светеца, който скром-
 но в гората се прехранва

и с подвизи аскетски достигна до прослава. От него да ме искаш за-
 конът повелява.

Учуди се Духшанта: – Но той, самозаточен, отдавна из горите жи-
 вее непорочен.

По-скоро би сгрешила самата Добродетел, отколкото монахът за
 сласт да се е сетил.

Не вярвам, че от него дошла си ти на свят. А инак се прекланям
 пред подвига му свят.

Шакунтала каза:

О царю, неотдавна мъдрец тъдява спря. Учуден, че светецът родил
 е дъщеря,

разпитва го надълго за мене и тогава баща ми му разправи за моята
 поява.

Каквото чух от него, сега ще ти опиша. На времето, когато достиг-
 нал слава висша

мъдрецът Вишвамित्रа чрез подвизите свои на постник и подвиж-
 ник и нямало герои,

които да се мерят със тоя Вишвамित्रа,

бог Индра се уплашил, че в туй се крие хитра

уловка срещу него. Щом толкова изтъкнат светец се появява, то бо-
 га ще го смъкнат –

светеца ще поставят на трона му висок.

От страх, че Вишвамित्रа ще стане главен бог

намерил Индра в рая апсарата Менака и казал й: – Менака, по-хуба-
 ва от всяка

жена във мойто царство, стори една услуга на своя бог, каквато не

ще му стори друга.

Светецът Вишвамित्रа започва да ме дразни с това, че недостъпен за никакви съблазни,

ще вземе да постави самия мен под иго. Поръката ми слушай: иди и съблазни го

със кръшното си тяло, с блестящите очи, с каквото там си знаеш, но, виж, го отлъчи,

о прелестна апсаро, от подвига му строг, че инак току видиш, че станал главен бог.

Менака рекла: – Зная аз силата му, боже. И ти самият знаеш какво в гнева си може.

Не само светостта му – гневът му носи слава. Трепериш ти пред него, какво на мен остава.

Той същият разлъчи на времето Васища с децата му любими. И все не се насища

плътта си да убива. Макар че беше воин, успя брамин да стане, и то такъв достоен.

Той сам, за да се къпе, накара да заблика свещената река, която нарича се Кошика.

Звездите той създаде да светят в небесата, започвайки със трите най-близо до луната.

С една нога той може земята да раздруса, да хвърли световите сред огън и покруса,

да срива планините, от Меру по-високи, и даже да променя световните посоки.

Как може като мене жена да го докосне, устата му когато издишва огненосни

кълба, а пък очите излъчват светлина, по-силна и слепяща от слънце и луна?

Светците с бога Яма от него са смутени, та как да не трепери момиче като мене?

Едва ли само хубост или усмивка мила пред неговата сила са сигурна закрила.

Прати да дойде богът на вятъра Марута, когато затанцувам, та дрехите над скута

високо да ми вдигне. И богът Камадева помощник да ми бъде. А вятърът напева

на птици да донася и мириса на разни цветя, та да помага на моите съблазни.

Бог Индра съгласил се и тръгнала Менака към Вишвамित्रа, който не знаел що го чака.

ПЕСЕН ЧЕТВЪРТА

Шакунтала разказва за своето раждане.

Шакунтала каза:

Пристигнала Менака пред хижата и плаха надникнала към нея.
Съгледала монаха,
зает да умъртвява греховното си тяло, от помислите плътски отвър-
нато изцяло.

Край него заиграла и в същата минута натам се втурнал богът на
вятъра Марута
и свлякъл връз цветята на горската поляна сияйната й дреха, от лу-
нен лъч тъкана.

Към дрехата Менака затичала сърдита. Отшелникът не зърнал ус-
мивката й скрита –
снагата гледал само как прелестно се мята, и прежната му сила по-
тънала в земята.

Усетил Вишвамित्रа властта на Камадева, направил знак да дойде
безупречната дева,
която сякаш само очаквала му знака. И дълго Вишвамित्रа с апсара-
та Менака
живели сред наслади, но всеки бил блажен и смятал, че било е
един-единствен ден.

Апсарата Менака, девойката от рая,
родила Шакунтала, да – мен, под Хималая,
покрай река Малини. Изпълнила, каквото било й наредило да стори
божеството,
детето край реката съдбата си да чака оставила и в рая се върнала
Менака.

От хищници гъмжала безлюдната гора, та птици връз детето натру-
пали пера
и тъй от лешояди и зверове го скрили, въртели се над него, пазачи
якокрили.

Оттам мъдрецът Канва преминал и когато съгледал пеленаче, зак-
риляно от ято,
прибрал го – на светеца душата е добра – и почнал да го смята за

своя дъщеря.

Защото по закона тоз, който сътворява човешко тяло, който живота му спасява

или пък го отхрани, се смята за родител. Така мъдрецът Канва за щерка ме е считал

и аз като при татко пораснах тук блажена под име Шакунтала (От птици окръжена).

ПЕСЕН ПЕТА

Шакунтала и цар Духшанта се оженват по обичая
на гандхарвите. Духшанта я изоставя.

Духшанта каза:

Красавице, говориш добре като принцеса. Кажу, какъв подарък от мен ще ти хареса?

Венец от тежко злато, одежди златошити, за пръстите ти – перли, брилянти за ушите,

елмази самоцветни, монети, кожи, гривни, безценни те самите и формите им дивни?

Кажу, о кръглобедра, кажу, о непозната, красавице неземна, и царството с хазната

пред твоите колени сега ще поднеса, но само да ми станеш съпруга начаса.

За мене ожени се по ангелския начин, от брачните обряди най-много той е тачен.

Шакунтала каза:

Почакай да се върне, о царю мой, баща ми. Не бива дъщерята родителя да мами,

когато ще се жени, а той да я даде, че най-добре разбира кому, кога, къде.

В моминството бащата, след брака е мъжът закрилник на жената, на старост пък – синът.

И както не остава жената без защита, така за всичко трябва защитника да пита

и нищо да не прави сама по своя воля. За теб да се омъжа баща си ще помоля.

Духшанта каза:

Баща ти милостив е към хищниците даже, нима на дъщеря си във нещо ще откаже?

Шакунтала каза:

Но кротките брамини когато гневни биват – от воините даже по-ростно убиват,

оръжието тяхно, о царю, е гневът. Които го събудят, не ще се отърват

от него живи. Както жаравата обгаря ръцете ни и както със съд ни съди царя,

и както ни обжарват на слънцето лъчите, и както Индра може със гръм да запокити

към ада някой демон, когато се навъси, така са всемогъщи брамините с гнева си.

Духшанта каза:

Красавице неземна, девойко Шакунтала, зачитам твоята скромност, достойна за похвала.

Баща си уважаваш, но някои неща

от младост ти не знаеш. Душата е баща,

душата е приятел най-близък на човека. Душата ти щом иска, отдай ми се и нека

Съпрузи станем тука, където ни венчава с цветята си гората. Законът различава

женитби осем вида: женитба за брамини – девойката когато от своя дом премине

във другия без зестра. И следва бракът божи – при жертвения огън тогава жрецът може

съпруга да си вземе. А третият се прави, когато за жената мъжът е дал две крави.

Четвъртата женитба се казва праджапати – когато дъщеря си семейството изпрати

във мъжов дом без откуп, а само благославя живота си да минат в съгласие и слава.

При демонска женитба отдава се невеста на тоя момък, който плати голяма зестра.

По ангелския начин се женят тия млади, които се обичат и никакви обряди

не ги обвързват. Даже не знаят у дома им. Със теб като гандхарви сега ще се венчаем.

А брак по людоедски извършва се тогава, незаетата когато чрез бой

се похищава

от къщи и крадците във боя победят или пък поголовно изстребят й родът.

При осмия изпитва любовникът възбуда да обладава спяща жена или пък луда,

или съвсем пияна и тъй я прави своя съпруга по закона. Най-низък брак е тоя.

От първа до четвърта това са все достойни женитби за брамини, до шестата – за войни.

На цар се разрешава и людоедски брак. А демонският бива за простия селяк.

Девојка си красива, аз воин съм юначен. Съпрузи нека станем по ангелския начин.

Шакунтала каза:

Щом тъй ни повеляват законите на Ману, то нека да се сбъдне туй сливане, желано

от теб, но ще изпълниш, о царю, мойта воля: родя ли син, да стане наследник на престола!

Вейшампаян каза:

– Съгласен съм – отвърна Духшанта и я хвана припряно за ръката. И брачно съчетана

бе вече по закона щастливата двојца: прославен цар и рядка девица хубавица.

Отивайки си, царят повтаряше: – Ще пратя войска да те докара, красавице, в палата,

че там не са видели от теб по-дивна дева.

Не е напразна клетва, щом цар ти се заклева.

Към столицата своя вървеше цар Духшанта и мисли неспокойни му мъчеха душата:

какво ли ще направи светецът, щом научи за туй, което днеска с момичето се случува?

Когато Канва влезе във своята обител, укри се Шакунтала от срам, но и непитал,

разбра мъдрецът всичко – в човешките души той можеше да вниква и тука не сгреши.

Свободна донедавна, Седеше Шакунтала – робиня на греха си, от свян поруменяла.

За нейна изненада, вместо да се намръщи, светецът се зарадва и тъй задума: – Дъще,

завърши твоето време на детски лудории. Когато дъщерята от таткото се крие

и с мъж се съчетава, и този мъж е воин, законът се запазва, защото брак достоен

за воинската каста е ангелският брак. Щом нему ти си драга, и той на теб е драг,

то вие сте венчани, макар и без свидетел. Това важи за воин, а двойно за владетел.

Синът, когото, дъще, от царя ти зачена, ще стане цар на тая страна, увеличена

нататък, докъдето бушува океанът.

Врагът му ще отстъпва, от паника обхванат,

когато отдалече войската му съгледа, и път ще му отваря към слава и победа.

Въздъхнаха тогава и двамата, обзети от радостна възбуда. Измивайки нозете

на стареца, задума покорно Шакунтала: – О татко, цар Духшанта за мъж съм си избрала

и моля те – на него, а също на ония, които са край него, отдай благословия.

Отвърна Канва: – Щерка, на стар баща любима, какъвто дар поиска, мъжът ѝ ще го има.

Поиска Шакунтала родът на цар Духшанта все тъй да се прославя на воини с таланта,

Законите да спазва на вяра ѝ държава и царството си вечно родът да притежава.

Тогава Канва – той мъдрец над мъдреците докосна дъщеря си, погледна я в очите

и каза ѝ: – Царица си вече. Остани робиня на закона на верните жени!

ПЕСЕН ШЕСТА

Шакунтала ражда син от Духшанта, белязан с
божи знаци.

Вейшампаян каза:

Когато цар Духшанта остави Шакунтала, започна да нараства от

дългата раздяла

тъгата ѝ в сърцето, а малко под сърцето нарастваше, от царя заченато, детето.

Неспала, гладна, морна, тя чакаше с обидна днес, утре да пристигне войска от четири вида

и с нея да замине при своя мъж в палата, тъй както обеща ѝ тогава за отплата

срещу мига любовен. Броеше дни, недели, сезони и достигна до три години цели.

Тогава тя сдоби се с невиджано отрочце. Небето го обсипа с цветя, за да посочи,

че туй е рядка рожба. А Индра даже сам в килията пристигна и каза тъй: – Не знам

да има той съперник не само на земята
по смелост и по хубост, но даже в трите свята.

О Шакунтала, слушай, синът ти ще царува над всички земни люде. Богато ще дарува

жреците си, понеже сто пъти жертвен кон ще сложи пред олтара на висшия закон.

Не само скъпоценен елмаз на своята раса, но на рода човешки ще бъде той украса.

При тая реч на Индра от божията стряха се сипеха букети. Гандхарите тръбяха

небесните си песни. Под техните напеви танцуваха апсари – красиви райски девы.

И другите аскети, живеещи в гората, се радваха, задето на Канва дъщерята,

оставена самотна и бременна да страда, получи най-подире божествена награда.

На своите другари тогаз изпрати Канва известие, че всички на празник ги приканва,

готови да пристигнат и без да им обади. Изпълниха достойно кръшелните обряди.

Синът на Шакунтала бе сякаш син на бог. Красив и с бели зъби, източен и висок,

растеше много бързо. На неговите длани личаха кръгли знаци, от някой бог чертани.

Снага лъвоподобна, високо умно чело.

На шестгодишна възраст това детенце смело

преследваше бизони и лъвов е и тигри, и слонове и вълци, додето
укроти ги

и върже ги наблизо край святата обител, където му дариха и прякор
Укротител.

Към силата му Канва прибави умовете
на всички мъдри люде чрез книги и съвети
и виждайки, че вече момчето е готово
за царски сан с осанка, духовен ръст и слово,
на щерка си, която го слушаше с боязън, издума: – Стана време да
бъде той помазан

за княз и за редовен наследник на престола – не може цар Духшан-
та да дава дума гола.

Ти питаше се дълго защо го няма, де го, вместо да се отправиш са-
мата ти при него,

че длъжни са жените при брачните съюзи да служат най-покорно на
своите съпрузи

с тела, с души и с думи, а ти прекара тук години, без да бъдеш гри-
жовна към съпруг.

Иди, за да му бъдеш от полза и в услуга, че близостта на бога, учи-
теля, съпруга

и просто на добрия човек е благо свише – тъй казват мъдреците и в
книгите го пише.

А щом отидеш – само законният съпруг да бъде във ума ти и никой,
никой друг!

Съпругата, която не е изневерила, небето я почита и дава й закрила,
когато се нуждае. В мъчителни минути, молитвите й биват от бого-
вете чути.

В нозете ми, о дъще, сега се закълни за вярност към съдбата на вер-
ните жени.

Към своите ученици – безпримерни аскети – обърна се мъдрецът и
каза: – Отведете

в двореца Шакунтала с наследника на трона, белязан с божи знаци,
предвидени в закона.

Почтената съпруга не бива да остава
във бащин дом за дълго, че губи своята слава,
от своя дълг отвиква, живот повежда друг. Водете я веднага при
нейния съпруг.

Разбрала Шакунтала, че всичко туй баща й го прави за детето, от-
върна му, че тя е

готова да заmine покорно към двореца.

И падна на колене, и кръг покрай мъдреца
направи в знак на почит. Замоли го: – Прости ми, ако ли с нещо,
татко, уроних твойто име.

Ако към теб била съм не винаги добра, прости, човече святи, на
свойта дъщеря.

Светецът, сторил всичко за божия угода, безсилен да надмогне чо-
вешката природа,

зарони едри сълзи, солени и безмълвни.

Не смогваше под него пръстта да ги погълне.

ПЕСЕН СЕДМА

Шакунтала довежда сина си в двореца. Духшанта
се отрича от тях.
Слово на Шакунтала.

Вейшампаян каза:

Пустинниците, дето живееха в коруби,
и хранеха се с вятър, увити в кожи груби,
и с темета космати или напълно голи,

преди на път да тръгнат, светецът ги помоли:

– Порасна дъщеря ми в гората и си няма представа за земята широ-
ка и голяма,

водете я грижливо през хълми и гори – страхувам се, че може да се
преумори.

Послушните брамини потеглиха с поклон за към града, наречен със
името на слон,

повели Шакунтала с детето ѝ, което белязано бе с божи поличби от
небето.

Сияйна, Шакунтала пристигна от гората, която бе на царя от она
лов позната,

и сякаш беше чужда – доложиха на царя, че иска с него странна же-
на да разговаря.

Въведоха ги вътре. Синът с лице и тяло блестеше като слънце, току
сега изгряло.

С поклони Шакунтала почете по закона покорно и смирено владе-
теля на трона

и каза му: – О царю, на моя син баща, дойдохме да изпълниш, което обеща –

да бъде по закона въздигнат и помазан синът ни за наследник на трона. – С неприязън

отвърна й Духшанта: – Отшелница, а грешна! – Макар че си припомни къде и как я срещна,

престори се и каза: – О скитнице злочеста, не помня да съм имал от тоя род невеста.

Отивай си, додето си още невредима. Или пък ако искаш, в прислугата ми има

за тебе място, тъй че и тука остани. Изобщо прав ти пътя на четири страни.

Когато Шакунтала изслуша тия речи, без малко на земята от мъка се не свлече.

Облегна се безсилна на каменна колона. Самата вкаменена застина срещу трона.

Очите й червени се втренчиха към царя

със поглед, който всичко пред себе си изгаря.

Но болката надмогна, захапа тръпни устни и бързо овладя се връз него да не пусне

убийствения огън на праведния яд,

чрез който се сражава светецът в тоя свят

срещу врага си, както войникът с боздугана. Мълча една минута жената и подхвана:

– Отричаш, че ме знаеш, о царю, но това са слова, да ги говори човек от долна раса,

а ти – велик владетел на цялата държава, когато ме познаваш, недей се унижава

обратното да казваш, а не което трябва. Най-лош крадец е, който душата си ограбва.

„В гората бях самичък – така ли разсъждаваш? – и нямаше свидетел“. Добре, но ти забравяш

за бога Вишну, който във тебе обитава, навред те придружава и всичко наблюдава.

Присъства и отсъжда безмилостно какво е добро или погрешно в деянията твои.

И другите безсмъртни вървят по наште стъпки навсякъде и виждат греховните простъпки.

И Слънцето ни гледа, и гледа ни Луната, и Вятърът ни вижда, и

вижда ни Водата,

Небето и Земята, Деня, Нощта и Яма, Зората и Сърцето, та нищо скрито няма.

Когато е доволно от тебе божеството, живеещо у тебе, прощава ти, каквото

сгрешил си по неволя. Но щом не е доволно, и значи туй, че твоят деяние е долно,

не само не прощава вината ти, а даже на Яма те предава, та зле да те накаже.

Всевиждащият съдник от милост ще лиши онез, които имат безчувствени души.

Кито се отмятат – и тях съдба еднаква с престъпниците грешни във ада ги очаква.

Не ме презирай, дете сама при тебе ида, когато ти, съпруге, нанесе ми обида

и сам не си почете законната съпруга, достойна да намери при тебе участ друга.

Защо ме пренебрегваш, владетелю, пред тая тълпа покрай престола? В пустиня ли ридая,

та моя плач не чуваш? О, нека се разкъса главата ти, Духшанта, на сто различни къса,

ако не ми повярваш и в следната минута молбата ми към тебе остане пак нечута.

Мъжът в жената влиза и ражда се отново от нея чрез сина си за дело и за слово.

Затуй и мъдреците нарекли са я „джая“ (родителка). Покай се пред дума като тая!

А пък синът избавя родителя от ада, където непременно бездетният попада.

„Спасители от ада“ наричат синовете. Пред теб застана твоят, а ти не го зачете!

Съпругата е тая, която за уюта

на къщата се грижи през всякоя минута.

Жената е, която и ражда, и отглежда потомството, а то е човешката надежда.

Като душата своя достойната съпруга обича си съпруга, не иска участ друга.

Макар да има тяло, не е то тяло цяло – жената е полвинка на мъжовото тяло.

Закон, Любов и Полза на нея се опират. Другар е на онези, които ще умират.

Тя лодка е, с която не ще се прекатури мъжът през океана на жизнените бури.

Затуй законът само на женените даде правата да извършват божествени обряди.

Стопанство имат само, които са семейни. Такава къща няма опразнена да зейне,

а все ще има в нея за гладните храна и радост за душите, щом има там жена.

По своята осанка мъжът е як и жилест, но слаб е без жена си, когато е в немилост.

Добра и сладкодумна, и предана, тогава жената като майка мъжа си утешава.

Край жертвения огън жените са ония, които ще изкажат добра благословия

за своя мъж, каквато изрекъл би баща му. Човек се доверява на женения само,

защото го подкрепя от всички най-добрата опора. Мъж, когато замръкнал е в гората,

спокойно там си ляга зората да дочака – жена му щом е с него, не се бои от мрака.

На оня свят когато съпругът се пресели, съпругата го следва в отвъдните предели

със преданост и с обич. А щом го изпревари, очаква го – оттатък да бъдат пак другари.

И ненапразно, царю, е казано в закона: жената се избира за тоя свят и оня.

„Чрез своя син съпругът за втори път се ражда.“ Тъй казват мъдреците. От туй се предугажда

съпругът Да закрили със мъжката си сила жена си като майка, щом син му е родила.

В лицето на сина си тъй както в огледало оглежда се бащата и в неговото тяло,

в очите му, в чертите и даже във вървежа.

Но знай – и съвестта му се ражда чрез младежа.

Бащата щом огледа душата си във тая пречиста съвест, той е достигнал вече рая.

Мъжете, изнурени от болест на духа и болести телесни, възвръщат

си дъха

край своите съпруги, тъй както в лятна жега животните намират в реките хлад и нега.

Изгнаник, който беден се върне в своя град, намери ли жена си, усеща се богат.

Затуй мъдрецът даже гневът да го изгаря, въздържа се връз своята жена да го стоваря.

Жените, туй са ниви, които са посети от бога, за да раждат душите на мъжете.

Без тях дори светецът, макар угодник божи, рода си и кръвта си да продължи не може.

По-силна радост няма, когато в родна къща синът, от път пристигнал, баща си запрегръща.

А ти защо презираш като престъпник зъл сина си, който с обич при тебе е дошъл?

И мравката, която не е със ум богата, в мравуняка грижливо опазва си яйцата,

а бива ли, о царю, детето си да гони човекът, който знае свещените закони?

Яйце от кукувица в гората гарван мъти,

а ти не щеш да дойде в гнездото ти синът ти.

Говорят – да докоснеш сандалово дърво в гората Малеагри е цяло тържество.

Но допирът до него или до тъкан пъстра, или до женско тяло, източено във кръста,

или в горещо лято вода прохладна глътка

не радват както рожба, докосната в прегръдка.

От тварите двукраки браминът е най-висше създание, о царю, в законите го пише.

А кравата – животно, почитано най-много, безспорно представлява най-висше четириного.

Учителят е първи – туй ведите го сочат – сред хората, които достойни са за почит.

А пък синът е – слушай това, че си баща – най-висшето от всички докосвани неща.

Синът ти хубав нека прегърне ти нозете, най-висшата наслада двамина усетете.

През цели три години аз носих го, додето роди се най-подире. Тогава от небето

протътна глас и каза, о царю, че синът ти велики конежертви ще прави до сто пъти

като самия Индра. Божествен бе гласът. Жреците пяха химни. А химните гласят:

„От мойта плът роди се, от мойта кръв, о сине, и аз съм в твоя образ. Живей до сто години.

На старост ще ме храниш и няма да загине родът ми. Сто години живей щастливо, сине“.

Ти знаеш тия химни, читателю На веди. Пред своя син тогава защо глава наведе –

вдигни я да го зърнеш с очи поне веднъж: от тебе той роден е тъй, както мъж от мъж.

Тъй както се оглеждаш във езерни води, зърни сина си, в който на ново се роди.

Тъй както жертвен огън се пали от една поднесена към него раздухана главня,

така и ти, о царю, по-рано бе един,
но после раздвои се – сега си цар и син.

Когато бе в гората на лов и те подмами ранена антилопа, край скита на баща ми

ти срещна ме, о царю, и аз бях още дева, когато облада ме, сразен от Камадева.

По ангелския начин венчахме се тогава, какъвто на царете най-много подобава.

Разказах ти, че аз съм родена от Менака, апсарата, която по род стои над всяка

от другите апсари – красавици на рая. Родила ме Менака високо в Хималая,

захвърлила ме после в реката като чужда. Кое на боговете омразата възбужда,

та трупат я връз мене? Напуснала ме мама, и ти ме изостави. Престъпница голяма

навярно аз била съм, когато съм живяла преди под други образ – изхлипа Шакунтала.

– Добре, ще си отида в бедняшката обител, но не гони сина си, комуто си родител,

а дай му както всеки баща благословия – че иначе прогонваш и себе си самия!

Духшанта каза:

Не мога да призная детето ти, че то е от твоята утроба родено, а е мое.

Жените много лъжат, та как да хвана вяра? Родила те Менака, разпътната апсара,

и хвърлила те, както се хвърля сухо цвете. Отде да знам не сте ли еднаква хубост двете.

Баща ти Вишвамित्रа уж първом бил е воин, мечтал брамин да стане, но пламнал недостоен

от страст, когато зърнал развратницата гола – дотолкова аскетът, горкият, имал воля.

И все пак Вишвамित्रа за пръв брамин се смята сред другите брамини, прочути по земята.

И майка ти е първа сред нимфите на Брама, та щом си тяхна шерка, защо така с измама

си служиш и ме лъжеш, подобно на развратно момиче от тълпите? Отивай си обратно.

Какво си ти, о долна отшелничко и хитра, пред нимфата Менака с мъдреца Вишвамित्रа!

Синчето ти е едро. За толкоз малко време родените не могат да станат тъй големи,

че вече да равняват снага с дървото шала. Отивай си, разблудна женице Шакунтала!

ПЕСЕН ОСМА

Шакунтала продължава словото си и си тръгва.
Духшанта я връща, признава сина си и му дава
името Бхарата.

Шакунтала каза:

Съглеждаш дребни сламки на хората в очите, а в своите не виждаш, о царю, и гредите.

Менака, моята майка, със своята хубост свети в небесните предели, където боговете

я следват запленени и предани, та виж, че моят род от твоя, о царю, е по-висш.

Ти ходиш по земята, а аз и по небето. По ръст на планините равнявам се, додето

едва ли ти си равен на семе от синап. Дотолкоз аз съм силна, дотолкоз ти си слаб.

За разлика от тебе способна съм да ида, когато пожелаая, до царството на Индра,

на Кубер и Варуна, а също и на Яма – пред мойта святост, царю, предели нийде няма.

Говорят мъдреците – каквото аз съм чула, за пример ти го казвам, не вземай го за хула,

че грозният, додето лика си не огледа, все мисли, че е много по-хубав от съседа.

Красивият е скромен, а който с безобразия черти се отличава, развалва се и дразни

не с туй, че го е господ лишил от красота, а с думите големи от малката уста.

Глупакът, като слуша добри и лоши люде, поема туй, което е глупост и заблуди,

подобно на свинята от блатото, която пред езерото бистро харесва свойто блато.

А умният, когато сред мъдри хорски речи дочуе даже глупост, на него му не пречи

доброто да попие, а думи зли и нрави, където ги е срещнал, на мястото да забрави.

Тъй лебедът от мляко, размесено с вода, умее да отпива едното без следа

от другото и с право сред хвъркащия свят безспорно за най-умен е лебедът признат.

Добрият се измъчва, дочувайки слова за някого обидни, а злият при това

се радва да ги казва. Добрите служат с почит на старите, а злите, вместо да ги посочат

за пример, клеветят ги, намирайки наслада в лъжата, от която охуленият страда.

Добрият си живее, не дирейки кусури на хората, а злия се сили да притури

към истинските още, макар да са неверни. Тогава му е светло, когато те очерни.

Но честния, когато охулват го, все пак тез думи се отнасят към неговия враг,

а лошият, когато в добрия дири грях и вика му негодник, събужда

само смях.

Боят се от лъжеца като от лоша змия невярващите в бога, а камо ли ония,

които го почитат. А който се отмята от своето потомство, напусне ли земята,

не може да намери подслон на оня свят. Синът според закона е висша благодат.

Законникът на Ману пет вида изброява на бащинство: едното приема се тогава,

когато от жената законна е роден синът. Но може също да бъде подарен

или да бъде купен. Или да е отгледан чрез хляба на бащата. И петият, последен,

но пак законен случай е тоз, при който друга жена го е родила, макар и не съпруга.

Опора на бащата, синът му умножава душевните наслади и мъжката му слава.

И ти, ако се пазиш, недей оставя, не, сина си, за да сложиш на своите рамене

онуй огромно бреме, наречено измама. От неговата тежест избава знай че няма!

О царю, сто бунара дълбоки не побират вода, каквато сбира самичък язовирът.

Принасяне на жертва обаче надвишава стотици водоеми по полза и по слава.

А раждане на мъжко отроче по наслади безспорно превъзхожда една стотица клади.

А истината, царю, е толкова висока

по стойност, че надхвърля такива сто отрока.

Хиляда конежертви и истина една

са равни на кантара, но тежката везна

към истината, царю, клони, макар и бавно, така че с нея нищо не може да е равно.

Дори да знаеш всичко от ведите изцяло, дори да си изкъпал блаженото си тяло

във всичките свещени реки и водоеми, то подвизите твои не са така големи

и ти си още много далече от честта на истината, чути от нечия уста.

По-висша добродетел от истината няма – това е то душата и

образът на Брама.

И ако ти не с нея се сливаш, а с лъжата, не хващайки ми вяра, тогава аз самата

от тебе ще си ида, о царю, че не бива почтен човек да бъде съжител на такива.

Но знай – след теб синът ми ще бъде цар на тая земя с корона вечна – върха на Хималая

и с четири морета, чиито гриви бели развяват се на стража край нейните предели.

Така ми каза Индра, когато се роди момчето, но не иде сега да потвърди

това и аз се връщам в леса, от който ида с предишната и даже с нараснала обида.

Вейшампаян каза:

Издума тия думи и тръгна Шакунтала. Тогава глас небесен над царствената зала

протътна, като каза на царската особа

в присъствие на жреца: „Жената е утроба,

съсърд е, който носи плода, ала бащата за истински родител на своя син се смята.

Той ражда го, но ражда и себе си отново чрез него на земята за дело и за слово.

Отгледай си детето, ти негов си родител. Че кой ли друг, о царю, добре го би възпитал

освен такъв владетел? Вземи го, инак няма родът ти да избегне от царството на Яма.

Тоз, който се отказва от своя син приживе, не бива да очаква събития щастливи.

Признай сина си, царю, роден от Шакунтала, и нея не презирай, защото е видяла

край тебе много мъки. Жените за поклон достойни са – предписва свещеният закон.

Дори да прегрешават чрез помисъл и плът, кръвта, която губят, измива им грехът.

Синът ти е достоен, макар роден в гората. Отгледай го, о царю, под името Бхарата!“

При тия божи думи валяха от небето цветя по Шакунтала, а също по детето.

Великият Духшанта обърна се към жреца и другите придворни,

изпълнили двореца:

– Това, което казва гласът от небосвода, го знаех, но боях се, че нямаше народа

да иска да повярва така от дума гола, че тоя син е царски и негов е престола.

Чрез пратеника божи владетелят изпита сина си и тогава прегърна го с честита

душа и го целуна по царственото чело. Възславиха жреците достойното му дело.

Усети той наслада най-висша за един родител на земята – докосване на син.

А после и жена си почете по закона най-вещият в закона – владетелят на трона.

– Царице моя – каза, – венчахме се в гората и хората не знаят, че ти си най-добрата

от всичките съпруги и щяха лоши думи връз тебе да се сипят, а също и върху ми.

Нарочно те отблъсвах и виках ти „Излез!“ пред тях, за да докажеш безспорната си чест.

Сега край мене никой не би могъл да сметне, че тоя син е рожба на страсти мимолетни,

а воинът, браминът, търговецът, орачът от днес като царица и майка ще те тачат.

Прощавам ти каквото одеве ми издума, защото във гнева си човек изрича сума

неправедни обиди. И ти ме извини, съпруго, най-достойна от верните жени.

Одежди златошити, храна, напитки – цяла грамада той натрупа във дар на Шакунтала.

А после по закона обърна се към княза

и с радост за наследник на трона го помаза.

Духшанта пожела му да властва над богата земя подир баща си и кръсти го Бхарата.

И тръгна колелото на славните победи

на цар Бхарата с гърмол от близките съседи

до царствата далечни, огласяйки ги с трясък, слепейки ги с лъчите на дивния си блясък.

И цар след цар, от меча Бхаратов покорени, се свличаха смирено пред него на колени.

Освен като владетел на земните държави великият Бхарата най-много се прослави

с това, че беше още на правдата владетел, закриляйки закона и всяка добродетел.

Самин мъдрецът Канва му беше жрец, когато принесе конежертва, дарувайки богато

брамините, а нему на края на обряда насипа милиони жълтици за награда.

За туй, че цар Бхарата безсмъртните почете, от него се захвана родът на родовете:

родът Бхарата, който съперник други няма освен в рода начален на праотеца Брама.

Потомците, предците, а даже и страната наричаха се вече със името Бхарата.

Безбройни са царете, достойни за прослава от тоя род. За тия от тях ще ти разправа,

потомъко Бхаратов, които в стародавни
и в нови дни били са на боговете равни...

Книга първа (Адипарва), гл. 62–69

СКАЗАНИЕ ЗА НАЛ И ДАМАЯНТИ

ПЕСЕН ПЪРВА

Разказ за добродетелите на Нал и Дамаянти, за
тяхната любов
и за вестите, които си пращат чрез един лебед.

Брихадашва каза:

Царуваше цар Нал, синът на Вирасена, в нишадската държава, от него възхитена.

Тъй както богът Индра е бог на боговете,
тъй Нал по своята хубост бе слънце сред царете.

Ездач по божа дарба и познавач на веди, в игра на зар и в битки печелеше победи.

Харесван от жените, но съдържан бе отрано.

В стрелбата с лък бе майстор. Приличаше на Ману

А в царството Видарба царуваше цар Бима. Бездетен бе. Потомство жадуваше да има.

Ту колеше курбани, ту даваше обети – дано да го сдобият с наследник боговете.

Разчиташе на чудо и затова, когато дойде Даман брамина, посрещна го богато.

Жадувай дар в отплата получи от брамина – роди му се момиче и после трима сина.

И кръсти Дамаянти той щерка си. Мъжете – Дамана, Дама, Данта – скали пред враговете.

Принцеса Дамаянти порасна и мълвата за рядката ѝ хубост обходи трите свята.

Приятелки стотина, слуги и придружвачи я следваха тъй, както богини следват Шачи.

Сред другите блестеше със своята хубост рядка, тъй както в тъмен облак светкавицата святка.

С Лакшми – богиня дивна – еднакви бяха двете и с никой друг по прелест в мира на боговете.

А смъртните не бяха и виждали такава красавица, която дъха им да стаява.

И Нал бе хубав. Който в лице го зърне, смята, че богът Камадева е слязъл на земята.

Възхваляха пред него принцеса Дамаянти, пред нея пък – на царя големите таланти.

Без още да се видят, а само от похвали в душите им копнежът любовен се разпали.

Веднъж, измъчен царят страстта си да укрива, в гората зад двореца стаи се да почива.

Там лебеди съгледа – крилата им от злато. Протегна се да хване един, ала когато

го хвана, тоя лебед, със злато по крилата, замоли го: – Пусни ме, о царю, и в отплата

за теб пред Дамаянти ще изрека такива хвалби, че тя ще люби все теб, дорде е жива.

И пусна го раджата, красив по божа дарба. И лебедите златни поеха към Видарба.

Принцесата и всички придворни ги видяха, когато се извиха над дворцовата стряха.

Затича Дамаянти със цялата си свита
и всяка нейна дружка заприпка гласовита
подир един от тия красавци златокрили, които из тревата се бяха изпокрили.

Принцеса Дамаянти щом хвана за перата
един от тях, той рече: – Княгиньо, най-добрата
от всичките княгини, чуй: Нал се казва царя, чиято чудна хубост
цял век не се повтаря.

Ще кажеш, на земята е слязъл Камадева.

Стани му ти съпруга – най-хубавата дева.

Над ангели, над змии, над демони – къде ли
до днес не сме летели, такъв не сме видели.

Ти – перла сред жените, а Нал между мъжете, в една корона двата
ахата съберете.

Отвърна тя: – Каквото изрече тук на мене, на Нал да го повториш в
Нишад, яйщеродени.

И лебедът отлитна от нейната ливада, в Нишад намери царя и всичко
изповяда.

ПЕСЕН ВТОРА

Разговор между Индра и Нарада в рая. Боговете и царете заминават на сгледа с Дамаянти.

Брихадашва каза:

Щом тая вест изслуша принцесата, у нея всели се тайна мъка, снагата ѝ закрея.

Въздишаше дълбоко и вехнеха сред кротост очите ѝ, доскоро цъфтящи като лотос.

Замислена, внезапно току приседне бледа, за птици златокрили в небето ще се вгледа.

Снагата тънкокръста извиваше се слаба, забравила какво са сънят, леглото, хляба.

Принцесините дружки вестиха на цар Бима, че страда Дамаянти и става нелюбима.

Раджата на Видарба поклати белокоса глава, като се сети девойките защо са

дошли и разтълкува той намеците техни, че щерка му от мъки любовни вече вехне.

Разбра, че скоро трябва за своята щерка млада достоен мъж да найде, какъвто ѝ допада.

На принцовете видни написа по два реда: „Прославени витязи, елате ми на сгледа.“

Научили, че дивната принцеса се годява, потеглиха раджите сред блясък и гълчава.

Тътнеж от стъпки слонски и тропот на копита ехтеше над войската, с венци и прах покрита.

Пристигнаха при Бима, отседнаха в палата. Стопанинът им сложи трапеза най-богата.

В туй време горе в рая на вечната наслада пред Индра се явиха Парвата и Нарада.

Те бяха мъдри старци и в райския чертог ги пусна и почтено посрещна Индра бог.

След поздрава помоли Нарада да разправи що има по земята и те дали са здрави.

Нарада каза:

Хвала на тебе, Индра, ний здрави сме с Парвата, а също и царете там долу на земята.

Брихадашва каза:

– Но щом е тъй, мъдрецо – учуден рече богът, – къде са храбреците царе, които могат

с лица към враговете да падат, о Нарада,
и мойто райско царство след туй им е награда?

Витязите, които в полето слагат кости, защо не идват вече да бъдат мои гости?

Отвърна му Нарада: – Всевишни боже, зная и мога да ти кажа защо ги няма в рая.

Принцеса Дамаянти, момичето на Бима, което с добродетел и хубост несравнима

омая всички смъртни, сега ще се годява, та там са днес, о боже, достойните за слава.

Царете земни искат сред своите диаманти да сложат тая перла, на име Дамаянти.

Додето той говори, пристигнаха в чертога и другите безсмъртни, начело с Агни – бога

на огъня. Щастливи решиха: – В тая сгледа ще бъдем кандидати и ние за победа.

Поеха към Видарба с каляските си златни – с царете да се мерят и с принцовете знатни.

И Нал потегли също натам с душа честита – самичък с любовта си, а не с голяма свита.

Веднага го съзряха от горе божествата – същински Камадева, явил се на земята.

И всеки бог при тая изящност на младежа изгуби бързо своите надежди за годежа.

От златните каляски, сред облаците спрени, се спуснаха при царя и рекоха: – Блажени,

ти истината само говорил си до днес, стани ни вестоносец – да носиш божа вест.

ПЕСЕН ТРЕТА

Нал прониква в двореца като пратеник на
боговете
и предава на Дамаянти тяхната вест.

Брихадашва каза:

– Съгласен съм – отвърна цар Нал и със събрани молитвено-преклонно пред боговете длани

попита ги: – Кои сте, о пътници, и тая вест божия каква е, кажете ми да зная.

И рече Индра: – Ние, безсмъртни четирима, дойдохме да спечелим момичето на Бима.

Аз Индра съм, а този – бог Агни. Тези двама: Варуна моревластник и смъртоносец Яма.

Кажи на Дамаянти, че тук са се явили държителите властни на всички земни сили

начело с Индра. Искат красивата принцеса един от боговете за мъж да си хареса.

Събра отново длани цар Нал: – Безсмъртни, моля, търсете друг вестител на тая ваша воля.

И аз за Дамаянти съм тръгнал и не мога на друг да я отстъпя, па даже и на бога.

Боговете казаха:

„Съгласен съм“ – закле се пред нас и се полага да спазиш тая клетва. Тръгни на път веднага!

Брихадашва каза:

Промълви Нал: – Не мога проникна да ѝ кажа вестта, нали дворецът опасан е от стража.

– Ще влезеш – каза Индра – със божие слово!

– Добре. – И към Видарба потегли Нал отново.

Проникна там в палата и сред голяма свита приятелки съгледа принцесата честита.

От дивното ѝ тяло струеше светлина, която би стъмила и пълната луна.

Замаян, очарован, страстта си царят с мъка потисна, за да спази поетата поръка.

А нейните красиви другарки щом видяха нишадеца, по своите

места с възхита плаха

замряха и свенливо поглеждайки през рамо, възкликваха, обаче без глас – в ума си само:

„Ах, колко е изящен! Дали е момък земен? А може би е ангел? А може би е демон?“

И първа Дамаянти повдигна към витяза очите си засмени и тия думи каза:

– О благородни, кой си и как се тук вести, та моя ум омая с божествени черти?

Ти като бог проникна. Каж ми как можа да минеш между толкоз пазачи, о раджа?

– Узнай, че Нал се казвам, синът на Вирасена, и с божа вест пристигам при теб, о съвършена.

Безсмъртните – бог Индра, Варуна, Агни, Яма теб искат за съпруга. Чрез силата голяма

на боговете минах през дворцовите стражи, така че те не чуа и стъпките ми даже.

Узна на боговете вестта, принцесо мила. Сега сама решавай, каквото би решила.

ПЕСЕН ЧЕТВЪРТА

Разговор на Нал и Дамаянти. Нал се връща и предава на боговете нейния отговор.

Брихадашва каза:

Принцесата засмя се: – Владетелю мой скъпи, жена си посъветвай как трябва да постъпи.

С душата си отдавна и с тялото, раджа, и с моето богатство на теб принадлежа.

Изгарят ме словата на лебедите златни и само зарад тебе събрах раджите знатни.

Отхвърлиш ли ме, царю, узнай, че съм готова смъртта да диря в огън, вода, вѐже, отрова.

Попита Нал: – Когато те искат боговете, защо пред тях ти мене, човека, предпочете?

Нищожен съм и смъртен, в нозете им съм прах. Към тях ти своите мисли преобърни, към тях.

Умира всеки, който не им се покори.

Спаси ме – мъж, принцесо, от тях си избери!

В одежди скъпоценни, под златни диадеми
в блаженство ще прекарваш ти цялото си време.

Нима не е достоен мъж Агни – бог велик: създал земята, може да я погълне в миг?

Нима не е достоен мъж Яма? Той ни плаши, та мъчим се да вършим
със чест делата наши.

Нима не е достоен мъж Индра – укротител на демоните лоши и бо-
жи повелител?

Или, Варуна, който царува над водите? Съгласие, принцесо, отдай
да се сгодите.

Това и наговори синът на Вирасена. Принцесата отвърна, от мъка
просълзена:

– Покланям се на всеки от тях с поклон дълбок, но теб избирам, ца-
рю, за мъж и никой бог.

Трепереше, събрала в молитва длани. – Скъпа – промълви Нал, –
прости ми, но как да се застъпя

за себе си, когато съм аз вестител божи? На други вече станах сват-
беник и не може

сега да им отнемам избраната принцеса
и над дълга си клетвен да слагам интереса.

Изхлипа Дамаянти: – О царю мой юначен, послушай ме, аз виждам
най-сигурния начин –

хем грях да не поемеш за твоята поръка, хем двама да избегнем се-
гашната разлъка.

Ти, царю най-достоен, и Индра с боговете във избраната зала ведно
се появете.

Ще вляза аз и тебе ще избира пред тях, та на душата твоя не ще да
падне грях.

Нишадецът изслуша разумното й слово, след туй при боговете за-
върна се отново.

Един през други те го отрупаха с Въпроси: добри ли или лоши из-
вестия им носи.

– Намери ли, о царю, засмяната принцеса? Какво за нас ти каза?
Кого от нас хареса?

Промъкнах се в палата, макар отвън да варди пред всичките му
порти охрана с алебарди.

Понеже низпослахте над мен благословия, успях от любопитни очи

да се укрива.

Принцеса Дамаянти ме забеляза само и нейните другарки с учудване голямо.

Възхвалих ви, най-светли измежду боговете, но всички ви отхвърли, а мене предпочете.

И рече: „На годеща във залата да влязат безсмъртните, но редом със тях и ти – витязът,

когого ще харесам за свой съпруг пред тях, и няма да извършиш клетвопрестъпен грях.“

Така ми отговори, о богове. Самите ще идете при нея, та ще се уверите.

ПЕСЕН ПЕТА

Дамаянти избира Нал. Боговете дават
благословията си.

Тържествена сватба на Нал и Дамаянти. Ражда им
се син.

Брихадашва каза:

Насрочи Бима сгледа, но след като дочака най-сгоден ден и месец по знака в зодиака.

Царете се явиха, от жажда изтерзани принцеса Дамаянти съпруга да им стане.

Сияещата зала със мъка ги побра, подобно стадо тигри, нахлули в пещера.

Насядаха сред съсък на дрехи златошити, с венци на раменете, с брилянти на ушите.

Ръцете им големи и с мускули корави приличаха напълно на кобри петоглави.

Очите им, косите и веждите извити сияеха тъй, както сияйни са звездите.

Но влезе Дамаянти и блясъка на тези създания изящни пред нейния залезе.

Макар че тя през прага престъпи с крачки тихи, извърнаха се мигом събраните женихи.

С очи от тая хубост неземна приковани, застинаха на място, подобно изтукани.

Представиха царете и щерката на Бима, безкрайно удивена, съгледа, че петима

напълно са еднакви в лицата и в телата – близнаци по чертите, близнаци в облеклата.

И всеки съвършено приличаше на Нал, но истинският кой е, и бог не би узнал.

Помръкна Дамаянти – какво да я подсети любимият ѝ кой е, кои са боговете?

От старци беше чула за разни божи знаци, но нямаха такива петимата близнаци.

Какво ли не премисли, какво ли не опита. Накрай при боговете отиде за защита.

Събрала тръпни длани с покорство и надежда, така им се замоли, замоли, занарежда:

– Нал с лебедови думи сърцето ми омая, затуй ми помогнете сега да го позная.

Ни с помисли, ни с думи не съм ви изменила, затуй ми помогнете чрез божата си сила.

Жена на Нал да бъда е мойта орисия, затуй ми помогнете сега да го открия.

Покорна да му бъда аз клетва съм му дала, затуй ми посочете къде е в тая зала.

О богове, върнете пак образа си стар, да мога да позная любимия си цар.

Владетелите вечни, затрогнати от тая любов и всеотдайност, изпълниха накрая

молбата ѝ, с която тя искаше да може да разпознава бога по белезите божи.

Небесните си гости веднага отличиха: не се потяха, бдяха с немигащи очи.

Макар че бяха с едра, мъжествена осанка и светло бе в палата, не следваше ги сянка.

Вървят, но не докосват с нозете си земята, и прах не се задържа по дрехите с позлата.

Отдавна бяха тука, но по венците техни дори едно листенце не почваше да вехне.

Нал беше потен, прашен, докосваше земята, и мигаше, и сянка той хвърляше, Бхарата.

Принцесата позна го сред другите тогава и за съпруг избра го, тъй

както повелява

законът – срамежливо за дрехата го хвана и метна му гирлянда
стоцветна и уханна.

Принцеса Дамаянти тъй стана му невеста. Царете заругаха съдбата
си злочеста.

Но боговете мъдри годежа одобриха, честитиха и дълго прославяха
жениха.

Тогава се обърна щастлив Нал Пуняшлока към Дамаянти – своята
жена лотосоока:

– Прекраснобедра, слушай, задето предпочете ти мен, човека смърт-
тен и слаб, пред боговете,

заклевам ти се, мила, да бъда твой изцяло и с теб до сетна искра
живот във мойто тяло.

И гледаха се дълго, от обич обладани, молитвено събрали пред бо-
говете длани.

Щом сгледата завърши, безсмъртните по стара традиция дариха
съпруга с по два дара.

На път сполука – първи дар Индра обеща му,

и втори дар – във рая блаженство след смъртта му.

Дарът да пали огън с каквото пожелае от Агни взе, и второ – самият
да сияе.

От Яма дар – дълга си докрай да не напусне, да може да приготвя и
ястия най-вкусни.

Варунов дар – да бликне вода, щом заповяда, венците му да лъхат
най-дъхава прохлада.

Преди да се изгубят в далечината синя, две рожби обещаха на мла-
дата царкиня.

Блажени боговете в небето се въззеха, женихите обратно поеха без
утеха.

Единствен Нал остана при своята любима и сватбен пир започна в
палатите на Бима.

След време – както учат божествените веди – съпругата си царят в
земята си отведе.

По цяла нощ щастливи не склопваха клепащи, тъй както правят Ин-
дра с божествената Шачи.

Нал спазваше закона. Доволен бе народът, че хората в двореца по
правдата се водят.

Принесе ашвамедха и още много други на боговете жертви, подаръ-
ци, услуги.

И в сенчести градини с прекрасната царкиня блаженстваха двамана, тъй както бог с богиня.

От своята съпруга бе Нал ощастливен
с момиче – Индрасена, с наследник – Индрасен.

Така богопокорен, цар Нал, щастлив, богат, царуваше премъдро в земята си Нишад.

ПЕСЕН ШЕСТА

Възхвала на Нал от боговете и проклятие от Калиюга.

Брихадашва каза:

На път към своите царства съзряха божествата да слиза Калиюга с Двапара към земята.

Попита Индра: – Сигур идея зла те кара насам, о Калиюга, с другаря ти Двапара?

– О, бог на боговете – отвърна Калиюга, – отивам Дамаянти да искам за съпруга.

Владетелят небесен засмя се и му рече:

– Принцеса Дамаянти царица стана вече.

Принцесата хареса цар Нал, о Калиюга, та другаде навреме върви да дириш друга.

Това като научи от Индра всемогъщи, сърдито Калиюга – чер облак – се намръщи.

– Щом тя пред боговете човек е предпочела, ще плаща, и то скъпо, за таз постъпка смела!

– Не се гневи напразно – бог Индра отговори, принцесата годежа по наша воля стори.

Цар Нал е най-достоеен. Кажете ми ти, коя ли жена не би желала този мъж да я погали

след брака им, до който запазил се е девствен, тъй както учат ведиите в закона си божествен?

Нал ведите познава и всичките пурани. На клетвите си верен ще може да остане.

Не е свидлив. Напротив – за чест и за прослава на боговете щедри дарения въздава.

Животните обича – тез кротки твари божи не може Нал да коли, ни

да измъчва може.

Все истината казва нишадецът. Лъжата тъй както нам и нему съвсем е непозната.

Добър, богат – в туй всеки от нас му е свидетел, владее и оная най-важна добродетел:

търпението – рядък, безкрайно рядък дар, тъй нужен и тъй липсващ на всеки господар.

И който прокълнава такъв един владетел, той себе си проклина да стане прах и пепел.

И тръгнаха отново към своите райски царства, отдето над земята мощта им божа властва.

Изсъска Калиюга: – Послушай ме, Двапара, гневът ми не угасва, а двойно се разгаря.

Ще вляза в Нал, от царство ще го лиша, от слава: не искам той такава жена да обладава!

Двапара, помогни ми, о демон на комара: у Нал ще вляза аз, а ти всели се в зара!

ПЕСЕН СЕДМА

Калиюга се вселява в Нал. Пушкара предизвиква

Нал да играят на зар.

Въпреки молбите на Дамаянти Нал не се отказва

от играта.

Брихадашва каза:

Пристигна Калиюга в Нишад и взе да дебне да се весели у царя със помисли враждебни.

Дванадесет години той чака сгодна слуга, додето да намери в душата му пролука.

Веднаж, след малка нужда, Нал тръгна да си ляга, забравил да измие нозете си. Веднага

всели се Калиюга у него, щом не спази ведийските наредби, макар и само тази.

На царя във душата всели се като в къща: свободно си излиза, свободно се завръща.

Отиде при Пушкара – доведения брат

на Нал, и го подучи: – Ще станеш ти богат

и Наловото царство ще вземеш, о Пушкара,
играй на зар със царя – той има страст към зара.

Послуша го Пушкара, добър и храбър воин, в палатите на царя отиде неспокоен

и рече: – Да играем на зар, о Нал. Играта ще бъде честна, както прилича между братя.

Не се отказа царят. Хазартна страст обзе го и хвърли зар, при все че жена му беше с него

Изгуби колесници, одежди и посуда, от демона въввлечен в хазартната полууда.

Нишадецът бе сякаш безумен, о Бхарата, не чуваше молбите да прекрати играта.

А колкото повече народ го уговаря, като че по-безумен в играта става царя.

Тогаз при Дамаянти отиде кочияша

и рече й: – Народът от столицата наша

събран е въвн и с право сега се опасява, че царят ще погуби нишадската държава.

Красивата и стройна царица белоръка на царя заговори, задавяна от мъка:

– Събрал се е народът, министрите, раджите, те верни са ти, царю – изслушай им молбите.

Но не отвърна царят на своята съпруга, подтикван към играта от злия Калиюга.

Разпръснаха се всички с тъга и със уплаха,

щом Нал не им отвори. „Не е туй Нал“ – мълвяха.

И месеци играха двамината пандави.

И всичко Нал изгуби, но зара не остави...

ПЕСЕН ОСМА

Съкрушената Дамаянти изпраща децата си в
Кундинпур чрез кочияша Варшнея.

Брихадашва каза:

Все в полза на Пушкара обръщаше се зарът. Царица Дамаянти тогаз разбра, че царят

безумен се нуждае от грижа най-велика. Бедата осъзнала, тя

дойката повика –

добрата, сладкодумна и мъдра Брихацена, най-лична от слугите, за своя ум ценена.

Умееше да дава съвети в труден случай. Въздъхна Дамаянти: – О Брихацена, слушай,

светниците свикай по заповед на Нал, узнай какво остава, какво е проиграл!

Съветници, министри явиха се тогава
пред портите на царя, щом той им повелява.

Вести му Дамаянти, че чакат депутати – за втори път, но царят отново я отпрати.

Засрамена, задето дори не ѝ говори,
мъжът ѝ, Дамаянти в палата се затвори.

Разбра, че продължава успехът да изменя на царя и отново повика Брихацена.

Разплакана, нещастна, заръча тя на нея да викне кочияша – най-бързия, Варшнея.

Послушна Брихацена, тъй както се полага, при своята господарка доведе го веднага.

Тогава Дамаянти – със дар да предусеща нещастията свои, замоли се с гореща

молба на кочияша: – На тебе в тежки дни облягал се е царят, и днес му помогни!

Че колкото повече надвива го Пушкара, страстта му към хазарта по-силно се разгаря.

Подскача зара, както Пушкара го накара, а щом го хвърли царя, обратно пада зара.

Приятели му дават съвет да се откаже, безумен, моите думи не ще да чуе даже.

Но вярвам аз, Варшнея, не е туй грях на царя, а на страстта, която отвътре го изгаря.

Коларю, ненадминат от други кочияши, Варшнея, помогни ни в страданията наши.

Врегни конете царски, най-пъргавите, дето с копита изпреварват туптежа на сърцето.

Вземи децата. Бързо препускайте и спрете в Кундина при баща ми. Предай му и конете

с каляската. Оставай и ти на служба там или върви, където си пожелаеш сам.

Съветниците царски уведоми Варшнея царицата каква е предложила идея.

Те одобриха всичко и с рядката си дарба на кочияш, Варшнея препушна към Видарба.

Каляската предаде на Бима съкрушен, предаде Индрасена, предаде Индрасен

и все така разплакан от мъката грамадна, си тръгна от Видарба. В Айодхя той попадна.

И стана кочияшин на царя Ритупарна.

И царят бе доволен от службата му върна.

ПЕСЕН ДЕВЕТА

Нал изгубва играта и се оттегля в горите,
последван от Дамаянти.

Птици открадват дрехите му.

Брихадашва каза:

Варшнея щом замина с дечицата, тогава изцяло Нал изгуби нишадската държава.

Пушкара заговори през смях: – Какво ще може в играта твоя милост все още да заложи?

Имота ти, слугите и царството владее. Остана Дамаянти. Я заложи и нея.

Тез думи като камък се струпаха отгоре върху сърцето царско, но Нал не отговори.

А само към Пушкара погледна той със мъка и нажитите златни от тялото си смъкна.

Гологлав той излезе, с едничка само дреха, оставяйки народа нишадски без утеха.

След него Дамаянти вървеше нажалена. Без покрив над главите прекараха три дена.

Пушкара с барабани предупреди веднага, че жив не ще остане тоз, който им помага.

Нишадците, смутени от злобната заплаха на новия владетел, три дена не посмяха

със нещо да помогнат на царя си в беда и двамата живяха три дена със вода.

Измъчени и гладни напуснаха земите, в които до недавна живееха честити.

Вървяха, що вървяха, видяха птиче ято, което запрелита над тях с криле от злато.

Зарадван, Нал си рече: „Това ще ни нахрани, а пък крилете златни са истинско имане!“

И птиците да хване той дрехата си метна. Те литнаха в небето със дрехата му сетна.

Погледнаха, че няма с какво да се покрие безумният нишадец, и рекоха му: – Ние

сме зарове, не птици. И твоят покривало дойдохме да отнемем – да бъдеш гол изцяло.

След птиците загледан, нещастен Пуняшлока промълви тъй на своята жена лотосоока:

– Не са туй птици горе, а зарове крилати, поради тях изгубих и царство, и палати.

Нишадците под покрив дори не ме приеха, а ето че отнеха и сетната ми дреха.

Нещастие голямо стовари се върху ми,
но пак си ми съпруга и слушай моите думи.

Пътеки има много край тебе, Дамаянти: прехвърлят Рикшаванта и водят към Аванти.

Таз планина е Виндхя, реката е Пайошни – там корени виреят и плодове разкошни,

и манастири пълни с отшелници там има. А таз пътека води към царството на Бима.

И всякоя пътека, и всякоя посока описа пак на своята жена лотосоока.

Царицата, от мъка отслабнала, изпита, обърна се към него през плач и го попита:

– Ти нещо си намислил. Какво е то? Не смея да вникна в туй, но вече от ужас леденея.

Измъчен, гол и гладен, от царството прокуден, как сам ще те оставя сред тоя лес безлюден?

В бездънната ти мъка ще вливам малко сладост, когато ти разказвам за миналата радост.

Че някога мъдрецът със право е изрекъл: за мъж в беда жената е най-добрият лекар.

Отвърна Нал: – Ти право говориш, тънкоснага жена на мъжка рана

най-блага билка слага.

Не само че не мисля от тебе да се скрия – по-скоро бих напуснал аз себе си самия.

Отвърна Дамаянти: – А що ме запозна ти със пътя, който води към царството на тати?

Аз знам, че туй го искаш не ти, а тая сила, която от разсъдък сега те е лишила.

Щом пак и пак ми сочиш пътеки към Видарба, вгорчаваш и без друго горчивата ми жалба.

Намислил си, че трябва при наште да замина, тогава съгласи се да идеме двамина.

За тебе, господарю, във царството на Бима
не само хляб, но почит към царски сан ще има.

ПЕСЕН ДЕСЕТА

Нал изоставя заспалата Дамаянти.

Брихадашва каза:

Отвърна Нал: – За нищо на тоя свят аз няма да ида при баща ти с бедата си голяма.

Как мислиш, че ще мога в очи да го погледна: щастлива те получих, а да те върна бедна.

Така тешеше царят с най-тъжната утеха царкинята, увита в полвината си дреха.

Блуждаеха в гората, от глад, от жад, от грижа измъчвани, додето видяха малка хижа.

И свлякоха се морни направо на земята, тъй както до недавна връз тронове с позлата.

И без да се измият, тъй както се полага по водите, на пода задрямаша веднага.

Царица Дамаянти след толкоз мъки слезна във сънната забрава като в дълбока бездна.

Ала на Нал сърцето, от мъка закипяло, отпъждаше покоя от рухналото тяло.

Изгубил царство, как ли могъл би да потъне и той като жена си в обятията сънни?

И питаше се царят какво е по-добре: в изгнание да страда или пък да умре?

Жена ми с мен я чакат лишения, обиди. Ако сама остане, при техните ще иде.

Опасно е без мене злини да ѝ се случат, но може пък да наиде и пощастлива участ.

Обмисляше от тая страна и от оная, додето предпочете раздялата накрая.

Жена ми е светица по своята вярност. Тази ѝ святост от бедите по пътя ще я пази.

Реши да изостави Нал своята съпруга, подтикван да го стори от злия Калиюга.

Досети се, че гол е, но дрехата понеже за двамата бе обща, реши да я разреже.

„Не бива Да я будя от дрямката честита“ – помисли Нал и вънка излезе да поскита.

Насам-натам походи и скоро недалеч от хижата съгледа един захвърлен меч.

И дрехата разряза. Едната половина прибра и изостави заспалата царкиня.

След малко пак се върна нишадецът и в мрака загледан към жена си, горчиво се разплака:

– Ни слънцето я грея, ни вятърът я шиба, живя в палати царски, а в просяшка колиба

на гола пръст и гола самата е заспала. Съвсем ще я погуби коварната раздяла.

Без мене как ще скита самичка из горите, гъмжащи от животни и змии страховити?

Дано да те закрилят, съпруго моя вярна, Адитя, Васу, Рудра с божествената дхарма.

Тъй рече и побягна от своята съпруга – разсъдъка отново отне му Калиюга.

Завръщаше се често, от обич пак обзема, но биваше отново надвит от злия демон.

Той беше с разделено сърце наполовина, тъй както тая дреха на спящата царкиня.

Но демонът надви го и Нал, като изплака, жена си изостави самотна в гъсталака.

Цар Нал из лесовете заброди без посока, напуснал своята спяща жена лотосоока.

ПЕСЕН ЕДИНАЙСЕТА

Плач на Дамаянти по Нал. Смъртта на ловеца, който иска да я изнасили.

Брихадашва каза:

Когато се събуди царицата нещастна, сияйният ѝ поглед от ужаса погасна.

Не виждайки мъжа си, тя цяла се разтресе в ридания. Завика: – О царю мой, къде си?

Владетелю най-славен от славните пандави, защо наред гората сама ме изостави?

Законите познаваш, защо забрави нашта свещена брачна клетва и ме напусна спяща?

Нима ме изостави? Не вярвам аз, защото как може зло да върши патител на доброто.

Ти даде своята дума, и то пред боговете. Освен жена си, царю, и тях ли не зачете?

Животът ни е кратък, но аз не съм умряла, съпруге мой, живея и любя те в раздяла.

Не, не, не се шегувай. Послушай ме, не бива излез, нали ме знаеш каква съм боязлива.

Видях те, знай, видях те – в лианите сгъстени съвсем несполучливо се криеш ти от мене.

Наистина се плаша. Не виждаш ли? Недей. Излез и успокой ме. Та ти си бил злодей.

Не ми е жал за мене, когато ме напускаш, за тебе ми е мъчно – самин из тая пустош.

Без мене как ще можеш да легнеш вечер морен, вместо върху възгаве склонил глава връз корен?

Сновеше из гората, орисана да страда

сред огъня на своята печал като връз клада.

Ту седне, ту заплаче, ту рухне в изнемога, ту стане, та от ужас просреще чак до бога.

От мъка безпределна, от болка без надежда заплака Дамаянти, заплака, занарежда:

– Злодеят, от когото били сме прокълнати, страдание по-тежко от нашто да изпати!

Тоз, който е принудил добрия Нал на злоба, злини да види само,

додето легне в гроба!

Царица Дамаянти, от всички най-добрата съпруга, тъй зовеше съпруга си в гората.

– Горко ми, о горко ми – ридаше, сновейки сред сплетени лиани и шибаци я вейки.

Плачът ѝ като писък на птицата курари Отекваше печално над горските върхари.

И стъпи върху змия, понеже беше сляпа от плач и болка. Смокът – душител на кози, захапа

нозете ѝ, уви се о тялото ѝ цял,

но даже пред смъртта си тя страдаше за Нал.

– Закрилнико, къде си? Умирам тук, увита в обятията змийски без твоята защита.

Но ти какво ще правиш без мен, о Нал, когато разсъдъка си върнеш и царството богато?

Ще бъдеш пак нещастен. А мигар дотогава в изгнание ще има кураж кой да ти дава?

Един ловец дочу я, стаил се в тия дебри, гъмжащи от животни, лова си да издебне.

Съгледа Дамаянти, уплетена от змия, затича се към нея, задъхан приближи я.

С оръжие разсече той люспестата гривна на змията, увита върху снагата дивна.

Приседна Дамаянти, отдъхнала, измита. Нахрани я ловецът и почна да я пита:

– Отгде си, сърноока? Коя си, белоръка?

И как съдбата струпа връз теб такава мъка?

Добрата Дамаянти подробно му описа нещастията нейни защо са и какви са.

От срязаната дреха едва-едва прикрити, напиреха навънка бедрата и гърдите.

Изящна, полугола и с мелодичен глас, в ловеца тя разпали неудържима страст.

Решил да я спечели, зашепна ѝ приятни неща, но тя целта му сполучи да отгатне.

Най-вярната съпруга пред тая страст безсрамна подскочи и гневът ѝ подобно огън пламна.

Не смееше ловецът към нея да посегне

от страх, че тоя гневен пожар ще го обжегне.

Помисли Дамаянти, че иначе от него не може се избави и затова прокле го:

– На своя цар съм вярна. От тая сила свята сразен ловецът нека да рухне на земята!

Нема ловецът време да моли за пощада
и рухна, както дънер под гръм небесен пада.

ПЕСЕН ДВНАЙСЕТА

Плач на Дамаянти по Нал. Отшелниците я
утешават.

Дамаянти среща керван с търговци.

Брихадашва каза:

Погубила ловеца, царицата зашари
да дири брод в гората, звъняща от комари.

От лъвове, от мечки, бизони, леопарди,
от тигри, от какво ли по-първо да се варди?

Препречваха ѝ пътя бамбуковите пики, деряха я къпини и шибаха
тръстики.

Препречваха я тръни, и кактуси, и други бодливи храсталаци, гъмжащи
от влечуги.

Скали, покрай дълбоки клисури извисени, смразяваха дъха ѝ със
каменно кънтене.

Нешастието нейно къде не я отведе: видя орли грабливи и страшни
людоеди.

И планини, богати на злато и на руди, реки успокоени и водопади
луди.

Глигани, змии, мечки – какво ли не видя? Те бяха все по двойки
или пък на стада.

Едничка Дамаянти самотна беше тук и бродеше да наиде самотния
съпруг.

Дотолкова от мъка обзета бе горката,
че спряха да я плашат животните в гората.

Облегна се на камък, изгаряна от скръб, заплака, занарежда така по
своя скъп:

– Защо ме изостави, о царю дългоръки, сред тоя лес безлюден, обречена на мъки?

На боговете жертви принасяше най-скъпи, а с мен несправедливо, нишадецо, постъпи.

Спомни си, о най-храбри от храбрите витязи, че ти ми даде дума, а пък не я опази.

Спомни си как ме дири чрез птици златопери, какво ми каза после, когато ме намери.

Ти ведите познаваш, прочел си четирте – четворно призовават към истината те.

На истината верен доскоро бе. Отново
във истина превръщай, о царю, свойто слово.

Не съм ли аз желаната, безупречната твоя съпруга, а самотна без теб загивам в тоя

ужасен лес. Ей иде, о царю, царят на горите – лъвът. Оголва зъби и нокти страховити.

Ти каза: „Освен тебе не ми е мила друга!“ спаси тогава своята заги-
ваща съпруга!

Съпруге мой желани, на своята желана защо не се обадиш, а с дре-
ха изподрана

от теб разполовена, оставяш я да скита сама в гори дълбоки без тво-
ята защита?

Ариецо с големи очи. Като кошута отлъчена, аз плача, от стадото
нечута.

Аз, твойта Дамаянти, зова те в тез усои, о царю на земята и на сър-
цето мое.

Юнако мой, ти имаш размери исполински – защо не те съглеждам
от койкой връх планински?

Заспал ли си в гората, приседнал ли си само, или край ствол изпра-
вен стоиш, облегнал рамо?

Баща на мойта мъка, кажи кого да срещна, кого за теб да питам,
горкана, безутешна:

„Случайно из гората да сте видели Нал?“ Кому това да кажа и кой
ли би можал

да ми отвърне: „Близко очаква те тъдява раджата, който твоите ми-
лувки заслужава.“

Кого за теб да питам посред гората дива? Лъва ли, който иде, раз-
вял ужасна грива?

Добре, не ще побягна, ще кажа без боязън: – О лъве острозъби, за
горски цар помазан,

и аз съм царска щерка – баща ми е цар Бима, на царя на Нишад

съпруга съм любима.

Царица Дамаянти се казвам. Той пък – Нал. О царю на сърните, не си ли го видял?

Ако не си го виждал, чуй моята заръка: разкъсай ме и с мене разкъсай мойта мъка!

Лъвът не ми отвръща. Надолу слиза, дето шуми реката – бърза на свиждане с морето.

Тогава ще попитам планинската верига, която чак в небето свещен връх издига.

Отвътре пълна с руди, отвън с цветя богата, прилича тя на знаме, развято над гората.

Из нея бродят тигри, глигани и сърни, над нея птича песен не спира да звъни.

Растат из нея палми, ашока и тополи, и всякакви дървета, в небето връх заболи.

В клисурите се спусчат потоци гръмовити. За тебе ще попитам тоз цар на планините.

– О великански царю на скалните гиганти, пред тебе се покланя царица Дамаянти.

Баща ми на Видарба е цар и повелител, пазител на земята, на касти-те пазител.

Нарича се цар Бима и другите го сочат за пример как отдава на боговете почит.

Добър, богат и честен, безупречен самият, не дири греховете, които други крият.

Във битки с враговете той побеждава само. Пред тебе на колене днес пада дъщеря му.

Мой свекър беше царят нишадски Вирасена, чиято мъдрост в битки и в мир е проявена.

Наследникът му беше и той така достоен пазител на закона и много силен воин.

Наречен Нал, красавец той беше с тъмна кожа, благочестив, покорен на всяка воля божа.

На боговете жертви най-скъпи той отдаде. О царю великански на скалните грамади,

пред тебе коленича, останала сирота

в леса, без мъж да брани честта ми и живота.

О царю, вдигнал чело в небесните простори, юнака Нал не си ли съгледал там отгоре?

Прославен, мъдър, честен, не знае той уплаха, юначен като слона, когото Индра яха.

Не го ли забеляза в безлюдната гора? Защо не ми отвърнеш като на дъщеря,

която скръбна плаче за бащина утеха. О царю мой, съпруже, когото ми отнеха

зли сили, обади се! Кога ще чуя твоя

глас, топъл като мълния, гръмлив като приборя?

Да кажеш: „Дамаянти“. О, тоя глас, свещен като самите веде, ще излекува в мен

натрупаните мъки, от друг неизцелими. О царю мой, съпруже, яви се, утеши ме!

Това като издума пред царя на гранита, без отговор на север царичката заскита.

Три дни вървя и стигна в гора със беловласи и мъдри стари хора – отшелници монаси.

Те хранеха се само с вода, трева и листи, успели в слово, в дело и в мисли да са чисти.

Смирили всяко чувство и страст освен оная, която ги подтиква да дирят път към рая.

Облечени в розозки и животински кожи, горичката им сякаш бе кът от рая божи.

Подскачаха маймуни, кошути там сновяха, за първи път царичката въздъхна без уплаха.

И тръгна пак красива, каквато бе преди: с изящни вежди, зъби, коси, бедра, гърди.

Прочутата по хубост принцеса видарбийска, сияеща, застана пред хижицата ниска.

Поклон направи: „Старци, пред вас смирена спирам.“ „Добре дошла ни, дъще, приемаме те с миром.“

Предложиха й столче за отдих да поседне, готови да помогнат, макар и да са бедни.

Царица Дамаянти приседна и зададе въпрос дали напредват свещените обряди.

Постигат ли чрез пости, чрез труд и служба вярна да станат съпричастни с божествената дхарма?

Отвърнаха: – Сполай ти – пресвятите монаси, – благополучно всичко при нас е, но коя си,

кажи, та твоята хубост очите ни омая? Открий се, може би си

богинята на тая

гора или на тая река прозрачносиня? Отвърна Дамаянти: – Ни горска съм богиня,

ни речна. Чуйте, хора на святия живот: не съм аз от божествен, а от човешки род.

Цар Бима – видарбийски преславен повелител, пазител на земята и вражи погубител –

е мой баща. Жена съм на царя на Нишад – цар Нал – със своята мъдрост и красота познат.

По храброст Нал е първи сред първите витязи, брамините почита и обичая пази.

На племето нишадско е истински пастир – разумно и правдиво го води в бой и в мир.

Благочестив и скромнен, рода си продължава за страх на враговете и за нишадска слава.

Очите му големи, лицето – месец кръгъл, почита боговете, човек не е излъгал.

Завистници успяха най-праведния цар да въвлекат с измама в залагане на зар.

Неистински арийци – измамници презрени, лишиха го от царство, отнеха му и мене.

Царица Дамаянти се казвам аз и скитам по всичките посоки за своя цар да питам.

Изкачвах се по ридове, навеждах се над бездни, в клисурите надничах – дано оттам излезне

мъжът ми Нал – в стрелбата със лък прославен воин, на всякакви оръжия носител най-достоеен.

Не се ли е показвал край вашата обител великият преславен нишадски повелител?

Не сте ли го видели? И тук го няма мигър, мъжа, зарад когото се сблъсквам с лъв и тигър

в леса на всяка крачка. От тяло ще лиша и ще зарадвам своята измъчена душа.

Каква ли цел без него в живота ми ще има, освен да си усилявам скръбта непоносима!

Отвърнаха монасите, но не да утешават, а с дар на ясновидци, какъвто притежават:

– С изгнанието свое ти вече стана свята и своя мъж наскоро ще найдеш за отплата.

Цар Нал ще зацарува и няма да е беден, и пак ще е на правдата и на закона предан.

Богатствата си стари ще върне, ще срази съперниците хитри и злите си врази.

И всички ще треперят пред неговата сила. Такъв ще видиш своя съпруг, царице мила.

След тия думи сякаш монашеската свята обител и монасите потънаха в земята.

Пред стореното чудо застина поразена прочутата по хубост снаха на Вирасена.

Какво се случи тука? Насън или наяве? Къде е манастирът с монаси белоглави?

Дърветата къде са? Сърните де ги? Де я реката бистросиня и птиците над нея?

От чудото за дълго замаян бе умът ѝ, но после из гората отново се запъти

ридаеща, унила, без цел и без посока. Насреща си съгледа едно дърво ашока.

От цветове уханни покрито беше цяло и от неспирни песни на птици зазвъняло.

Обърна се към него и тъй му се замоли: – Послушай ме, ашока, дърво, чиито стволи

с цветя са увенчани, тъй както планината свещена. Утеши ме. Кажу ми, горката

царица Дамаянти, не е ли бил тъдява

цар Нал? Той управлява нишадската държава.

Сега е беден. Скита самин в гората дива и с дреха разполвена снагата си покрива.

Ашока носи радост. Тъй казват. Облекчи ме, та тъй да оправдаеш, ашока, своето име.

Сноейки под дървото, отправяйки му тези молитви, Дамаянти в гората пак навлезе.

Видя дървета, птици, животни и прегазни потоци многобройни с бълбукащи талази.

По сипеи се свлича и качва по баири царица Дамаянти съпруга си да дири.

След дълъг път, сред пустош и мъки извървян, нещастната се срещна с един голям керван.

Конете, каруци, слонове се бяха наредили да минат през реката,

където крокодили

и риби се таяха посред папури гъсти под писъка на чайки и крясъка на гъски.

Принцеса Дамаянти, от всичките принцеси най-милата, в тълпата от пътници се смеси.

С разполовена дреха, с коси сплъстени, прашни, четеше се безумие в зениците ѝ страшни.

Едни се изпокриха, щом тя се появи, а други само тъжно поклащаха глави.

Ечаха подигравки сред глъчка гласовита. А някой по-сърдечен започна да я пита:

– Каква си ти, която кервана разтревожи? Дали от род човешки си ти или от божи?

Не си ли ти богиня на четирте посоки, на бездните дълбоки, на нивите широки,

на хребетите скални, на горските поляни? О, нека твоята святост по пътя да ни брани!

Жена на бог, на демон – щом нам си се явила, каквато и да бъдеш, ний молим за закрила.

Благослови – по пътя злини да не настанат, спокойно да достигне до своята цел керванът.

Царица Дамаянти – печална, преживяла най-злата женска мъка – съпружеска раздяла,

обърна се и рече тъй на керванводача:

– От род човешки аз съм и по човешки плача,
изгубила мъжа си, нишадския владетел. Сияйният му образ от слънце по е светъл.

Цар Нал – по смелост първи между царете смели. Пътували сте много, не сте ли го видели?

Керванводачът, който наричаше се Шучи, отвърна ѝ: „Прекрасна, до днес не ми се случи

да срещна из гората човек на име Нал, а дълъг път с кервана дотук съм извървял.

И тигър ме причаква, и лъв от сън ме буди, животни разни срещнах, но само не и люде.

Едничка само тебе видях, лотосоока.

Да пази Манибхадра и нас, и нашта стока.“

Задавена отново от мъката лютива, попита Дамаянти керванът где отива.

– Пазар за нашта стока ще дирим в царство Чеди – отвърна й водачът и хората поведе.

ПЕСЕН ТРИНАЙСЕТА

Стадо от бесни слонове погубва кервана.
Дамаянти оцелява и пристига в царство Чеди.

Брихадашва каза:

Вървеше Дамаянти с другари от кервана,
но пак сама – от мъка по своя мъж терзана.

Керванът дълго време пътува. Най-подир пред него се разгъна голяма водна шир.

Ухаеше на лотос туй езеро в горите, огласяно отгоре от птици гласовити.

Водата му студена, избистрена и пивка примамваше добитък и хора за почивка.

Водачът съгласи се да бъде тук бивака и всеки легна морен зората да дочака.

Но диво слонско стадо в среднощния покой по своя път обикнат дойде на водопой.

Подушили тълпата от слонове домашни, вбесени зафучаха свободните и страшни

събратя техни. Както лавината връхлита

от някой връх към пропаст със сила страховита

и както невъзможно е тя да бъде спряна, тъй стадото от диви животни връз кервана

се свлече. Някой стъпкан дори не се събуди. А будните „горко ни!“ крещяха като луди.

С очи от сън зашита, от паника обзети, поваляха се хора на стадото в нозете.

А който се опита в горичката да кривне, пресрещаха с хоботи и мушеха го с бивни.

Взаимно се поваляха търговците, решили във бягството да дирят спасение. Камили,

коне и хора, всичко в огромен водовърт

се вливаше – да наиде на дъното му смърт.

За няколко минути бивакът на кервана превърна се на равно

утъпкана поляна.

Ужасен вопъл екна, разтърсващ трите свята: „Пожар! На помощ!“
Някой се спусна по земята

да сбира разпилени богатства с вик: „Това е вече общо. Всички сме равни по права!“

„Ще ви науча после!“ – заплаши друг. Търчаха кой накъдето види, безумни от уплаха.

От тътнещия тропот и кръсците луди царица Дамаянти смутена се събуди.

До днес не бе видяла картини по-злокобни с очите си големи, на лотоси подобни.

Ръце захлупи в ужас и чу как оцелели търговци от кервана се питаха: – Чие ли

проклетие ни стигна? Дали на тъмни сили или на Манибхадра сме лошо угодили?

Или не сме принесли, каквото му се пада, или пък по средата сме спрели на обряда?

Звездата керванджийка била ни е враждебна. Или пък кобна птица нощеска ни издебна.

Говореха, лишени от близки и от стока:

– А може би оная жена лотосоока,

безумна дрипла, дето керванът приюти я, е вещица и тя е направила магия!

Измами ни – че беше красива. Но каквото лице да е приела, от нея иде злото.

Злодейката повторно не вече с думи благи ще срещнем, а с юмруци, с дървета и тояги

ще смажем тая хитра убийца на кервана! Трепереща от ужас пред тяхната закана,

царица Дамаянти побягна в гъсталака – засрамена, виновна за своя грях. Заплака:

– Навсякъде ме следва гневът на боговете. С какво ви предизвиквам, о богове, кажете!

Не съм сгрещила нито със дело, нито с думи. Защо съдбата трупа нещастия върху ми?

Извършена била е невям вината моя

в живота ми предишен, та плащам я през тоя.

И ето че достигнах на мъките предела: изгубила мъжа си, сама на път поела

без никакъв защитник из пушинаци диви, от своите дечица откъсната приживе.

Спасените по чудо зората ги завари
да плачат над телата на близки и другари.

Заплака Дамаянти: – Що трябваше да сторя и тоя грях. О боже: смъртта на толкоз хора!

Навярно е орисана такава мойта участ
и още много други злини ще ми се случат.

Умираме, когато е писано – тогава! Затуй и аз нощеска останала съм здрава.

Нещастие и радост за нас предопределя съдбата с неотменна в живота ни повеля.

Но аз не съм сгрешила ни с дело, ни със слово от малка, а пък влача възмездие сурово.

Навярно боговете, задето съм избрала
не тях, а Нал, мъстят ни на двамата с раздяла.

Отново Дамаянти тъй плачеше по Нал, потънала в гората и в своята печал.

След живите брамини, читатели на веди,
с лице на тъжен месец пристигна в царство Чеди.

Невчесана вървеше, оглеждайки се плахо сред къщите големи в града на цар Субаху.

Замаяна и тъжна, изпита и немита, с разрязаната дреха отсам-оттам увита,

чедийците към нея поглеждаха с почуда и питаха каква ли е тая дрипла луда.

Към центъра, където дворецът се издига, настигна я шумяща дружина дечурлига.

И майката на царя съгледа я тогава, излязла на балкона при хорската гълчава.

Посочи я и рече на дворцовата дойка: – Иди повикай тая измъчена девойка.

Тя бедна е, но може с Лакшми да се сравнява по своята хубост. Нека дома ми озарява.

Затичаха слугите, доведоха я горе и старата царица така й заговори,
без своята почуда и радост да укрива:

– Изстрадала си много, а още си красива.

Коя си ти, неземна жена с човешки облик, по блясъка си равна на мълния сред облак?

Безпомощна, лишена от накити и гола, нима не се страхуваш от люде с лоша воля?

Отвърна Дамаянти на майката на царя:

– На знатен род съм щерка. Сега където сваря отсядам и слугувам, макар че участ друга познавах до недавна, когато бях съпруга на славен мъж, когото обичах, той пък – мен. Ала за жалост беше към зара пристрастен.

Изгуби всичко. Беден в гората се оттегли. Безумеца последвах в изгнанието. Негли

в теглата да му бъда утеха и надежда. Веднъж от гняв, от що ли последната одежда

захвърли от гърба си. С последната му дреха последния разсъдък зли сили му отнеха.

В гората сума нощи от мъка не заспах. Сполучих най-подире. Но негли да не бях!

Тогава ме напусна, сама в леса заспала. Навсякъде го диря след нашата раздяла.

Не виждам моя лотос, не срещам мойто цвете, владетеля – по сила другар на боговете.

През сълзи Дамаянти нарежда и се вайка, та с нея се разплака и царювата майка.

– Живей при мене – рече. Оттук нашир и длъж ще пратя глашатаи да дирят твоя мъж.

А твърде е възможно и той самият даже, блуждаейки безцелно, в града да се покаже.

Отвърна Дамаянти: – Послушай ме, о мамо, родила все юнаци, оставам, ако само

възможно е при тебе да се изпълнят тези условия: с остатък от чуждите трапези

да се не храня. Никой мъж да не ме закача. Ако посегне някой, прати го на палача.

Брамините понявга за своя мил съпруг ще питам. Другояче не ще остана тук,

макар че друга порта за мен не се отваря. Безкрайно се зарадва родилката на царя:

– О дъще, ще изпълня това, що пожела ти, че тия твои клетви достойни са и святи.

Повика дъщеря си – Сунанда – и настави:

– Вземи това момиче, безупречно по нрави,
слугиня да ти бъде и дружка в радостта. Със нея сте връстници, но
по е мъдра тя!

Зарадва се Сунанда и със другарки свои поведе Дамаянти към жен-
ските покои.

ПЕСЕН ЧЕТИРИНАЙСЕТА

Цар Нал спасява от огън змийския цар Каркотака и приема нов образ.

Брихадашва каза:

Вървеше Нал самотен и пътя му заприщи пожар. Гората беше пре-
върната в огнище –

с езици до небето. От същата посока

дочу, че някой вика: – Ела, Нал Пуняшлока.

– Не бой се! – Нал издума и в пламъците кривна. И там съгледа ца-
ря на змиите. На гривна

увит, той се замоли, замоли се, заплака:

– Това съм аз, самият цар змийски Каркотака.

На времето измавих премъдрия Нарада. Нарада прокълна ме, тъй
както ми се пада.

Той каза: „Като камък на мястото си стой, додето дойде Нал. Ще те
отмести той!“

И оттогава тука те чакам като камък, не мога да избягам от паре-
щия пламък.

Спаси ме, ще ти бъда приятел аз навек. Побързай, премести ме. Се-
га ще стана лек.

Смали се като палец при тая своя реч и Нал го взе и тръгна от огъня
далеч.

Когато го изнесе на безопасност вече, поиска да го пусне, но Карко-
така рече:

– Върви и своите крачки ако броиш, тогава, о царю дългоръки, доб-
ро ще ти направя.

Брои до десет крачки цар Нал и в тоя миг ухапа го змията и стана
друг по лик.

А кобрата обратно прие вида си стар

с огромните размери на змийски господар.

И рече му: – Възможна е твоята поява сега навред, понеже светът не те познава.

И дето те ухапах, това е пак услуга – от моята отрова ще страда Калиюга.

Чрез твое то тяло в него отровата веднага проникна и ще иска той вънка да избяга.

Невинен те наказа той с демонска омраза – аз него ще накажа, а тебе ще предпазя.

Проклетия за тебе не ще са страшни вече, ни лапи лъвски, нито зъби и нокти мечи.

Отровата ми, царю, на теб не ще навреди, а с нея ще постигаш във битките победи.

При царя Ритупарна ще идеш ти от тука. Той майстор е на зара. Кажу, че си Вахука,

коняр, и ще научиш тоз цар коне да кара,
в замяна той пък тебе – добре да хвърляш зара.

Ще стане Ритупарна за тебе като брат, Тогава ще настъпи в живота ти обрат.

Отново ще получиш земята си богата, отличията царски, жена си и децата,

Речеш ли да възвърнеш предишния си вид, с ей таз наметка трябва тогаз да си завит.

Говорейки, му даде разкошно наметало – връз царско тяло само достойно би лежало.

Това като направи, изгуби се змията
от погледа му, сякаш потъна в дън земята.

ПЕСЕН ПЕТНАЙСЕТА

Нал става коняр при цар Ритупарна, където тъгува
за Дамаанти.

Брихадашва каза:

Нал тръгна към Айодхя, земя благословена. При царя Ритупарна той спря след десет дена.

Представи се: – Коняръ съм. Наричат ме Вахука, съперник нямам равен в конярската наука.

Не смее никой с мене в кушия да се впусне. Умея да приготвям и

яденета вкусни.

Най-трудните изкуства за мен са постижими. О царю Ритупарна, на служба приеми ме.

Ритупарна каза:

– Живей, Вахука, тука, върши си занаята. Обичам аз да има стремителност в ездата,

да скачат най-чевръсти коне в обора наш. От днес те назначавам за главен кочияш.

Заплата – сто стотици. На теб са подчинени Дживала и Варшнея. И тъй, живей при мене!

Брихадашва каза:

Остана Нал в Айодхя. За свой другар прие го Варшнея, който беше в Нишад коняр при него.

Тъгуваше по своята жена лотосоока и пееше си вечер една и съща шлока:

„Къде ли ще ношуваш нощеска, моя мила, която мъж безумец остави без закрила?“

Загрижен за Вахука и слушайки по цяла нощ тая тъжна песен, попита го Дживала:

– Коя жена е тая и кой кому отне я, та толкова тъгува душата ти по нея?

Отвърна Нал: – Тя беше добра, но твар безумна мъжът й. Знам ли защо и как му хрумна,

но той я изостави в гората без защита. Сега, горен от мъка, и той самият скита

печален по земята без цел и без посока и всяка нощ си пее една и съща шлока.

И място не намира, макар че е огромен светът, понеже с него върви и онзи спомен.

От обич го последва жена му и в гората, а той я изостави, страдалицата свята.

Самотна, без да знае кой път къде отива, измъчена и гладна, дали е още жива?

Дори ако по чудо в леса е оцеляла,

що мъки е познала след тяхната раздяла!

Сред спомени потайни, все по-неудържими, живееше в Айодхя цар Нал под чуждо име.

ПЕСЕН ШЕСТНАЙСЕТА
Цар Бима изпраща брамини да търсят
изгнаниците.
Браминът Судева открива Дамаянти.

Брихадашва каза:

Щом Нал и Дамаянти пропаднаха в горите, цар Бима се научи и прати най-добрите

брамини да ги дирят. Той царска дума даде, че няма да се свиди, раздавайки награди.

Тоз, който ги намери и читави и здрави ги доведе, ще вземе освен хиляда крави

за свой имот и село, което по размери на град е равно. Който не може ги намери, а вест научи, взема и той хиляда крави. И всеки към различна посока се отправи.

Из градове и царства брамините сновяха, от Нал и Дамаянти и по-мен не видяха.

Един от тях, Судева, сполука го доведе да види Дамаянти в красивия град Чеди.

Гореше жертвен огън. Зад пушека съгледа сияйната принцеса, макар и тъжно бледа.

Помисли: тя е. Друга така не би могла да свети като слънце през димната мъгла.

Окъсана, но няма следа от друга грубост – с Лакшми дори под дрипи равнява се по хубост.

Гърди големи, кожа съвсем тъмнокафява, с лице като богиня земята озарява.

Очите ѝ приличат на лотоси – не дева от смъртен род, а сякаш жена на Камадева.

Нозете ѝ са кални, защото тя е лотос, комуто стъбълцето изтръгнаха с жестокост,

от езерото родно. Лицето ѝ е плахо, каквато е луната, открадната от Раху.

По мъж тъжи и сълзи пролива, от които прилича на рекичка с пресъхнало корито.

На езеро прилича, прегазено от слон, огласяно от стона на птици

без подслон.

Напъпила, цъфтяла в градините на царя,
сега от чуждо слънце във чужди край прегаря.

Без накит, а достойна с елмази да се кити, прилича на луната, закритата от тъмите.

Далеч от дом и близки, сред мъки безутешни крепи се от надежда с мъжа си да се срещне.

Че на жена без накит мъжът е най-добрата украса – щом я има, сияе тя самата.

Без мъж е Дамаянти и затова не свети. И затова на Нал са големи греховете.

Достойната за радост царица белоръка погледна ли, въздъхвам и аз самин от мъка.

Кога ли при мъжа си най-сетне ще замине, тъй както при луната звездичата Рохини?

Щом тя при Нал се върне, ще върне радостта му – престола и земи-те на царството голямо.

Еднакви са по възраст, по род, по дух, по нрави и всичко туй достойни един за друг ги прави.

Жена е тя на царя достоен. Ще сгреша, ако се бавя още да я не утеша.

Ще бързам, че по-рано тегло не е видяла, а страда толкоз време след тяхната раздяла.

Судева убеди се, че пълно сходство има нещастната слугиня със щерката на Бима.

Отиде и промълви: – Царице на Нишад, Судева се наричам, другар на твоя брат.

Баща ти Бима здрав е. Брамините отпрати за вас навред да питат. Децата ти са здрави.

По теб от ум лишени са твоите роднини и скитат съкрушени хилядата брамини.

Познала Дамаянти брамина видарбийски, понечи да разпита за всичките си близки.

Но тоя край внезапен на нейната беда задави я от сълзи и тя се разрида.

Сунанда забеляза, че нейната слугиня ридае безутешно, беседвайки с брамина,

и майка си повика: – Иди узнай каква е слугинята ми нова и що така ридае.

Отиде при брамина родилката на царя и кимна му, че с него сама ще разговаря.

Попита, щом Судава се дръпна настрана: – Кому е щерка тази? И на кого жена?

Какво е причинило такава хубавица, певецо, да остане при жив съпруг вдовица?

Разказвай. Твоят разказ, премъдри ми брамине, не бива и най-малка подробност да отмине.

Помолен тъй, Судава удобно поприседна и случките разказа от първа до последна.

ПЕСЕН СЕДЕМНАЙСЕТА

Дамаянти се завръща при баща си. Брамини заминават да дирят Нал.

Судава каза:

Това е Дамаянти. Тя щерка е любима на царя на Видарба, сиятелен Бима.

Тя беше с благороден съпруг ощастливена,
на име Нал – нишадски цар, син на Вирасена.

Отне му брат му всичко в игра на зар с измама. И Нал и Дамаянти от него ден ги няма.

Да идем да ги дирим цар Бима ни разпрати. Жената аз намерих във твоите палати.

Веднага разпознах я по туй, че между двете си вежди има лунка – нишан от боговете.

През пепел, напластена връз дивния ѝ облик, тоз белег пак прозира като луна през облак.

Принудена все още живот да води жалък, тя носи тоя белег – за бъдна радост залог.

Макар че е под дрипи немитото ѝ тяло, като зарито злато не е то погрозняло.

Принцесата по тоя знак божи се познава, тъй както изпод пепел горещата жаравя.

Брихадашва каза:

Сунанда щом дочу го, внезапно със ръка луничката забърса и светна тя така

сред челото измито на дивната жена, че би стъмила даже небесната луна.

Щастливи и огрени от блясъка на знака, прегърнаха се трите и всяка дълго плака.

Промълви най-подире най-старата царица:

– О дивна, ти си щерка на моята сестрица.

В палата на баща ни, цар Судаман, в Дашарна роди се ти със тая лунничка лъчезарна.

Сестра ми взе я Бима, а мене ме отведе мъжът ми Вирабаху, владетелят на Чеди.

От днеска в моята къща теб почест те очаква и твойта власт ще бъде със мойта власт еднаква.

Щастлива Дамаянти, с очи все още пълни със влага, поклони се пред нея и промълви:

– Дори и непозната, не бе ме ти лишила от нищо, а най-главно: от своята закрила.

Тук радости намерих и още по-големи очакват ме, но, майко, от много дълго време

се скитам по земята. Децата ми без мене и без баща си как ли измъчват се, лишени

от бащината строгост и майчината ласка. Щом искаш да ми сториш услуга, дай каляска

да бързам към Видарба. – Върви! – отвърна й честита царицата. Синът ѝ отпусна даже свита

с войници, да я пазят по пътя от беда. Снабдиха я обилно с храна и със вода.

Пристигна Дамаянти в палата видарбийски, посрещната със радост от всичките си близки.

Родителите живи и рожбите си здрави завари и тогава за щастие отпрати

молитви най-покорни, в които боговете

и мъдрите брамини с признателност почете.

Цар Бима пък доказа, че цар не се заклева напразно. Както следва той награди Судева

с хиляда крави, също с владение голямо. Щом съмна, Дамаянти така захвана: – Мамо,

във бащината къща е мило, но и в нея без Нал не ще да мога аз дълго да живея.

Пратете вестоносци да дирят и витязя. Царицата заплака и думичка

не каза.

Жените из двореца и в своите покои захълчаха след нея, възкликвайки: „Горко й!“

Отиде тя при Бима и рече: – Дъщеря ми по своя мъж тъгува. Самичка се пресрами

и каза, че за него все вехне и мечтае. Помоли да разпратим брамини глашатаи.

Събра отново царят почтените брамини и каза им, че всеки ще трябва да замине

да дири Нал. И всеки, преди да се отправи, дойде при Дамаянти, която го настави:

– Където и да спрете по сборища и друми, ще питате за него с едни и същи думи:

„Къде си ти, играчо, с отрязъка от дреха, жена си изоставил в гората без утеха?“

Тя чака те, където тогаз й заповяда, под другия отрязък увива се и страда.

Тя плаче и припада от мъките в несвест. Смили се, покажи се или прати й вест!

Тъй думайте, брамини – да ме пожали царят. Пожарите в гората от вътръ се разгарят.

Съпругът е хранител, бранител на жената. Законите познаваш, а наруши и двата!

Похвално милосърден към другите, уви: към своята съпруга жестокост прояви.

Защо не ми съчувстваш, владетелю пресветъл, когато сам ме учи на тая добродетел?“

Тъй думайте и който откликне се и спре, тогова, о брамини, огледайте добре.

Каквото ви отвърне, подробно запомнете, та после ми кажете, най-мъдри от мъжете.

Какви сте, той не бива дори да предполага. Щом чуйте вест, обратно потегляйте веднага.

Богат ли е, узнайте, или живее в нужда, дали да напечели богатства се подбужда?

След тия нейни думи брамините поеха да дирят Нал, та белки доставят й утеха.

Под градска и под селска, под манастирска стряха къде не спряха? Царя обаче не видяха.

По стъгди и пазари, по сборища и друми повтаряха напевно заучените думи.

ПЕСЕН ОСЕМНАЙСЕТА

Браминът Парнада съобщава на Дамаянти, че е открил Нал.

Дамаянти му праща лъжлива вест, че ще се жени повторно.

Брихадашва каза:

В палата Дамаянти без вести дълго страда, додето най-подире завърна се Парнада.

– Издирвайки мъжа ти, принцесо лъчезарна, попаднах в град Айодхя при царя Ритупарна.

И както ме научи, изпях му твоите думи. Самият цар, а също и множеството чу ме.

Във отговор ни дума не каза царят, нито от хората му някой, макар че упорито

повтарях мойта песен. Но някой си Вахука отвънка ме настигна. Конете гледал тука.

Ръцете му са къси, ездата му изкусна.

На вид е грозен, но умее храна да готви вкусна.

Той настрана ме дръпна. През плач за твоето здраве разпитва ме. А после, въздишайки, добави:

– Жените благородни небето ги зачита;

в беда като изпаднат, сами са си защита.

Не се гневят, когато мъжът ги изоставя – бронирани са с вярност, от ризница по-здрава.

Мъжът ѝ не постъпи като мъжете твърди, но беше без разсъдък. Тя нека се не сърди.

За нея той подири храна, но му отнеха магьосаните птици последната му дреха.

Тя нека не гневи се на своя мъж, задето бе гладен и потънал на мъката в морето.

Това ми каза. Тръгнах, та с радост да те сваря. Сега сама решавай и разкажи на царя.

Тогава Дамаянти заплака и отиде

при майка си, но скрито – слуга да я не види.

Замоли я: – Не бива това да знае тате, а по-добре Судева отново да се прати.

Ако на тебе, мамо, наистина съм мила, баща ми да не знае какво съм наумила.

Судева, най-добрият от мъдрите брамини, доведе мене. Нека за Нал сега замине.

Когато си отдъхна премъдрият Парнада, принцеса Дамаянти му даде за награда

пари и обеща му, че още по-богат подарък ще получи, щом царят на Нишад

се върне тук, защото извършил е услуга голяма да си наиде принцесата съпруга.

Парнада пожела й от днеска не обиди, а радости да среща. И в къщи си отиде.

Повика Дамаянти, задавена от мъка,

при майка си Судева и прати го с поръка

да каже в град Айодхя на царя, че ще има наскоро втора сгледа за шерката на Бима.

– Речи, че се стълпяват царе от всяко племе в палатите на Бима, но вече няма време –

насрочен е за утре годежът й, та царят ще трябва да побърза, да го не изпреварят.

При изгрев Дамаянти ще се сгоди, че Нал го няма толкоз време, навярно е умрял.

Поръката на своята принцеса лъчезарна Судева преповтори пред царя Ритупарна.

ПЕСЕН ДЕВЕТНАЙСЕТА

Цар Ритупарна потегля за Видарба.

Двамата с Варшнея се възхищават от изкуството
на Нал да кара коне.

Брихадашва каза:

Помоли Ритупарна Вахука: – О блажени конярю, вест получих, че утре ще се жени

принцеса Дамаянти повторно във Видарба. Ще трябва да покажеш

конярската си дарба

и там да ме закараш, преди да се разпука зората. Тежки мисли налегнаха Вахука:

„Не може да го стори, освен обезумяла от мъките, които след нашата раздяла

познала е в гората. А може би уловка
е туй, за да се върна. Принцесата е ловка.

Или пък е решила с това да ме накаже
за моя грях и с право – туй малко ми е даже!

Жените по природа са склонни към измени, а тя и много време живяла е без мене.

Но има и дечица. Омъжва се, изглежда, изгубила за мене последната надежда.

Ще видя там каква е – невярна или вярна. За себе си отивам, а не за Ритупарна.“

Така реши Вахука и каза със събрани молитвено почтено пред Ритупарна длани:

– Ще бъде както казваш, о царю мой блажен – ще тръгнем за Видарба, ще стигнем там за ден.

В яхъра заоглежда кои коне да вземе. Упрекваше го царят, че губел много време.

Не бързаше Вахука, а всичките породи, отново и отново оглеждайки, обходи.

Едни с припържен косъм накрая си хареса, огледа ги, потупа и си помисли: – Те са!

Край Синдху са родени, широки имат бърни, макар и слаби, те са за случая кадърни.

Но царят се ядоса и вдигна му голяма гълчава: – Кочияшо, ти готвиш ми измама!

На дълъг път да тръгна с такива кранти кльоци, когато те не чинят в конюшната ми още!

Вахука каза:

Те имат знак на чело, на хълбок по два знака, по три отпред и други отгоре над гръбнака.

Ще стигнат до Видарба. Но кажеш ли, ще взема не тях, а други двойки да вода към ярема.

Ритупарна каза:

Не искам. Ти решавай кой кон да се запряга, зер, казват, занаята от майстора си бяга.

Брихадашва каза:

Четворка добронравни коне и от прочута порода вихрогонска запрегна Нал в хамута.

В каляската си царят с движения припрени се метна и конете подгъваха колени.

Но Нал – ездач над всички ездачи знаменити, веднага укроти ги, щом дръпна им юздите.

До себе си Варшнея той сложи и препусна. Приличаше на полет ездата му изкусна.

От тая скорост царят се смая и уплаши – не беше срещал още такива кочияши.

Почувстваха конете каква ръка ги кара и скачаха чевръсто със вятъра в превара.

От капрата Варшнея следейки го с възхита, за майстора Вахука започна да се пита:

– Коняринът на Индра комай е слязъл тука, великият Матали, в лицето на Вахука?

Или Шалихотра, прочутият ездач

и на породи конски най-първи познавач?

Или е Нал – рушител на столиците вражи? Не е ли Нал? Кой белег това ще ми подсказе?

И двамата са равни в конярската наука – каквото Нал умее, умее и Вахука.

На възраст са еднакви. Цар Нал под тоя лик се крие или друг е, но също тъй велик.

Великите обичат да скитат, заменили предишния си образ посредством висши сили.

Нал е по-едър. Тоя е дребничък. Обаче и този довод може пак нищо да не значи.

Различни са по образ, ала сърцето чувства, че равни са по възраст и равни по изкуства.

Оспорвайки с ума си, с душата си щастлива разбираше Варшнея, че своя цар открива.

Уверен Ритупарна във близката сполука, следеше възхитено ездата на Вахука.

На тоя рядък майстор – не кочияш, а хала, в сърцето си, без думи, изказваше похвала.

ПЕСЕН ДВАЙСЕТА
Цар Ритупарна предава на Нал изкуството да
играе на зар.
Демонът Калиюга напуска тялото на Нал.

Брихадашва каза:

Прелиташе Вахука със своята колесница над хълми и над бездни като голяма птица.

Сред тая бясна скорост, фучаща и свистяща, завика Ритупарна, че му е паднал плаща.

И смятайки, че нейде наблизо на земята е дрехата, с която плещите си намята,

замоли се: – Вахука, поспри за малко време, Варшнея да се върне наметката да вземе.

– Откакто тя се свлече – Вахука отговори, – изменили сме вече пет мили и отгоре,

не можем да се върнем. – Замлъкна Ритупарна. От плод превило клони, дърво край тях се мярна.

– Вахука – рече царят, – макар че за Видарба аз бързам, ще ти кажа каква е мойта дарба.

В броенето съм майстор. Не може никой сам да опознае всичко във тоя свят голям.

Аз зная колко плода и листи сред шумака се крият тук например, в дървото вибхитака.

На тия двата клона – две хиляди и сто без пет. А пък листата плюс ей това листо

са петдесет милиона. От вятър ли, от що ли, сто плода и един нападали са доле.

Дизгините опъна Вахука и накара

да спрат конете. – Царю, не ми се хваща вяра.

Ще слеза да отрежа дървото вибхитака, проверка да направя. А пътят ще почака.

Че вярно ли си сметнал, невярно ли, не знам – пред теб ще го отрежа и листите му сам

и плодовите също ще преброя. Тогава във твоите думи никой не ще се усъмнява.

– Ти луд ли си! – извика му царят. – Няма време.

– Минутка само, царю, това ще ми отнеме.

Ако ли много бързаш, тогава знай, че този е пътят към Видарба. Варшнея да те вози.

– Недей така, Вахука – замоли се изплашен цар Ритупарна. – Няма друг никой кочияшин

да може да оправи конете ти стремглави.

С теб искам да пътувам, затуй недей ме бави.

Каквото пожелаеш, изпълнил бих на всяка цена, но до Видарба да стигнем преди мрака.

– Желая да узная на плодовете броя. Е, царю, изпълнявай сега молбата моя.

– Добре – отвърна царят с усилие голямо, – преброй ги, но не всички, вземи два клона само.

Вахука, без да чака, бе слязъл долу вече и двата плодни клона със ножа си отсече.

Прочете плодовете и ахна поразен:

– Да, царю, те са толкоз. Я научи и мен на туй изкуство рядко. Друг никой на земята не може толкоз бързо и правилно да смята.

Замоли му се царят конете да подкара

и рече: – Аз съм майстор на сметките и зара.

Вахука каза: – Царю, това изкуство дай ми, от мен вземи в замяна ездаческите тайни.

Сега за Ритупарна конярската наука

бе важна и отвърна: – Съгласен съм, Вахука.

Изкуството на зара предавам ти. В замяна предай ми своите тайни, та пръв ездач да стана.

Щом всеки своята дарба смени за дарба нова, от Наловото тяло, повърщайки отрова,

изскочи Калиюга, чиито тъмни сили го бяха от разсъдък и от жена лишили.

До днес на Нал в душата живял под форма друга, предишния си образ възвърна Калиюга.

Нишадският владетел възпламна и понечи проклетие да каже, но демонът му рече,

треперещ от уплаха: – Помилвай ме и слава от мене ще получиш, каквато подобава.

Царица Дамаянти мен вече ме прокле, когато я напусна. И оттогава зле

аз страдам вътре в тебе, горен от оногова цар змийски Каркотака с най-черната отрова.

Послушай ме, смили се над мене и тогава беда не ще постига тоз, който те прославя.

Покорен съм изцяло сега на твоята воля, пред тебе коленича, за милост ти се моля.

Сдържа гнева си царят и демонът не чака повече, а се метна на клоните в шумака,

макар че бе невидим за чуждите очи. От злата му магия щом Нал се облекчи,

препълнена от радост душата си усети, поводитите опъна и викна на конете.

А злият Калиюга, притулен сред листака, трепереше, сквернейки дървото вибхитака.

Конете полетяха, опъвайки юздите, оставяйки надире и пътя, и бедите.

Нал тръгна към Видарба, към своята съпруга, а в своя дом се върна обратно Калиюга.

Тъй свърши своите мъки нишадецът велик. Оставаше да върне предишния си лик.

ПЕСЕН ДВАЙСЕТ И ПЪРВА

Ритупарна, Варшнея и Вахука пристигат в
Кундина.

Дамаянти е отчаяна, че Нал не е между тях.

Брихадашва каза:

На Бима съобщиха, преди да се стъми, че иде Ритупарна към техните земи.

Цар Бима разреши му да влезе в град Кундина. И екна гръмък тропот навред, където мина.

На Нал конете чуха тоз екот и щастливи в оборите на Бима развяха диви гриви.

Принцеса Дамаянти и тя с надежди смътни заслуша се как глухо, подобно Облак тътне

далечна колесница и рече: „Управлява цар Нал конете както в годините на слава.

Познавам тоя грохот.“ По дворецовите кули накацали пауни закряха, дочули

настъпващия гърмол. Конете по коневързи зацвилиха за поздрав на братята си бързи.

И слонове мучаха. Не бе ревът им бесен, а радостна възбуда, като при гръм небесен.

Тъй каза Дамаянти: – Ах, тоя тропот, дето земята ни изпълни, изпълва ми сърцето.

Пристига колесница, цар Нал се връща с нея. Не е ли той, тогава аз няма да живея.

Не падна ли и днеска в прегръдката могъща, тогава по-добре е смъртта да ме прегръща.

Ако го няма в тая каляска гръмогласна,
сред пламъците златни аз златна ще проблясна.

Ако и днес отново не дойде той, подобен
на слон в страстта си жарка, мен хлад ме чака гробен.

Обидите забравих. Не само лоша хула – дори случаен упрек не съм от него чула.

Съпруг изцяло предан на своята съпруга,
цар Нал дори и тайно не се е срещал с друга.

В раздяла денонощно за доблестния Нал сърцето ми се къса и гасне сред печал.

Редейки тия думи, отчаяна и бледа,
на покрива отиде – дано да го съгледа.

Спря в двора на палата каляската. От нея се спусна Ритупарна с Вахука и Варшнея.

Двамината коняри развързаха хамути – да идат да отдъхнат конете им прочути.

Закрачи Ритупарна към силния цар Бима. Отдаде му цар Бима честта необходима.

Но вътрешно ума му тревожеха въпроси, че гостът непоканен едва ли радост носи.

– Добре дошъл – му рече, – какво така тъдява? Не знаеше, че той е дошъл да се го дява.

Бе умен Ритупарна и щом като обшари за миг с очи и нийде не зърна годечари,

ни признаци на сгледа: свидетели-брамини, намисли да укрие същинските причини.

– Дойдох да те приветствам – с поклон на Бима рече. Усмиваше се

Бима: „От толкова далече

за тая цел едва ли е скачал двеста мили. За друго тия гости при мен са се явили.

Съвсем е съчинена и маловажна тая причина. Но коя е същинската, не зная.

Ще стане ясно после“. И той помоли госта:

– Иди да си починеш, че път си минал доста.

Доволен Ритупарна от почести такива, отведен от придворни, отиде да почива.

Двамината коняри прибраха във сарая каляската. Конете нахрани Нал. На края

на капрата, на своята седалка, уморен приседна да отдъхне след тоя дълъг ден.

Зла мъка пак сърцето на Дамаянти парна, щом зърна тя Вахука, Варшнея, Ритупарна.

И мислеше: „Галопът гръмлив не бе измама – тъй само Нал препуска, а ето че го няма.

А може би конярят Варшнея е успял така да овладее изкуството на Нал.

Или пък Ритупарна самият надарен е

с дара на Нал, та язди с подобно гърмолене.“

Направи знак да дойде слугинята Кешини – най-вярната и умна от всичките слугини.

ПЕСЕН ДВАЙСЕТ И ВТОРА

Кешини разпитва Вахука. Дамаянти се уверява, че това е Нал.

Дамаянти каза:

В обора слез, Кешини, разпитай там коняра с ръцете къси, който каляската докара.

Какъв е, откъде е, аз искам да узная. Учтива и любезна бъди по обичая.

Не е ли Нал конярят? Сърцето ми с наслада подсказва, че така е. Словата на Парнада

случайно повтори му. Каквото отговори, до дума да запомниш и беж обратно горе!

Брихадашва каза:

Кешини заговори с Вахука под навеса. Отгоре ги следеше красивата принцеса.

Кешини каза:

Добре дошъл, почтени. Бъди наш мирен гост. Принцеса Дамаянти задава ти въпрос:

кога от вашто царство потеглихте насам? Защо дойдохте тука? Кажете ми да й предам.

Вахука каза:

Един брамин пристигна в кошалската държава с вестта, че Дамаянти повторно се годява

и сгледата е утре. Тогава царят наш препусна към Видарба, аз бях му кочияш.

Кешини каза:

Коняр си. Оня цар е. А кой е този трети? А ти кога постъпи да гледаш там конете?

Вахука каза:

За третия ли питаш? Варшнея – бил коняр на цар Нал в Нишад, а после дошъл при Ритупарна.

И аз съм там конярин. С ездата си изкусна прочут съм и с това, че храна приготвям вкусна.

Кешини каза:

Не знае ли Варшнея цар Нал къде се скита? Не ти ли каза нещо? А ти не го ли пита?

Вахука каза:

Откарал той в Кундина дечицата на Нал и нищо друго вече за царя не узнал.

И няма да узнае – светът не го познава, защото други образ той носи оттогава.

Безсмъртните го виждат и може би жена му по признаците тайни, на нея видни само.

Брихадашва каза:

Кешини го попита: – А помниш ли напева и думите, които повтаряше Судава:

„Къде си ти, играчо, с отрязъка от дреха, жена си изоставил в гората без утеха?

Тя чака те, където тогаз й заповяда, под другия отрязък увива се и страда.

Тя плаче и припада от мъките в несвест. Смили се, покажи се или

прати й вест!“

Тъй пееше браминът. Спомни си как посрещна ти неговите думи.
Принцесата безгрешна,

конярино Вахука, сега те умолява
да кажеш пак, каквото изрекъл си тогава.

С напева на Судева прислужницата блага разкъса му сърцето, наля
очите с влага.

Но мъката надмогна и тъжно зареди през сълзи туй, което бе казал
и преди:

„Жените благородни небето ги зачита – в беда като изпаднат, сами
са си защита.

Не се гневят, когато мъжът ги изоставя – бронирани са с вярност,
от ризница по-здрава.

Мъжът й не постъпи като мъжете твърди, но беше без разсъдък. Тя
нека се не сърди.

За нея той подири храна, но му отнеха магьосаните птици послед-
ната му дреха.

Той грешен е към нея, но бе непоносимо теглото му тогава. Тя нека
опрости му.“

Говорейки отново за своята беда,
не се съдържа накрая и силно зариди.

Оставяйки коняря така в неутешими ридания, обратно завърна се
Кешини.

ПЕСЕН ДВАЙСЕТ И ТРЕТА

Дамаянти изпитва Нал чрез слугинята. Среца на
Нал с децата му.

Брихадашва каза:

Царица Дамаянти задави се от мъка, че Нал е кочияшът, чиято
късоръка

снага е тъй противна. Слугинята настави да гледа мълчаливо какво
Вахука прави.

– Особено се вглеждай шетнята му спори ли – дали не му помагат
необясними сили.

Ще почне той да готви. Поиска ли жарави, ти откажи му. Също во-
да недей му дава.

Следи какво ще стори, но вниквай главно – как. И тичай, щом съгледаш необичаен знак.

Кешини проследи го. Запомни тя кои са особените знаци и точно ги описа

на своята господарка. Твърдеше, че не може това да са човешки черти, а само божи.

Кешини каза:

Повярвай ми, княгиньо, не е било отвека стихииите да бъдат покорни на човека.

Под нисък праг не свежда глава той, а веднага нагоре към тавана самин се вдига прага.

По заповед на Бима занесохме му ние месо за Ритупарна. Пое да го измие,

но делвите му – празни. Тогава чудо стори – погледна ги и те се напълниха догоре.

И с таз вода месото изми, а след това към слънчев лъч протегна изсъхнала трева

и тя самичка пламна. От новото му чудо потресена, принцесо, насам изтичах лудо.

И с други странни свойства учуди ме конярят – той въглените пипа, а те не го обгарят.

По негов знак водата прелива или спада. И още чуй, принцесо, с какво ме изненада:

наведе се Вахука и суха роза взе, захвърлена отдавна под хорските нозе.

Погали я и жива тя блесна с цвят отворен, по-свежа от ония, които са на корен.

Брихадашва каза:

Принцеса Дамаянти веднага се досети,

че всички тия свойства цар Нал от боговете

за сватбен дар получи и днес ѝ се открива. – Отивай пак при тая маймуна немарлива –

промълви тя отново в сълзи неудържими, – от гозбата му скришом парченце донеси ми.

Послуша я Кешини, слугинята кадърна – издебнала готвача, с парче месо се върна.

Царица Дамаянти опита го и рухна, познала майсторлъка на Наловата кухня.

Когато посъвзе се, повика тя децата, изми им най-грижливо ръцете

и лицата

и прати ги с Кешини да идат при баща си. Стъписа се Вахука, щом зърна ги. – Позна си

дечицата и лудо насреща им се втурна. Прегърна ги и дълго рида от мъка бурна.

Когато се досети, че сигурно това е учудило Кешини, реши да оправдае

постъпката си странна и рече: – Моите в къщи на тези две приличат, като близнаци същи.

А ти захвана често да идваш към обора, иди си, че ще почнат да бърбят лоши хора.

ПЕСЕН ДВАЙСЕТ И ЧЕТВЪРТА

Дамаянти се среща с Нал и той възвръща истинския си образ.

Брихадашва каза:

Слугинята разказа каква тъга дълбока

при срещата с децата смути Нал Пуняшлока

Товава Дамаянти при майка си я прати: „Изпитах аз Вахука чрез белези познати

и виждам, че под него цар Нал се крие, мамо. Все още ме съмнява осанката му само.

Пусни ме да го видя, в лице да го изпитам – по заповед на царя или от него скритом.“

От своята царица изслуша Бима тези молби и на Вахука той позволи да влезе.

Когато съгласи се след майка ѝ баща ѝ, принцесата повика коняря в своите стаи.

Щом зърна я внезапно след толкова раздяла, горчиво Нал заплака от мъка наболяла.

И Дамаянти хлипна, разтърсена от скръб, видяла колко страда сега мъжът ѝ скъп.

В остатъка от дреха, несресана, немита, обрекла се на вярност, принцесата попита:

– Ти чул ли си, Вахука, за цар, спечелил слава на праведник, а своята съпруга изоставя

заспала сред гората. Кой други би можал подобен грях да стори освен единствен – Нал?

С какво ли, без да искам, не съм му угодила, та той ме изостави в гората без закрила?

Отхвърлих боговете, деца родих му здрави, обичах го, бях вярна. Защо ме изостави?

„Ще бъда с теб“ – закле се над огъня, но тази свещена своя клетва забрави, не опази.

Принцеса Дамаянти говореше, обляна
с поток солени сълзи за сол на своята рана.

Утайвани с години, те рукохна сега. Промълви Нал, затрогнат от нейната тъга:

– Не съм виновен. Злото не сторих аз, а друга необорима сила, на име Калиюга.

Когато тоя демон в горите ни пропъди,
и дхармата не спазих, ти него пък осъди –
тъгуваща за мене, отчаяна прокле го. Проклятието твое, проникнало у него,

изгаряше го с огън. И най-подир от мен чрез воля и чрез подвиг той беше победен.

И свършват наште мъки. Свободен съм, съпруго. Дошъл съм да те взема, а не за нещо друго.

Но питам се коя ли жена без лоша слава законен мъж оставя, за друг да се го дява?

Разхождат се и петят брамините блажени: „Принцеса Дамаянти повторно ще се жени.

Съпруг ще си избира, какъвто ѝ прилича.“ Дочу ги Ритупарна, побърза да дотича.

Изслуша Дамаянти тез упреци с уплаха, събра в молитва длани, които затрептяха:

– Недей ме укорява, о царю мой, в измяна – нали харесах тебе, макар от бог избрана.

Брамините разпратих по всичките посоки да дирят тебе с тия от мен стъкмени шлоки.

Премъдрият Парнада в кошалската държава при царя Ритупарна намери те тогава.

Изпя ти моите думи и ти му отговори. Прибягнах аз към хитрост, понеже знам, че втори

конярин боговете след теб не са дарили да може да измине до залез

двеста мили.

И падам ти в нозете, готова да те срещна, в делата си до днеска и в мислите безгрешна.

Блуждаещият вятър да лъхне с грозна сила – дъха ми да издуха, ако съм съгрешила.

Сияещото слънце да пекне с грозна сила – дъхът ми да изсъхне, ако съм съгрешила.

Луната-очевидка, навред обиколила,
с лъчи да ме погуби, ако съм съгрешила.

Това са трите бога, крепящи трите свята. Да ме напуснат или докажат, че съм свята.

И вятърът протътна от висината синя:

– Не е грешила, царю, красивата царкиня.

Опази три години тя своята добродетел като имане. Всеки от нас ѝ е свидетел.

И хитростта измисли, че търси нов съпруг, защото ти единствен за ден ще стигнеш тук.

Недей да се съмняваш, а събери се с нея. Прелитайки край царя, тъй вятърът повея.

Откнаха тимпани и с цвете подир цвете обсипваха ги нежно отгоре боговете.

Владетелят нишадски откри в това проява на висшия свидетел и спря да се съмнява.

С дара на Каркотака – възшебно наметало – възвърна своите стари черти, лице и тяло.

Принцесата, шом зърна сияйния му лик, затича се към него и го прегърна с вик.

И Нал прегърна нея, и рожбите си с ласка. Осанката му стройна пак царствено забляска.

Опряла му главата на своите гърди, жената бе готова цял век да преседи.

Стоеше Нал, прегърнал принцесата честита, във знак на вяроност още невчесана, немита.

А старата царица изтича при цар Бима и всичко му разправи, зарадвана за трима.

– Самички нека тая щастлива нощ прекарат, при мен кажи им утре да дойдат – рече царят.

Додето се усетят, нощта бе отлетяла във разкази взаимни от тяхната раздяла.

И радваха се дълго така един на друг събраните отново съпруга и съпруг.

След четири години раздяла най-накрая Нал вкусваше доволен наслади като в рая.

И Дамаянти също изпълни се със сила като земя, след суша жадуван дъжд попила.

Мъжа си щом намери, умората ѝ мина и весела засвети подобно месечина.

ПЕСЕН ДВАЙСЕТ И ПЕТА Тържество във Видарба.

Ритупарна получава от Нал изкуството да кара коне и си заминава за Айодхя.

Брихадашва каза:

След тази нощ, която бе по-незабравима дори от първа брачна, застанаха пред Бима.

Смирено коленичи цар Нал пред своя тъст. В поклон и Дамаянти прекърши тънък кръст.

Ликуваше цар Бима и като син почете нишадския владетел, най-славен от мъжете.

И щерка си похвали за рядката ѝ вярност. Цар Нал според закона отвърна с благодарност.

Отвън ечаха песни – народът бе узнал и тичаше на гъсти тълпи да види Нал.

Зарадваният Бима града с венци накити. И улиците бяха като за цар измити.

Цветя навред валяха – над божите олтари, над хижи и палати, над млади и над стари.

Научи Ритупарна за своя кочияшин. Зарадван го потърси, но малко и уплашен.

За прошка го замоли, но Нал успокои го, че той не се е чувствал дори за миг под иго.

Тъй каза Ритупарна: – Нишадецо, блазе ти, след дългата раздяла ви сбраха боговете.

Не съм ли те обидил, когато непознат живееше, о царю, в кошалския палат?

Ако ли без да искам към твоя сан и име тогава съгрешил съм, днес моля те, прости ме.

Нал каза:

С обида ни най-малка не си ме наранил, но даже и да беше, аз бих ти я простила.

Приятели сме. Нека това да продължава за щастие на мойта и твоята държава.

О царю Ритупарна, макар и чужденец,
при теб живях доволен като във свой дворец.

У мен остава още, о най-добър раджа, ездаческата дарба, която ти дължа.

Брихадашва каза:

И своето изкуство нишадецът му даде. Прие го Ритупарна със нужните обряди.

В каляската си седна. Ръката му изкусна поводитите опъна и той на път препусна.

Тъй царят Ритупарна за своя град замина. Нал също не остана за дълго в град Кундина.

ПЕСЕН ДВАЙСЕТ И ШЕСТА

Нал спечелва играта срещу Пушкара и си възвръща царството.

Брихадашва каза:

Замина от Видарба цар Нал след месец време, сбогувайки се с Бима чрез почести големи.

От него колесница той взе великолепна
и шестстотин войника. Под тях земята трепна
и под шестнайсет слона и петдесет жребца.

В Нишад пристигна гневен и втурна се в двореца.

Яви се при Пушкара – коварния си брат – и рече: – Да играем! Отново съм богат.

Залагам Дамаянти, каляска и коне. Ти царството залагай, което ми отне.

Отново ще играем, решил съм и съм твърд. Откажеш ли, отива един от нас на смърт.

Макар че и по право не можеш ме прогони, освен ако престъпиш

свещените закони.

Че царство се възвръща на всякаква цена – така е повелено от стари времена.

Решавай незабавно – двубоят или заръг на теб или на мене печалба да докарат.

Един ще си постигне целта. Да видим кой. Игра на зар избирай или стрела за бой.

С презрителна усмивка отвърна му Пушкара, уверен, че го чака и днес успех при зара:

– Добре, че си намерил пари да туриш залог, та Дамаянти няма живот да влачи жалък.

Сред твоите богатства, нишадецо, живях, отравян всекидневно, че тя не е сред тях.

Но ти си имал грижа и сам ми я докара до мен да седне, както до Индра бог апсара.

Омръзнали ми бяха дребнавите играчи. Самата Дамаянти ще взема днес обаче

и туй ще ме зарадва, че чакам я отколе. Подскочи с меча царят, готов да го заколи.

С усилие голямо възпря ръката гневна, погледна го с червени очи и тъй му ревна:

– Млъкни! Ще пееш друго, когато хвърлим зара. И почна се играта на Нал срещу Пушкара.

И в първите минути Нал удържа победа. Възвърна своето царство и брата си изгледа

с насмешка: – Е, Пушкара, аз царството владее. За Дамаянти нещо ще кажеш ли? Към нея

не смей дори да гледаш – съдба те чака друга: от днес те зачислявам към нейната прислуга.

Не беше победител ти впрочем и преди – не ти, а Калиюга тогаз ме победи.

Ний братя сме, а тоя зъл демон раздели ни. Затуй не те наказвам – живеј до сто години.

Обичал съм те, брате, и днес ти връщам цял и непокътнат твоя наследствен царски дял.

И нека не засенчат от днеска, брате мили, приятелството наше дори и злите сили.

Тъј Нал великодушен, забравяйки обиди, прегърна го по братски и пусна да си иде.

Очаквал гневни думи, а не успокоени, затрогнат бе Пушкара и падна на колени:

– Даряваш ми живота и даваш ми прият, живея, мой царю, дълго и все бъди прочут!

На гости месец време при брата си прекара и после с цяла свита отпрати се Пушкара

и с цялата си челяд към своите места. От радост като слънце ликът му заблестя.

Великият и славен владетел на Нишад излезе да обходи възврънтия град.

Където се явеше, вселяваше утеха. Зарадвани, тълпите приветствия подеха.

И главният съветник, наведен пред витязя, от името на всички обеща им изказа:

– Щастливи сме да служим, о слънце на царете, на тебе, както служат на Индра боговете.

ПЕСЕН ДВАЙСЕТ И СЕДМА Поука от историята на Нал.

Брихадашва каза:

Празнуваше народът, а царят през туй време с войска голяма тръгна царицата да вземе.

Почитаният Бима тържествено изпрати царица Дамаянти от своите палати.

Нишадецът на трона, отново завладян, блаженствуваше както бог Индра във Нандан.

В отплата боговете той щедро надари. Когато се завърнеш, и ти така стори!

Помни, че всичко стори хазартната полуда, в която Нал изпадна. Но даже и в прокуда

надежда не загуби, а беше търпелив и ето че дочака да стане пак щастлив.

Освен това, самотен той скиташе в гората, а ти не си самичък – съпруга имаш, братя.

Навсякъде край тебе живеят и брамини – пред злото не унивай, а знай, че ще отmine.

Житейската превратност не бива да те плаши, а слушай и предавай

сказанието наше

за мъдрия владетел и вярната съпруга – душите то предпазва от злия Калиюга.

И разбери, човече, че няма вечна вещ – бъди готов без алчност да вземеш и дадеш.

Сега, като изслуша свещената поема, униние не бива, ни гняв да те обзема.

Дори когато страдаш под недобри звезди, с търпение очаквай свой час и победи!

Онез, които слушат или пък те самите поемата разказват, избягват от бедите.

Желанията техни съдбата изпълнява
и всеки на земята въздава им прослава...

Книга трета (Горска), гл. 52–78

МОРАЛНО-ФИЛОСОФСКИ ФРАГМЕНТИ

ЗА ДУШЕВНОТО РАВНОВЕСИЕ

Яти каза:

Какво са греховете, та с тях човек пропада? Не се укриват в бездна, но водят те към ада.

Добрият, ако следва каквото върши злият, характера си губи – погубва се самият.

На времето си, брате, безкрайно бях богат. Не мога да си върна богатството назад,

каквото и да сторя, макар че ми се иска. Дали е твоята каста висока или ниска,

на власт ли си, о брате, или подвластен ти си напълно от съдбата животът ти зависи.

Когато си достигнал до някое стъпало, недей да му отдаваш душата си всецяло.

Не са ръцете твои, които движат хода на щастието твое или пък на народа.

Мъдрецът проумява: съдбата всемогъща живота направлява или го преобръща.

До тая мисъл който достигнал е, томува е ясно, че не бива в немилост да тъгува,

тъй както и при милост премного да се радва, защото тя, съдбата, за всичко точи брадва.

Затуй съм безразличен към всяко рязко чувство, но от това в душата съвсем не ми е пусто.

А зная при опасност какво да правя, брате. Не ме обезумяват житейските обрати.

Не се раздира вече сърцето ми от мъка, че трябва да постъпвам по божия поръка,

каквато небесата са предопределили,

и аз да я променям не са ми дали сили.

Животните, които в гората диво вият, подземните, които пръстта с муцуни рият,

и червеи и риби, и птици и влечуги, тревите и горите, и всички живи други

подвижни твари или растения на корен завършват своя долен живот, минават в горен

живот: на небесата, когато дойде време, съдбата всемогъща обратно да ги вземе.

Не бива да се страда, о брате мой, Ащака, когато знаем колко нетрайна бива. всяка

човешка радост, както и всяка наша скръб. Не страдам, а обръщам на всички мъки гръб.

Дори и да не мога аз да ги пренебрегна, то мога да откажа под гнета им да легна...

Книга първа (Адипарва), гл. 84

ЗА ПРИЯТЕЛСТВОТО НА ЦАРЕТЕ

Вейшампаян каза:

Синът на Бхарадваджа дойде при цар Друзада, но царят го посрещна с нескривана досада.

Браминът се учуди: „Не ме ли помниш, царю? Нима е мъртво вече приятелството старо?“

Друзада каза:

Умът ти, о брамине, не е май съвършен, а липсва му и опит, щом идваш ти при мен

натрапчиво и думаш, че бил си ми приятел. Ни някой те е викал, ни някой те е пратил.

Царете не поддържат приятелство с мъже безвестни като тебе – от кол и от въже,

лишени от богатство, лишени от сполука. Нима не се досети, че ти не си за тука?

Брамине, остаряхме със теб полека-лека. Приятелството също старее със човека.

На времето били сме другари, но защо? Защото бе изгодно за теб и мене то.

Другарство вечно няма – ту слагат му окови страстта и интересът, ту завистта го трови.

Недей да дириш в бивши приятелства опора. Създай си нова дружба, но с хора – твоя пора.

Нима е богаташът другар на сиромаша, героят – на човека,

треперещ от уплаха?

Недей да дириш бивше другарство, бивши друже. Едва ли то за нещо сега ще ти послужи.

От друга каста ти си, затуй недей очаква, че почитта към тебе ще бъде пак еднаква,

тъй както в старо време, когато бяхме равни. Не могат хора славни да бъдат на безславни

другари, също както не могат сити с гладни. Предишното другарство безследно ще пропадне.

Не го търси. И жрецът, по-умният, не може с по-прост да другарува, а все жреци са божи.

И воинът еднакво не е другар на воин, а воин с колесница се смята по-достоеен

от другите, които сражават се пеша. Къде те е повела наивната душа

в палатите да дириш приятеля си стар?

Не може цар да има приятелство с не цар...

Книга първа (Адипарва), гл. 122

ЗА СЛОЖНОСТТА НА ЗАКОНИТЕ

Улупи каза:

Когато те съгледах, срази ме Камадева. Смили се, момко хубав, над влюбената дева.

Наричам се Улупи. Измъчвана от бога на любовта, заставам пред тебе в изнемога

и моля те, о сине на Кунти: обладай ме. Самотна съм. Утеха в страданието дай ми.

Арджуна каза:

Не знаеш, о русалко, о хубавице мила, че царствена повеля на мен е отредила

въздържане за цели дванадесет години. Закон е туй за мене, додето срокът мине.

Бих искал да изпълня молбата ти, русалко, но аз не съм излъгвал дори за нещо малко,

та камо ли закона да взема да престъпя. Кажете дали ще мога така да сторя, скъпа,

че тебе да зарадвам, но туй да не събаря ни даже да подронва законите на царя?

Улупи каза:

Потомъко на Панду, и аз, и всички люде отдавна знаем кой си и кой те тук прокуди.

Да бъдеш целомъдрен дванадесет години – с туй брат ти Юдишира наказа те, о сине

на Кунти, затова че си влязъл ненадейно при брат и при съпруга, когато те семейно

били уединени. А бяхте се заклели,

че който туй извърши, изгнаник ще е цели

дванадесет години. И с право те прогони мощта неумолима на клетви и закони.

Но няма да пострада от сливането наше законът, о пандава, това да те не плаши.

Защото към закона от памтивека спада дългът да се помага на оня, който страда.

За помощ аз те моля, самотната русалка, и ти според закона помагаш на страдалка.

А даже и донейде законът да пострада,

ще бъдеш пак достоен за прошка и награда,

защото ще възвърнеш живота ми, Арджуна: отхвърлена от тебе, смъртта си ще целуна.

Целувай, обладавай снагата, обладана

от твойта хубост, момко. Къде ли ще се дяна,

отблъснеш ли ме? – Мъртва простирам се тогава. А знаеш, че законът най-първо повелява

човекът да спасява живота на човека. Спаси ме, избави ме от явна гибел. Нека

законът да намери в ръцете ти на мъж закрилника си, както било е неведнъж.

Помагал си на скръбни, помагал си на бедни, на всеки, който само печално те погледне.

И аз сега прибягвам към твоята защита: закрилнико мъжествен, стори и мен честита.

Вейшампаян каза:

Арджуна беше трогнат от сълзите и стона. Изпълни й молбата, почитайки закона...

Книга първа (Адипарва), гл. 206

РАЗКАЗ ЗА САМОЖЕРТВАТА

Браминът каза:

Позор на тоя земен живот. Не ми се свида. Безсмислен, безполезен,
и с мъки и с обиди

препълнен е. Зависи от другите. Душата безсилна е да бъде възви-
шена и свята.

Не може да се служи на ценностите божи: любов, закон и полза. А
щом като не може

човекът да им служи, откъсва се от тях, което пък се счита нещас-
тие и грях.

Беда е да си беден. Но таз беда нараства с растежа постепенен на
твоите богатства.

Беда е да жадуваш да станеш по-богат, а щом забогатееш, бедата
става ад.

Ако след туй загубиш богатството си, пак нещастен си, че ставаш
за втори път бедняк.

Смъртта пред мене зее. Не виждам средство друго оттук да се из-
мъкнем с децата, о съпруго.

Така съм настоявал, дошъл ти бях до гуша с молби да се изселим,
но ти не ме послуша.

Не щеше да напуснеш баща и майка мили. Къде са те? В земята от-
давна са изгнили.

Сега заради твоите починали роднини

ще трябва всичко живо в дома ни да загине.

Погуби ме, съпруго, но като звяр не мога сега да те оставя, понеже
бе от бога

за мене отредена да бъдеш майка втора, приятел да ми бъдеш и в
мъките опора.

Ти беше благонравна, децата ми отгледа. Нима, за да избягам сега
от людоеда,

ще взема да напусна и шерка си невръстна. Дарил съм й живота,
нима ще го прекъсна,

когато той е залог за мястото ми в рая? Макар и да е чудно, мъже
такива зная,

които по заблуда си мислят, че бащата сина си по-обича, по-малко – дъщерята.

За мене тия чувства еднакви са и двете. На тяхната основа крепят се световете.

Не мога да пожертвам ни тебе, нито нея. И себе си не мога. Не смятай, че не смея

да ида при ламята и да ѝ кажа: „Яж!“ Не ме е страх за мене, а за живота ваш.

И вие ще умрете без вашия стопанин

във дом, от мъж нехранен, във дом, от мъж небранен.

И мен, и мойта челяд съдбата в примка хвана. Не можем да излезем навънка от капана.

А всички да умреме ще бъде най-добре, та с нас и нашта мъка, о боже, да умре.

Жената каза:

Защо ревеш, брамине, като невеж, когато отдавна си постигнал познанието свято?

Умираме. Такива са хорските съдби. За нещо неизбежно защо да се скърби?

Ти имаш дом, съпруга и син, и дъщеря. Към всички ли съдбата била е тъй добра?

Децата и дома ни ще има кой да гледа. Отивам аз да стана храна на людоеда.

Защото за жените законът вечен смята, че даже и когато напускаме земята,

сме длъжни да направим добро на своя мъж. Приемам да загина, а ти юздите дръж

на къщната сполука. Такава смърт ми дава на оня свят блаженство, на тоя свят прослава.

Извърших туй, което се искаше от мен: родих момче и щерка. Дългът ми е платен.

Самичка на децата не мога аз да дам каквото още трябва. Ти можеш туй и сам.

Без тебе от живота ще бъдем сломенни, бедите ще връхлитат дечицата и мене.

Вдовица и сирота, не знам дали ще мога след тебе да живея във добродетел строга.

Без тебе как ще мога да браня дъщеря ни, когато я задирят момчета обиграни,

когато се домогват към нея цели орди женихи, недостойни за нея,
ала горди?

Тъй както върху мърша събира се орлякът от гладни лешояди, така
мъжете чакат

да може да остане съпругата без мъж
и стръвно върху нея се струпват изведнъж.

Ще почнат да излагат пред мен съблазни разни. Ще мога ли да
плюя на всичките съблазни?

Едничката ни щерка какви беди я чакат – не мога я омъжи без зест-
ра и без накит.

Момичето не може отиде под венчило. Момчето ни ще расне, ду-
шата си вгорчило

от хорските обиди. И как ще се възпита на висша добродетел без
бащина защита?

Към щерка ни ще плъзнат лъжци и дармоеди, тъй както долни кас-
ти да слушат мъдри веди

домогват се неспирно. И кой ще ми я брани? Насила ще я грабнат,
тъй както ято врани

задига, без да пита, от жертвените клади приготвеното масло за бо-
жите обряди.

От болка, че синът ни по-друг ще е от тебе, че щерката ни някой не-
годник ще обсеби,

безспорно ще загине, съпруге мой, брамине. И всяко от децата без
мене ще загине,

тъй както дребни рибки в пресъхваща вода. И трима ни без тебе
очаква ни беда.

Затуй недей се жертва. Това на мен се пада. Без друго за жената
най-висшата награда

е първа да замине отвъд при боговете, а не да доживява сама при
синовете.

Живота ще напусна и близките сихора, защото по закона съм длъж-
на да го сторя:

не зная за жената закон по-важен друг от тоя – да угажда всецяло
на съпруг,

И тая ни повеля по-висша е и строга
от пости, от молитви, от дарове пред бога.

Когато се пожертва законната съпруга, извършва на мъжа си и на
рода услуга.

Отколе и със право от мъдрите се смята: потомството, имота,

другарите, жената

при бедствени минути са средство за избава. Мъжът в едно семейство е, който продължава

рода и превъзхожда по своите права останалите. Мъдри светци твърдят това.

Умра ли, ще изпълниш чрез мен дълга си висш и себе си, о мъжо, с децата ще спасиш.

Жена не се убива. В законите нали това е забранено. Над мен ще се смили

навярно людоедът – и той закона гледа. Затуй, съпрузе, мене прати при людоеда.

Изпитах аз напълно житейските наслади:

света дарих с потомство. Прииждат хора млади,

започвам да старея. След мен вземи си друга. И твоят дълг върховен чрез новата съпруга

ще бъде пак изпълнен. Защото за мъжете не е греховно с нова жена да се сберете.

Напротив, за жената е грешно, о блажени, след първото венчило повторно да се жени.

Послушай ме, съпрузе, и знай, че ще спечелят чрез мойта смърт родът ти и цялата ти челяд.

Вейшампаян каза:

При тия думи двама прегърнаха се с тиха печал и сълзи едри лицата им измиха.

Момичето дотича, сломено от скръбта им. „Недейте плака, мили. Закона всички знаем.

Децата за какво са? Законът повелява потомството да носи на своя род избава

от мъки в трудно време. Туй време е дошло. Чрез мен се избавете от зиналото зло

чудовище. При него без жал ме изпратете. Спасители от ада наричат синовете,

защото те спасяват на тоя свят и она предците си. Това е указано в закона.

Но прадедите също ламтят да ги дари освен с мъже съдбата и с много дъщери.

Аз искам да зарадвам предците беловласи, спасявайки с охота живота на баща си.

Без него ще загине невръстният ми брат. Без брат ми кой ще прави

свещения обряд

с храна за прадедите. Това ще е обида за тях. И аз самата от скръб ще си отида,

останала без майка, без братче и без теб. Чрез мене избави се от оня звяр свиреп,

и брат ми ще живее, и майка ми, и ти, и жертвената пища не ще се прекрати.

Синът с бащата редом глава е на рода, жената е приятел, а щерката – беда.

От себе си бедата, о татко, отмахни. Какво са без закрилник самотните жени?

Сама ще скитам после нещастна и сирота, а иначе на всички спасила бих живота.

Пожертвай ме покорно. Това за нас самите е нужно, за закона, дълга и прадедите.

За тебе и за мене дойде разделно време. Все някога небето ще трябва да ни вземе.

Когато тук възливаш вода в свещен обряд и мен ще ми е благо от нея в оня свят.

Душата ми ще вкусува наистина покой, когато сте спасени и всеки знае кой

спасил ви е от злото. “Скръбта неутешима, задавила двамина, задавяше и трима.

Отворило широко очите си, обзето

от болка и от жалост, затича се детето.

„Недейте плака, мамо, и татенце, и како!“ Откъсна стрък тревичка, в ръце го стисна яко:

„Отивам да убия ламята с тая пика!“ Ридаете от мъка и радост най-велика...

Книга първа (Адипарва), гл. 145–147

ЗА ЖИВОТА В ДВОРЕЦА

Дхаумя каза:

Не ще ви бъде лесно в палата, о пандави, където ред и нрави ще дават гордостта ви.

Една година тука ще трябва неузнати

да служите, а знайте, че всякъде разпрати
врагът ви съгледвачи. От почести и слава отлъчени, когато безспорно заслужава

достойнството ви слава и висша царска почит. Ще влизате при царя, когато ви посочат

вратата или царят ви викне. Милостта му капризна е, на нея не се разчита само.

Не само че не бива да седате на трона, на ложето на царя, в каляската, на слона,

но знайте, че в палата да седате не може на мястото, избрано от другите велможи.

Ще можеш да живееш в палатите тогава, когато твоето място не плаши и смущава.

Недей съветва царя, когато той не пита,
а стой край него мълком със почит и възхита.

Недей завързва дружба с жени на царски хора или с мъже, които макар да са при двора

допускани, но знаеш, че царят ги не тачи. Каквото царят иска, извършвай го така, че

да може да го види. Макар и дреболия, по-важно е, че ти си го сторил, не ония.

Усърдно се прислужва на цар като на бог. С небрежния служител тиранът е жесток

и много е възможно дори да го погуби. Затуй недей допуска ни гняв, ни думи груби.

На царя се докладват приятни и полезни неща, ала когато полезното излезне

горчиво, та едва ли ще може да зарадва властителя, ще трябва все пак да се докладва.

При разговори с царя така се разговаря, че всичко да поддържа добрия дух на царя.

Служи му, като мислиш, че все не си му мил. Така от царска милост не би се ти лишил.

До царя се присяда от дясна или лява страна, че зад гърба му законът повелява

да бдят въоръжени и сигурни пазачи.

Пред царя, то се знае, не може друг да крачи,

а камо ли да сяда. При царската беседа каквото си научил, не дрънкай на съседа,

че даже и при прости човеци туй е клюка, а скъпо ще ти струва една сплетня от тука.

Недей да разгласяваш, каквото по погрешка изрекъл е монархът. Простъпка също тежка

е туй, да се говори кого осъжда царят, че хората стократни беди ще му стоварят.

Напразно някой мисли, че ако е герой или пък много умен, ще стане с право той

любимец на тирана. С постъпки и слова, на властника приятни, постига се това.

А щом веднаж достигне тъй трудно достижимо блаженство покрай трона, тежко, ако тежи му

да бди кое на царя се нрави и не нрави. Дори на ум не бива, о мъдри ми пандави,

човек да пожелава на царя да пострада. Гневът му носи гибел, а милостта – награда.

Пред властника не бива човек да цупи устни. Рече ли пък да кихне и въздух да изпусне

или да си издуха носа, или да плюйне,
то тихо да го прави, а не със звуци буйни.

Когато чуе смешка, не бива с пълни сили подобно на безумец да почва да се хили.

Такава смелост носи нещастие голямо, защото ще подхрани безмерно гордостта му.

Усмивка нека има, но само от онез, които да показват, че слуша с интерес.

Когато те отрупва властителят със разни облаги, не показвай доколко туй те блазни.

Когато те лишава, укривай, че си зъл. Тогава да живееш в палата би могъл.

И ако ти си мъдър и много учен мъж,
но станал си придворен, то с царя тъй се дръж
и с принца, та за всичко и вред да ги ласкаеш. Тогава ще блаженстваш, а инак ще се каш.

Когато пък в немилост придворният изпада, не бива да изпълва владетеля с досада,

захленчил да му върнат предишните облаги. Досадници такива не са на царя драги.

Умее ли да чака сваленият покорно, отново ще заеме стъпалото по-

горно.

Придворният и който яде на царя хляба, не само във очите – и зад гърба му трябва

неспирно да го хвали. Особата насила да следва твоите цели не би се съгласила.

Помни, че туй е пътят, едничкият, чрез който възхвалявайки делата на други, вършим своето,

А иначе изгубваш властта си, при това понякога в добавка със умнатата глава.

Недей съветва царя какво да прави с други придворни, за да стори с това на теб услуги.

Когато водиш битка със някой вражи воин, следи да не изпъкваш от царя по-достоеен.

Единствен оня, който е обуздан и мек и смята господаря за най-велик човек

и който като сянка навред го придружава, единствен е достоен от цялата държава

в палат да обитава. Когато царят праща

за нещо друг придворен, в минута подходяща

усърдният дотичва, та него да изпрати. Такъв човек подхожда за царските палати.

Когато в студ и жега, по пладне, през нощта готов си да потеглиш за царските неща

на път и от доволство хвърчиш като крилат, тогава си достоен за царския палат.

Забравиш ли съпруга, приятел и познат, тогава си достоен за царския палат.

Не се обличай с дрехи, с каквито се облича владетелят. Едва ли за туй ще те обича.

Недей ликува гласно пред висшата особа, че може да събудиш по тайната ѝ злоба.

Съвети давай, дето не си противоречат. Помни, че са съседни наградата и мечът.

Извършвай туй, което монархът заповяда, но не за да получиш богатство и награда,

че вземеш ли богатство, ще вземеш и окови, и други мъки, дето са още по-сурови.

Вози се постоянно в оная колесница, която си получил от царската десница.

От него подарено оръжие и накит носи и още царски облаги ще те чакат.

Готови ли сте вие, чеда на род юначен, да служите година при цар по тоя начин?

Възвърнете ли после земята си, пандави, ще правите тогава, каквото ви се нрави...

Книга четвърта (Виратапарва), гл. 4

КРАЙ

© Марко Ганчев, превод от санскрит

© Сати Кумар, превод от санскрит

???????

Източник: <http://bezmonitor.com>

Сканиране и разпознаване: Виктор

Публикация:

Махабхарата. Рамаяна

Индийска

Първо издание

Литературна група IV. Тематичен номер 2427

Редактор на издателството Блага Димитрова

Художник Иван Кьосев Художник-редактор Васил Йончев

Технически редактор Олга Стоянова

Коректори: Наталия Кацарова, Лидия Стоянова

Дадена за набор 19. VI. 1972 г. Подписана за печат през септември 1972 г. Излязла от печат през декември 1972 г.

Формат 84×108/32 Печатни коли 30/4, Издателски коли 23

Цена 2,43 лв.

ДИ „Народна култура“ – София, ул. Гр. Игнатиев 2-а

ДПК „Димитър Благоев“ – София, ул. Ракитин 3

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2042>]